

Life-rahoitus Suomessa

**EU:n Life-rahoitusvälineen merkitys Suomessa
ja tulevaisuuden haasteet**

**Pekka Harju-Autti, Elisa Röpelin, Pekka Hänninen,
Joonas Alaranta, Milka Parviainen ja Camilla Strandberg-Panelius**

Life-rahoitus Suomessa

**EU:n Life-rahoitusvälineen merkitys Suomessa
ja tulevaisuuden haasteet**

**Pekka Harju-Autti, Elisa Röpelin, Pekka Hänninen,
Joonas Alaranta, Milka Parviainen ja Camilla Strandberg-Panelius**

Helsinki 2014

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAPORTTEJA 22 | 2014

Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto

Taitto: Marianne Laune
Kansikuva: YHA-Kuvapankki / Milla Popova

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ym.fi/julkaisut
Helsinki 2014

ISBN 978-952-11-4333-5 (nid)
ISBN 978-952-11-4329-8 (PDF)
ISSN 1796-1696 (pain.)
ISSN 1796-170X (verkkok.)

ESIPUHE

EU:n ympäristöalan rahoitusvälineen Lifen hankkeet edustavat suurimpia kansallisia ympäristönsuojeluhankkeita. Ne ovat olleet suomalaiselle ympäristön- ja luonnonsuojelulle merkittävä panostus jo kahden vuosikymmenen ajan. Kunkin Life-ohjelman taustalla on sitä säätelevä EU:n Life-asetus. Olemme nyt murrosvaiheessa, jossa uusi asetuskausi 2014–20 alkaa. Uusi asetus tuo mukanaan aina uusia haasteita ja tällä kertaa niitä on luvassa jopa poikkeuksellisen paljon.

Tämä raportti jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan Life-rahoituksen toimivuutta maassamme tähän mennessä. Jälkimmäisessä osassa luodaan katse tulevaisuuteen – kuinka Life-rahoitus muuttuu ja kuinka tuleviin haasteisiin tulisi maassamme vastata.

Suomalaisten Life- hankkeiden onnistumista ei ole aiemmin arvioitu. Tämän raportin ensimmäinen osa 'Suomalaisten Life-hankkeiden arviointi' täyttää tämän aukon arvioimalla 127:n vuosina 1995–2010 rahoitetun suomalaishankkeen onnistumista. Hankkeet ovat kokoluokaltaan suurehkoja, kokonaiskustannuksiltaan 208 miljoonaa euroa. Tämän osion tekemisestä diplomityössään suuret kiitokset Elisa Röpeliselle. Arviointiin sisältyy myös Life-ohjelmalle parannusehdotuksia tulevaisuutta varten. Allekirjoittanut toimi työssä ohjaajana.

Seuraavalla asetuskaudella 2014–20 Life -rahoitusvälineen budjetti kasvaa merkittävästi ja samalla asetukseen sisällytetään perinteisten hankkeiden rinnalle aivan uusi hankemuoto – integroidut, eli yhdistetyt, hankkeet. Integroidut hankkeet kattavat laajoja aihealueita ja tähtäävät EU:n ympäristö- ja ilmasto-toimia koskevien suunnitelmien tai strategioiden täytäntöönpanoon top-down periaatteella. Mahdollisuuksien mukaan integroidut hankkeet tähtäävät myös muiden kuin EU:n Life-rahoituksen käyttöön hyödyntämällä EU:n ja kansallisten ympäristöalan rahoitusmahdollisuuksien synergiaa. Kyseessä on erinomainen mahdollisuus saada suomalaiset rahoittajat tahot toimimaan aiempaa voimallisemmin yhteistyössä. Tämän osion tekemisestä suuret kiitokset konsultti Trans-Mond Environment Oy:n Pekka Hänniselle ja Camilla Strandberg-Paneliukselle sekä Linnunmaa Oy:n Joonas Alarannalle ja Milka Parviaiselle.

Integroitujen hankkeiden osiossa keskeinen lopputulos on konsultin tekemien sidosryhmähaastattelujen perusteella koostama mahdollisten hankeaihioiden kokonaisuuden tarkastelu. Tämän työn perusteella ympäristöministeriö valitsi kaksi Life IP -hanketta valmisteltavaksi 2014 hakuun:

Sisävesi IP (Metsähallitus): Luonto-, lintu- ja vesipuitedirektiivin kombinaatio
Kiertotalous IP (SYKE): Valtakunnallisen jätehuoltosuunnitelman 2016- toteuttaminen

Molemmat näistä hankkeista lähettivät lokakuussa 2014 komissioon suuren kokoluokan hakemuksen (kokonaiskustannukset 25–30 M€, ja lisäksi muiden rahoittajatahojen osuus 10–30 M€). Kumpaankin tulee sisältymään laaja-alaisesti merkittäviä alueellisia demonstraatiokohteita, samalla kun hankkeessapidetään kirkkaasti mielessä valtakunnallinen kokonaisnäkemys. Ympäristöministeriön tavoitteena on, että toinen näistä hankkeista saataisiin käynnistettyä 2014 hakukierroksella ja toinen 2015 hakukierroksella. Ilmastonmuutokseen liittyvän integroidun hankkeen realistinen aikataulu on puolestaan 2016 hakukierros, jota silmälläpitäen ympäristöministeriö tulee valmistelevaan avoimen hakuprosessin.

Lokakuussa 2014

Pekka Harju-Autti
Neuvotteleva virkamies
Ympäristöministeriö

YHTEENVETO

Raportissa on kaksi osiota. Ensimmäinen osa käsittelee Life-rahoituksen toimintaa Suomessa käytännön tasolla: kuinka hyvin maassamme vuosina 1995-2010 toteutuneet Life-hankkeet ovat onnistuneet. Tarkoitus on ymmärtää Life-hankkeiden laajempi merkitys kansallisesti, erityisesti 1) selvittää, minkälaisia konkreettisia ympäristövaikutuksia hankkeiden ansiosta on saatu aikaan; 2) vertailla, kuinka hankkeiden onnistuneisuus ja vaikuttavuus on vaihdellut eri Life-osaohjelmien (Ympäristö/Luonto) sekä ohjelmakausien (Life/Life+) välillä; 3) tutkia, minkälainen vaikutus hankkeilla on ollut poliittiselle/yhteiskunnalliselle kentälle; 4) tutkia, vaikuttivatko hankkeet kohderyhmänsä ympäristötietoisuuteen; 5) laatia tulevan asetuskauden perinteisiä hankkeita varten rahoitusvälineen toiminnalle parannusehdotuksia.

Toinen osa sisältää tarkastelua perinteisten Life-hankkeiden saralla tapahtuvista muutoksista ja perinpohjaisen katsauksen 2014–2020 LIFE-rahoituskauteen liittyviin integroituihin hankkeisiin.

Integroitujen hankkeiden osiossa tavoitteena on luoda kokonaiskuva uuden asetuksen mukaisesta integroiduista hankkeista (luku 1). Haastatteluja tekemällä on selvitetty integroitujen LIFE-hankkeiden mahdollisten osarahojittajien näkemyksiä (luku 2) sekä joidenkin mahdollisten hanketoteuttajien näkemyksiä hankemuotoon liittyvistä ongelmakohdista ja avoinna olevista kysymyksistä (luku 3). Haastatteluihin valittiin mahdollisia hankerahoittajia sekä aiemmin LIFE-hankkeiden toteuttamisessa mukana olleita organisaatioita. Lukuun 4 on koottu näkemyksiä integroituihin hankkeisiin muista maista ja luvussa 5 ehdotuksia integroitujen hankkeiden suunnittelun ja työstön organisointiin Suomessa. Selvityksen aikana esille tulleita konkreettisia hankkeideoita käsitellään luvussa 6.

SISÄLLYS

Esipuhe	3
Yhteenveto	5
 OSA I Life tähän mennessä	
1 Johdanto	12
1.1 Arviointityön tausta	12
2 Life-rahoitusväline	13
2.1 Arvioinnissa mukana olevat hankkeet	13
2.2 LIFE Ympäristöhankkeet	16
2.3 LIFE Luontohankkeet	16
3 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmät	18
3.1 Tutkimuksen toteuttaminen	18
4 Tutkimuksen tulokset	21
4.1 Itsearviointin suljetut kysymykset	21
4.1.1 Life-hankkeet kokonaisuudessaan	21
4.1.2 Erot Life Luonto- ja Ympäristöhankkeiden välillä	23
4.1.3 Erot Life-ohjelmakausien välillä	24
4.1.4 Hankkeiden vaikutus ympäristötietoisuuteen	26
4.2 Itsearviointin avoimet kysymykset	27
4.2.1 Hankkeissa esiin tulleet ongelmat	27
4.2.2 Mitä olisi voinut tehdä toisin	28
4.2.3 Hankkeen vaikuttavuus kohderyhmien ympäristö- tietoisuuteen	29
4.3 Asiantuntijahaastattelut	31
4.3.1 Tausta ja lähtökohdat	31
4.3.2 Asemointi	32
4.3.3 Tavoitteet ja niiden toteutuminen	34
4.3.4 Hankkeen toteuttaminen ja organisointi	35
4.3.5 Tulokset, niiden hyödyntäminen ja siirtäminen käytäntöön	36
4.3.6 Hankkeiden vaikutus ympäristöpolitiikkaan	39
4.3.7 Hankkeiden vaikutus ympäristötietoisuuteen	40
4.3.8 LIFE-rahoitusvälineen merkitys	43
4.4 Kehittämiskohteet	45
4.5 Onnistumiset	45
5 Tulosten ja tutkimusmenetelmien arviointi	46
5.1 Hankkeiden onnistuneisuus	47
5.1.1 Itsearviointi	47
5.1.2 Asiantuntijahaastattelut	47
5.2 Hankkeiden vaikutus ympäristötietoisuuteen	48
5.2.1 Itsearviointi	49
5.2.2 Asiantuntijahaastattelut	49
6 Johtopäätökset	50
6.1 Analyysi	50
6.2 Suositukset	51

OSA II Lifen tulevaisuus

1. Perinteiset Life-hankkeet : mikä pysyy ennallaan, mikä muuttuu?
2. Integroidut hankkeet – kuinka Suomen tulee varautua tähän uuteen hankemuotoon?

I Yleistä, LIFE 2014 – 2020 asetus	57
1.1 Teemat ja alaohjelmat	58
1.2 Hakumenettely.....	59
2 Integroitujen hankkeiden mahdolliset osarahoittajat	60
2.1 Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)	61
2.2 Sitra	62
2.3 Suomen Akatemia	64
2.4 Tekes	64
2.5 Maa- ja metsätalousministeriö (MMM)	66
3 Mahdolliset hanketoteuttajat ja osatoteuttajat	67
3.1 Suomen ympäristökeskus, SYKE (useita haastateltavia)	67
3.2 Metsähallitus (Mikko Tiira)	68
3.3 Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (Sirpa Kurppa)	68
3.4 Varsinais-Suomen ELY -keskus (Tapio Aalto)	69
3.5 Lapin ELY -keskus (Noora Raasakka, Jouni Rauhala, Miikka Halonen)	69
3.6 WWF (Petteri Tolvanen).....	69
3.7 Itämerisäätiö (Lotta Nummelin).....	70
3.8 Helsingin yliopisto/metsätieteiden laitos (Outi Salminen)	70
3.9 Suomen kuntaliitto (Maija Hakanen)	71
3.10 Kaivannaisteollisuus ry (Pekka Suomela)	71
3.11 Kemianteollisuus ry (Juha Pyötsiä ja Sami Nikander).....	71
3.12 Kemira Oyj (Riikka Timonen)	72
3.13 UPM-Kymmene Oyj (Päivi Salpakivi-Salomaa ja Sami Nikander).....	72
3.14 Ramboll Finland Oy (Pentti Lahtinen)	72
4 Näkemyksiä integroituihin hankkeisiin muista maista	73
4.1 Ruotsi	73
4.1.1 LIFE Luonto ja biodiversiteetti (Erik Sandström/Eco Innovation AB)	73
4.1.2 LIFE Ympäristö ja ilmastotoimet (Ulf Castenfors/GIA Sweden)	74
4.2 Puola (Andrzej Muter/National Fund for Environmental Protection and Water Management)	74
4.3 Hollanti (Dirk Schaap, Ministry of Infrastructure and Environment).....	75
4.4 Viro (Annika Varik, Ministry of Environment)	75

5 Kuinka integroitujen hankkeiden suunnittelu ja työsti tulisi Suomessa tapahtua?	76
5.1 Potentiaaliset IP-hankkeiden koordinoijat – Suomen ympäristökeskus	77
5.2 Potentiaaliset IP- hankkeiden koordinoijat – Metsähallitus	78
5.3 Potentiaaliset IP-hankkeiden koordinoijat – ELY -keskukset	78
5.4 Potentiaaliset IP-hankkeiden koordinoijat – yliopistot sekä kunta- ja yksityinen sektori	79
6 Mahdollisia hankeaihoita	81
Lähdeluettelo	86
Kirjallisuus	86
Elektroniset lähteet	86
Liitteet	88
LIITE 1.	
Suomen Life Ympäristö ja Life+ Ympäristö hankkeet 1995–2010	88
Suomen Life Luonto ja Life+ Luonto hankkeet 1995-2010	92
LIITE 2:	
Osion 2 yhteydessä haastatellut organisaatiot ja henkilöt	95
Kuvailulehti	96
Presentationsblad	97
Documentation page	98

OSA I: Life tähän mennessä

Life-rahoituksen merkitys Suomessa: hankkeiden 1995–2010 arvioinnin tulokset

Elisa Röpelin, Pekka Harju-Autti

1 Johdanto

1.1

Arviointityön tausta

EU:n Life-rahoitusvälineen hankkeet edustavat kansallisesti suurimpia ympäristön- ja luonnonsuojeluhankkeita. Life-rahoitusväline on perustettu vuonna 1992, Suomessa ensimmäinen hanke hyväksyttiin vuonna 1995. Sen jälkeen Suomessa on toteutettu yhteensä 127 hanketta kokonaiskustannuksiltaan noin 208 miljoonaa euroa. EU-rahoituksen lisäksi Life-hankkeisiin on tullut rahoitusta moninaisilta suomalais-tahoilta, kuten tutkimuslaitoksilta, yrityksiltä, kunnilta ja ELY -keskuksilta.

Tämän työn tavoitteena on tutkia Euroopan Unionin ympäristöalan rahoitusvälineen (Life/Life+) rahoittamien luonnonsuojelu- ja ympäristöhankkeiden onnistuneisuutta sekä niiden vaikutusta kohderyhmiensä ympäristötietoisuuteen.

Tarkoitus on ymmärtää Life-hankkeiden laajempi merkitys kansallisesti. Tavoitteena on:

- Selvittää, minkälaisia konkreettisia ympäristövaikutuksia hankkeiden ansiosta on saatu aikaan,
- Vertailla, kuinka hankkeiden onnistuneisuus ja vaikuttavuus on vaihdellut eri Life-osaohjelmien (Ympäristö/Luonto) sekä ohjelmakausien (Life/Life+) välillä.
- Tutkia, minkälainen vaikutus hankkeilla on ollut poliittiselle/yhteiskunnalliselle kentälle,
- Tutkia, vaikuttivatko hankkeet kohderyhmänsä ympäristötietoisuuteen.
- Laatia rahoitusvälineen tulevaisuutta varten parannusehdotuksia

Tässä arviointityössä keskitytään vuosina 1995–2010 toteutettuihin 121 hankkeeseen. Uudempien hankkeiden vaikutusta ei voida vielä arvioida.

2 Life-rahoitusväline

Euroopan komissio käynnisti Life-ohjelman vuonna 1992, jossa Suomi on ollut mukana vuodesta 1995. Life on Euroopan Unionin rahoitusjärjestelmä, jonka tarkoituksena on kehittää yhteisön ympäristöpolitiikkaa ja lainsäädäntöä, tukemalla luonnonsuojelu- ja ympäristöhankkeita. Suomessa toteutetut Life-hankkeet on jaettu Life Luontoon ja Life Ympäristöön. Uusi Life+ -ohjelma voidaan virallisesti jakaa kolmeen eri osaluokkaan, joita ovat luonto- ja biologinen monimuotoisuus, ympäristöpolitiikka- ja hallinto sekä tiedotus ja viestintä (Ympäristöhallinto 2009). Tämän tutkimuksen selkeyttämiseksi Life+ -luontoa ja biologista monimuotoisuutta kutsutaan Life+ Luonnoksi ja Life+ -ympäristöpolitiikkaa ja hallinto osiota kutsutaan Life+ Ympäristöksi. Lisäksi Life+ -tiedotus ja viestintä ohjelman hankkeet on jaoteltu joko Life+ Luonnon tai Life+ Ympäristön puolelle niiden substanssien mukaisesti.

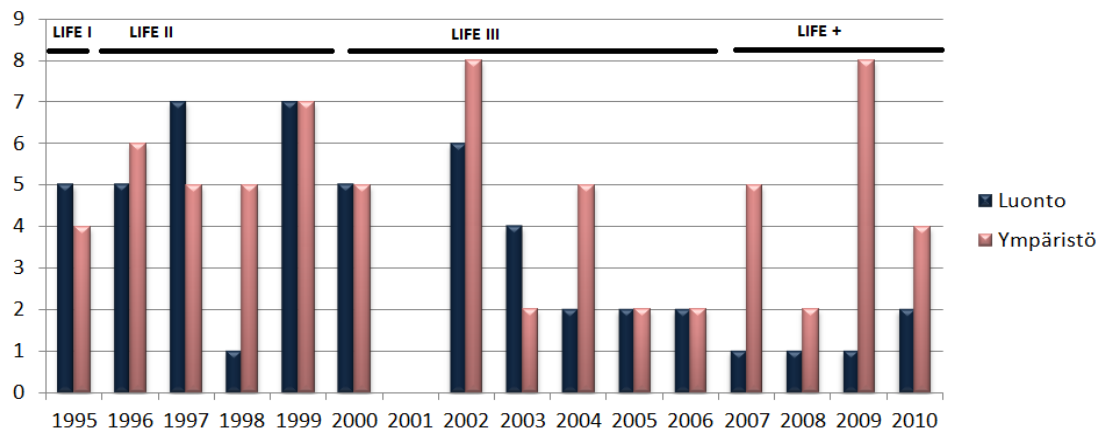
Life-rahoituksen päävastuu on EU:n komissiolla. Hankehakemukset jätetään komissiolle ja ne käsitellään komission omien kriteerien mukaisesti. Jokaiselle hankkeelle määrätään komission puolesta valvova ja auttava konsultti, jonka tehtävänä on seurata ja raportoida hankkeen etenemistä ja toimia välikätenä hankkeen ohjausryhmän ja komission välillä. Jokaiselle hankkeelle määrätään myös vetäjä ja muodostetaan ohjausryhmä. Vetäjän tehtävänä on pitää ohjausryhmä ajan tasalla asioista sekä saada hanke toteutettua loppuun aikataulussa ja budjetissa. Ohjausryhmä koostuu usein eri vastuuorganisaatioiden yhteyshenkilöistä.

Lifen alkaessa vuonna 1992 alkoi ensimmäinen Life-ohjelmakausi. Life voidaan jakaa neljään eri kauteen: LIFE I: 1992–1995, LIFE II: 1996–1999, LIFE III: 2000–2006. Neljännessä Life-ohjelmakaudesta 2007–13 käytettiin erityisnimeä Life+. (Euroopan komissio 2012 b)

2.1

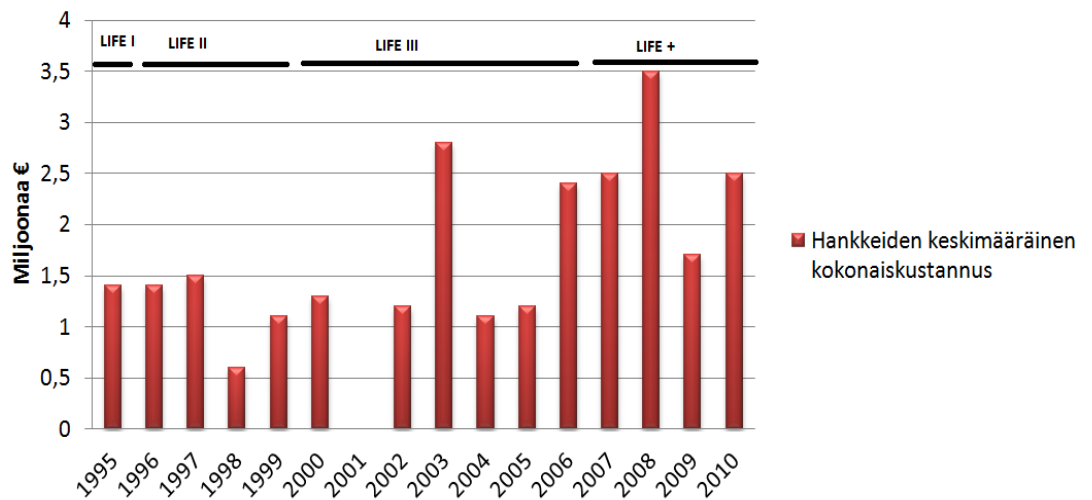
Arvioinnissa mukana olevat hankkeet

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin ja arvioitiin suomalaisia Life-hankkeita, jotka on toteutettu vuosina 1995–2010. Näitä hankkeita on yhteensä 121, ja niiden kokonaisrahoituksen määrä on 192 miljoonaa euroa. Life-hankkeiden ominaispiirteet ovat muuttuneet neljän eri Life ohjelmakausien aikana. Ensimmäisellä Life-ohjelmakaudella ei ole ollut selvästi havaittavissa selkeää yhteyttä EU:n ympäristöpolitiittisiin linjauksiin, kun taas toisella ohjelmakaudella hankkeet alkoivat luoda jalansijaa EU:n ympäristöpolitiikan tukijana. Kolmannella kaudella Life-hankkeiden voitiin nähdä jo tukevan tiiviisti EU:n ympäristöpolitiikkaa. (Harju-Autti et al. 2010) Hankkeiden määrä eri Life-ohjelmakausina nähdään kuvasta 1.

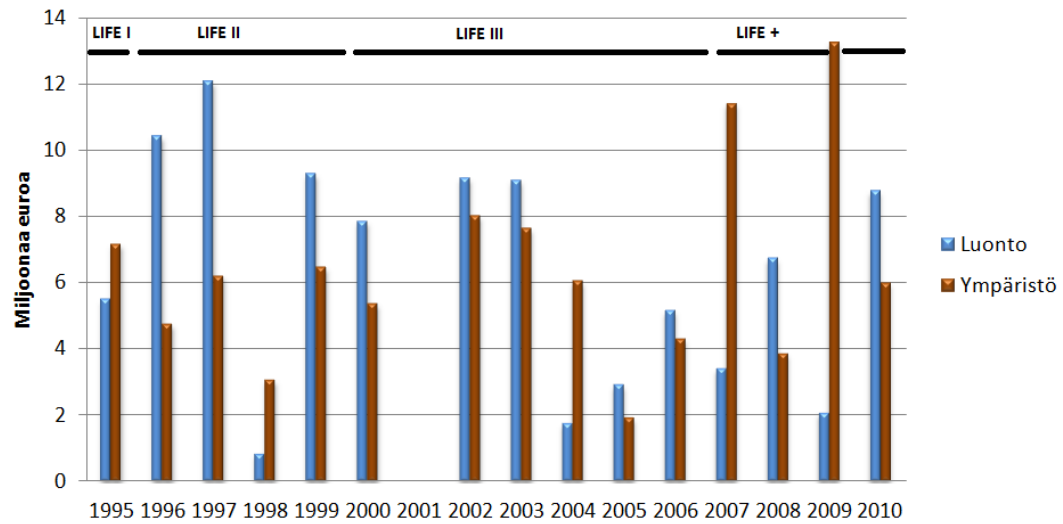
Kuva 1. Hankkeiden määrä eri ohjelmakaudella.

Toisella ja kolmannella ohjelmakaudella on Suomessa toteutettu lukumäärällisesti eniten hankkeita. Viimeisimmällä eli neljännellä Life+ ohjelmakaudella hankkeiden keskimääräinen koko on kasvanut. Hankkeiden koon kasvu näkyy selvästi kuvasta 2, jossa on esitetty hankkeiden keskimääräinen kokonaiskustannus jokaisena vuonna.

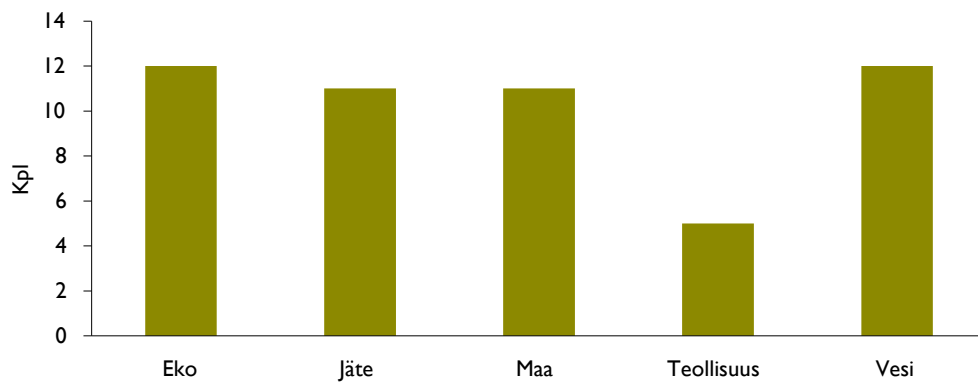

Kuva 2. Hankkeiden keskimääräinen kokonaiskustannus vuosina 1995-2010.

Life-rahoituksesta kilpailtaessa hankkeet kilpailevat muiden EU-maiden hankkeita vastaan - ei siis ole mitään EU:ssa korvamerkittyä rahoitusosuutta suomalais-hankkeille. Hankkeiden laatu ainoastaan ratkaisee, joten Suomeen hyväksyttävissä Life-rahoitusmäärissä voi tulla vuositasolla suuriakin vaihteluita. Kuitenkaan Life-hankkeiden kokonaisrahoituksen määrissä 1995-2010 ei ole suuria trendimuutoksia nähtävissä, vaikka hankkeista on tullut laajempia, mikä on havaittavissa kuvasta 3.

Kuva 3. Life-hankkeiden kokonaisrahoituksen määrä vuosina 1995–2010.

Kuva 4. Life Ympäristöhankkeiden jakautuminen viiteen eri tema-alueeseen vuosina 1995–2006.

LIFE Ympäristöhankkeet

Life/Life+ Ympäristöhankkeiden tavoitteena on edistää innovatiivisten tekniikoiden sekä yhteisön ympäristöpolitiikan kehittämistä. Life Ympäristöhankkeet voidaan jakaa viiteen eri teema- alueeseen, riippuen hankkeen painoarvosta. Nämä teema-alueet ovat: eko, jätteet, maankäyttö, teollisuus ja vesivarat. Teollisuus hankkeita on hieman vähemmän, vaikka osa jätepuolen hankkeista voidaan katsoa sivuavan merkittävästi teollisuutta. Muiden hankkeiden osalta osa- alueisiin jakautuminen on melko tasaista (Harju-Autti et al. 2006). Hankkeiden jakautumista viiteen teema-alueeseen voidaan havainnoida kuvasta 4.

Ympäristön Lifen tarkoitus on pienentää tutkimus- ja kehitys osastojen välistä kuluja ja edistää niiden yhteistyötä. Sovellettavien kenttätason toimintamallien avulla, autetaan paikallisia ja alueellisia toimijoita ottamaan ympäristöasiat osaksi jokapäiväistä toimintaa. Oleellista on myös tulosten levittäminen laajalle. Suomessa Life Ympäristötukea on saanut yhteensä 70 hanketta. Suomen Life/Life+ Ympäristöhankkeet käsittelevät erilaisia ympäristökysymyksiä eli vesi- ja jätehuollosta ympäristöjohtamiseen ja ilmastomyönteiseen teknologiaan. (Euroopan komissio 2006)

ECOMass eli Ekotehokkaan massatapahtuman käsikirja on tyypillinen esimerkki Suomessa toteutetusta Life/Life +Ympäristöhankkeesta. Tavoitteena oli luoda ratkaisu yleisötapahtuman ympäristövaikutusten hallitsemiseen ja pienentämiseen. Pääpaino oli luoda toimintatapoja, jotka kuluttaisivat vähemmän luonnonvaroja ja saisivat aikaan kustannussäästöjä. Hankkeessa toteutettiin EMAS -kriteerejä sovelta-va Ekotehokkaan massatapahtuman käsikirja sekä otettiin käyttöön Internet- työkalu, jonka painopiste oli hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä. Malli testattiin Helsingin yleisurheilun MM-kisojen yhteydessä vuonna 2005. (Ympäristöhallinto 2004 a)

Esimerkki yritysvetoisesta Life Ympäristöhankkeesta on Uudenkaupungin Rauta-valimo Oy:n toteuttama hajuton valu, jonka tavoitteena on käsitellä valimoprosessien haju- ja vaarallisten aineiden päästöjen rajoittamiseen liittyviä ongelmia. Hanke on hyvä esimerkki hankkeesta, jossa yksittäinen yritys on erityisasiantuntemuksensa ja kansainvälisen verkostonsa avulla päässyt tietyn ympäristöongelman ratkaisijoiden eturintamaan EU:ssa. Hankkeen tavoitteena on määritellä alumiini-, teräs-, ja rauta-valimoiden haju- ja vaarallisten aineiden päästöt sekä esitellä erilaisia toteutettavia torjuntatekniikoita. Hankkeen vaikutuksia ja onnistuneisuutta ei kuitenkaan voida arvioida, sillä hanke on vielä käynnissä. (Euroopan komissio 2012 c)

LIFE Luontohankkeet

Life Luonto-ohjelmalla on ollut käynnistämistään lähtien erityinen asema EU:n luonnonsuojelupolitiikassa. Life/Life+ Luontohankkeiden tarkoitus on ennallistaa ja suojella uhanalaisia luontotyyppisiä sekä suojella erilaisia kasvi- ja eläinlajeja EU:n alueella. Tavoitteena on edistää lintu- ja luontodirektiivin täytäntöönpanoa. Life/Life+ Luontohankkeissa keskitytään erityisesti Natura 2000-verkoston alueella esiintyviin luontotyyppisiin ja lajeihin. Natura 2000 on EU:n jäsenvaltioiden luonnon ja biodiversiteetin suojeluhanke, joista Suomessa on yli 18000 aluetta. Suuri enemmistö luontotyyppidirektiivin lajeista on hyötynyt ennallistamis- tai parannustoimista, jotka ovat kohdistuneet kyseisten lajien elinympäristöihin tai alueisiin. Se, miten hankkeet kattavat eri lajeja, vaihtelee suuresti. Suomessa 46 hanketta on saanut Life Luonnon tukea ja 5 Life+ Luonnon tukea. (Euroopan komissio 2006)

Suomen Life/Life+ Luontohankkeet painottuvat rannikkojen luontotyyppeihin, soihin, jokialueisiin ja muihin kosteisiin luontotyyppeihin. Hyvä esimerkki menestysksekästä Life/Life+ Luontohankkeesta on 2003–2007 toteutettu Lintulahdet Life. Kosteikkojen kunnostushankkeen tavoitteena oli parantaa kohteiden merkitystä erityisesti muuttoaikaisina levähdysaikoina ja parantaa lintu- ja luontodirektiivin kosteikkolajien elinmahdollisuuksia. Hankkeeseen kuului 12 muuttoreitin varrella sijaitsevaa erityisaluetta, jotka kaikki kuuluvat Natura 2000-verkostoon. Hankkeen aikana raivattiin rantaniittyjä ja avovesialueita sekä vähennettiin pien peltojen määrää. Lintutornien, pitkospuiden, opastaulujen ja luontopolkujen rakentamisen avulla parannettiin ja tehostettiin virkistyskäyttöä. (Ympäristöhallinto 2010)

Toinen esimerkki Suomessa toteutetusta Life/Life+ Luontohankkeesta on Vattajan dyyni Life. Pää tavoitteena oli sovittaa yhteen puolustusvoimien harjoitustoiminta, virkistyskäyttö sekä dyynien suojele. Luontotyyppinä ja lajeja suojeltiin muun muassa ennallistamalla vaurioituneita dyynejä, metsiä, niittyjä ja kosteikoita. Vattajan hietikot ovat Suomen suurin hietikkoisia dyyniluontotyyppinä sisältävä Natura 2000-alue. (Metsähallitus 2012)

3 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmät

Tätä tutkimusta on lähestytty sekä kvantitatiivisin että kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksen ja teemahaastatteluiden yhdistelmänä.

Kyselytutkimus suoritettiin Ympäristöklusterin tutkimusohjelmassa kehitetyn itsearviointilomakkeen avulla (Harju-Autti 2007). Tuloksia analysoitiin samaan tutkimusohjelmaan kehitetyllä itsearviointityökalulla. Siinä käytetään mittaristoa, joka huomioi toiminnan eri ulottuvuudet, kuten taloudelliset, tiedolliset, teknologiset sekä sosiaaliset vaikutukset. Ympäristöklusterissa käytettyä itsearviointityökalua räätälöitiin hieman vastaamaan paremmin tämän tutkimuksen vaatimuksiin. Lopulta lomake sisälsi 26 suljettua ja 3 avointa kysymystä (Liite 2). Suljetut kysymykset arvioitiin lomakkeessa numeroilla 1-5, jossa 1= heikko, 2=välttävä, 3= tyydyttävä, 4= hyvä ja 5= erinomainen. Kvantitatiivinen tutkimusosuus suoritettiin sähköpostitse lähetettävällä itsearviointikyselyllä. Otoksena kvantitatiiviselle osuudelle käytettiin 102:ta Suomessa toteutetun hankkeen vetäjää. Kyseessä olevan suhteellisen suuren muuttujajoukon ansiosta kyselytutkimuksen käyttäminen on hyvä ratkaisu. Tavoitteeksi määritettiin 50 % vastauksista ja minimiotannaksi päätettiin 20–30 %. Työn tavoitteena oli myös arvioida itsearviointityökalun käyttökelpoisuutta hankearvioinnissa.

Haastattelututkimus on hyvin sovelias tutkimusmenetelmänä kun pyritään hankkimaan tietoa vähän tutkituista ja aiemmin kartoittamattomista aiheista. Haastattelututkimus sopi hyvin tähän tilanteeseen, sillä Life-hankkeiden kokonaisuuden vaikutusta ympäristöalamme kenttään ja ympäristötietoisuuteen ei aiemmin ole tutkittu. Tässä tutkimuksessa käytettiin puolistrukturoitua haastattelumenetelmää, jota kutsutaan teemahaastatteluksi. Puolistrukturoitu se on siksi, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat ennalta tiedossa. Menetelmä eroaa strukturoidusta haastattelusta sen kysymysten muodon ja järjestyksen joustavuuden vuoksi.

3.1

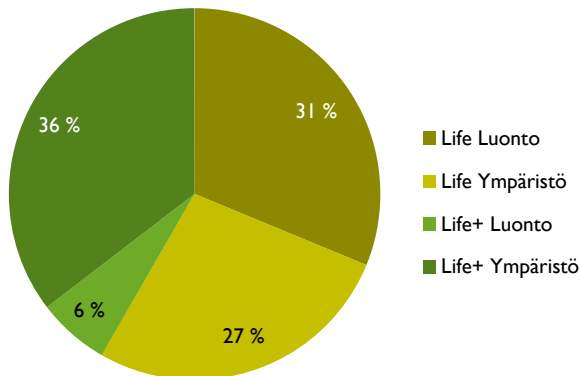
Tutkimuksen toteuttaminen

Tiedonkeruu aloitettiin Ympäristöklusterin tutkimusohjelmassa käytetyn itsearviointityökalun avulla. Tavoitetasoksi vastauksille määriteltiin 50 %, mutta minimiotannan päätettiin olevan 20–30 % kaikista Suomessa toteutetuista Life-hankkeista. Ennen kyselyn lähettämistä tuli kartoittaa jokaisen suomessa toteutetun Life-hankkeen perustiedot ja taulukoida ne. Taulukkoon tuli listata myös hankkeen vetäjän nimi ja yhteystiedot. Hankkeiden tiedot haettiin Euroopan komission Life-hanketietokannasta. Tiedot löytyivät suhteellisen vaivattomasti, mutta läheskään kaikki tiedot hankkeiden vetäjistä eivät olleet oikeita. Osa oli jäänyt eläkkeelle ja yhteystietoja oli täten mahdotonta selvittää. Sen vuoksi itsearviointikysely lähetettiin vain 102:lle hankkeen

vetäjälle ja sitä käytettiin tutkimuksen otoksena tuloksia arvioitaessa. Hankkeet ja niiden vetäjät on listattu Excel-taulukoksi liitteissä 1 ja 2.

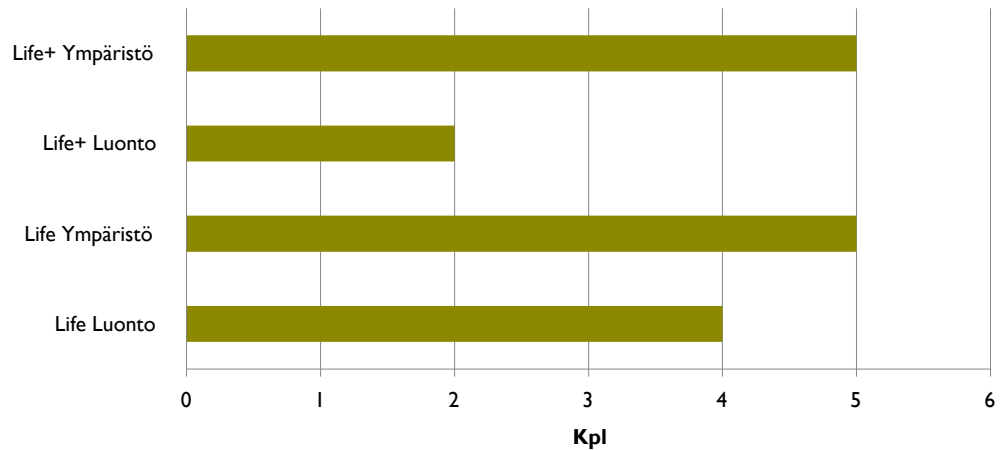
Saatekirje on olennainen osa kyselytutkimusta. Siinä vastaajille kerrotaan tutkimuksen tarkoitus, tarvittavat toimenpiteet sekä taataan vastaajalle vaadittava luottamus. Vastaajalle kerrotaan saatekirjeessä lomakkeen palautusohjeet sekä milloin hän mahdollisesti saa tietoa tutkimuksen tuloksista. Saatekirjeellä vastaaja vakuutetaan osallistumisen tärkeydestä ja kiitetään osallistumisesta (KvantiMOTV 2011). Tässä tutkimuksessa saatekirje toimitettiin sähköpostimuodossa, jossa liitteinä oli ympäristöministeriön kansliapäällikön tervehdys sekä itsearviointilomake. Sähköposti lähetettiin 102 suomalaiselle Life-hankkeiden vetäjälle ja siihen oli erikseen määritelty päivämäärä, mihin mennessä kyselyyn tulisi vastata.

Kyselyyn annettiin vastausaikaa noin kuukausi. Aikataulu toimi hyvin, tosin kuukauden jälkeen lähetettiin vielä muistutusviesti sähköpostitse. Sen jälkeen osaan hankkeiden vetäjistä otettiin yhteyttä puhelimitse, jotta päästiin tavoitteellisen otoksen arvoihin. Vastauksia tuli 48 kappaletta eli vastausprosentti oli 47,1 %. Vastausprosentti oli tavoitearvon ja minimiotannan väliltä, lähes tavoitearvossa, joten vastausten karhuamiselle ei ollut tarvetta. Avoimiin kysymyksiin vastaaminen oli vaihtelevaa, osa kyselyyn vastanneista ei huomionnut niitä ollenkaan ja osalta tuli erittäin kattavia vastauksia aiheeseen liittyen. Itsearviointikysely on esitetty liitteessä 3. Itsearviointien vastausjakauma Life:n osaohjelmien kesken voidaan tarkastella kuvasta 5. Eniten vastauksia tuli Life+ Ympäristöhankkeiden vetäjiltä. Se, että kokonaisuudessaan Life+ osaohjelmien hankkeiden vetäjät olivat aktiivisimpia vastaajia johtune siitä, että hankkeet ovat tuoreimpia ja ihmisillä on asiat vielä päällimmäisenä mielessä. Tällöin kyselyynkin on helpompi antaa vastauksia. Life+ Luontohankkeiden vetäjistä 60% vastasi heille lähetettyyn itsearviointikyselyyn.

Kuva 5. Itsearviointien vastausjakauma Life osaohjelmittain.

Haastateltaviksi pyrittiin valitsemaan hankkeiden vetäjiä eri Life-ohjelmakausilta sekä suhteellisen tasaisesti eri ohjelmista (Luonto/ Ympäristö/ Life+ Luonto/ Life+ Ympäristö). Haastattelututkimuksen haastateltavat valittiin heidän yleisen aktiivisuuden ja kiinnostuksen perusteella. Kuvassa 6 nähdään haastateltavien jakautuminen eri Life osaohjelmiin. Haastateltavien laajan kirjon avulla pystyttiin näkemään erot myös eri Life-ohjelmakausien välillä. Yksi haastateltavien valintakriteereistä oli vastuuorganisaatio. Tuli valita haastateltavia niin yksityisestä organisaatiosta kuin ympäristöhallinnosta ja ELY- keskuksista.

Kuva 6. Haastateltavien jakautuminen Life osaohjelmiin.

Alussa määriteltiin tavoitteeksi haastatella 12–24 henkilöä riippuen haastattelujen kattavuudesta, pituudesta sekä saadun tiedon määrästä ja laadusta. Lopulliseksi haastateltavien henkilöiden määräksi muotoutui 16. Osalla haastateltavista oli kuitenkin ollut vedettävänä useampi kuin yksi hanke, joten loppujen lopuksi haastatteluissa käsiteltyjä hankkeita oli yhteensä 22. Haastatteluajat sovittiin pääasiassa puhelimitse, osa sähköpostitse. Haastattelurunko suunniteltiin yhdessä työn ohjaajan kanssa ja siinä käytettiin apuna Ympäristöklusterin tutkimusohjelmassa käytettyä haastattelurunkoa. Kysymyksiä oli huomattavasti vähemmän ja ne oli tarkemmin spesifioitu tähän tutkimukseen. Haastattelurunko on esitetty liitteessä 4.

Haastatteluajkojen sopiminen onnistui hyvin ja hankkeiden vetäjät olivat erittäin yhteistyöhaluisia. Jokainen oli innostunut kuulemaan, millaisia vaikutuksia hankkeet ovat Suomessa saaneet aikaan. Ensimmäiset kolme haastattelua suoritettiin Helsingissä paikan päällä. Haastatteluissa oli mukana toinen diplomityöohjaaja, joka ohjeisti ja neuvoi haastattelujen pitämistä. Loput 13 haastattelua suoritettiin puhelinhaastatteluna neuvottelupuhelimen avulla joulukuussa 2012, lisäksi kaikki haastattelut nauhoitettiin haastateltavien luvalla. Jokaisesta haastattelusta saatiin onnistunut ja käyttökelpoinen äänite.

Haastateltavat olivat saaneet haastattelurungon etukäteen ja runko pysyi kaikissa haastatteluissa samana. Haastattelujen kesto vaihteli 45 minuutista 90 minuuttiin. Mahdollisuus puhelinhaastatteluihin toimi suurena etuna maantieteellisten etäisyyksien vuoksi. Yhtä haastattelua lukuun ottamatta, haastateltavia henkilöitä oli ainoastaan yksi. Yhdessä puhelinhaastatteluista oli paikalla hankkeen vetäjän lisäksi hankkeen kannalta myös toinen keskeinen henkilö.

Haastatteluissa oli tunnistettavissa teemahaastattelun piirteitä. Haastattelut toteutettiin tutustuttua ensin tutkimusalueeseen eli suomalaisten ympäristötietoisuuteen sekä Life-rahoitusvälineeseen. Ennen jokaista haastattelua käytiin lyhyesti läpi, mitä hankkeita vetäjällä on ollut toteutettavana, mitkä niiden tavoitteet ovat olleet ja mikä on hankkeen nykyinen tila. Lyhyellä taustatutkimuksella oli erittäin positiivinen merkitys haastattelun ja haastattelijan vastauksien syvemmän ymmärtämisen kannalta. Haastattelurunko oli jaettu kahdeksaan isompaan kokonaisuuteen ja se alkoi aina kysymyksillä, jotka tarkensivat hankkeen taustat ja lähtökohdat. Ensimmäisten kysymysten tavoitteena oli auttaa myös haastateltavaa pääsemään sisälle aiheesta, sillä osa hankkeista oli alkanut jo ensimmäisellä Life-ohjelmakaudella, joten haastateltavan piti itsekkin muistella, kuinka asiat silloin tapahtuivat. Haastattelut etenivät lähes poikkeuksetta haastattelurungon mukaisesti, joitain tarkentavia kysymyksiä lukuun ottamatta.

4 Tutkimuksen tulokset

4.1

Itsearviointien suljetut kysymykset

Ensimmäisenä on tarkasteltu itsearviointien suljettuja kysymyksiä, vertailtu niitä ympäristöklusterin tutkimusohjelman itsearviointien vastausten kanssa sekä vertailtu Lifen osaohjelmien vastauksia keskenään ja ohjelmakausien vastauksia keskenään. Lopuksi on analysoitu vielä Life-ohjelmassa käytetyn itsearviointilomakkeen kahta kysymystä, jotka liittyvät ympäristötietoisuuteen. Itsearviointi suoritettiin Klusteriohjelmassa kolme kertaa vuosina 2000, 2003 ja 2006. Life:n itsearviointituloksia on verrattu näistä kolmesta klusteriohjelmasta viimeisimpään eli vuoden 2006 tuloksiin. Vuoden 2006 tulokset olivat keskiarvoltaan korkeimmat muihin suoritettuihin itsearviointeihin verrattuna.

4.1.1

Life-hankkeet kokonaisuudessaan

Itsearvioinneissa hankkeita on tarkasteltu järjestelmällisesti ja pyritty löytämään joukosta onnistumiset ja haasteet. Siinä on perehdytty hankkeen sisältöön, toteutukseen, tuloksiin, vaikutuksiin ja tavoitteiden saavuttamiseen. Saaduista itsearviointien vastauksista päätellen hankkeet ovat yleisesti ottaen sujuneet melko hyvin eikä ylipääsemättömiä ongelmia ole syntynyt. Tässä kappaleessa vertaillaan kaikkien Life-hankkeiden vetäjiltä saatujen itsearviointien tulosten keskiarvoa, ympäristöklusterista saatujen itsearviointien keskiarvoon. Tällä tavoin päästään parhaiten nopeaan ja tehokkaaseen lopputulokseen ja vaikutelmaan hankkeiden onnistuneisuudesta ja vaikuttavuudesta.

Suomessa toteutettujen Life-hankkeiden katsotaan onnistuneen hyvin. Itsearviointien vastausten keskiarvoista heikoimman sai projektibyrokration keveys, jolla tarkoitetaan raportointia komissiolle, peräti arvolla 2,9. Suurimpaan keskiarvoon ylsivät hankkeiden tavoitteiden saavuttaminen arvolla 4,3 ja tulosten omistuksesta/hyödyntämisestä sopimisen helppous arvolla 4,3. Projektibyrokration ja komissiolle raportoinnin raskautta kritisoitiin myös avointen kysymysten osuudessa. Suomalaiset hankkeiden vetäjät näkevät komissiolle raportoinnin haastavana ja aikaa vievänä toimenpiteenä, tähän vaikuttaa oleellisesti myös kielelliset ja kulttuurilliset erot. Positiivista on, että tavoitteiden saavuttaminen on saanut arvosanan 4,5, sillä se on hankkeiden sekä jatkorahoituksen kannalta tärkeää. Kaikkien Life-hankkeiden vastausten keskiarvojen keskiarvoksi saatiin 3,85. Tämä toimii arvosanana Suomessa toteutetuille Life-hankkeille. Keskiarvo on erittäin hyvä ja Suomalaiset hankkeiden vetäjät voivat olla tyytyväisiä tehtyyn työhönsä ja annettuun työpanokseen. Ympäristöklusterin yleisarvosanaksi tuli 3,96, mikä on lähestulkoon sama kuin Lifellä.

Itsearviointilomakkeen kysymykset voidaan jakaa viiteen eri pääkohtaan, joita ovat organisointi, aikataulu ja budjetti, tavoitteiden saavuttaminen ja vaikuttavuus, tiedonlevitys ja muut. Taulukossa 1 on verrattu Lifen ja Ympäristöklusterin viiden osa-alueen vastauksien keskiarvoja. Voidaan todeta, ettei yksittäisten osa-alueidenkaan välillä ole havaittavissa suuria eroja. Suurin poikkeama löytyi viimeisestä kohdasta muut, joka sisältää kysymyksen projektibyrokraatiasta. Life-ohjelmassa projektibyrokraatia koettiin raskaammaksi kuin Ympäristöklusterin tutkimusohjelmassa ja se laski huomattavasti viimeisen kohdan kokonaiskeskiarvoa.

Taulukko 1. Vertailua Life:n ja Ympäristöklusterin tutkimusohjelman viiden osa-alueen välillä.

	Life	Klusteri
Organisointi	3,9	3,95
Aikataulu ja budjetti	3,93	3,89
Tavoitteiden saavuttaminen ja vaikuttavuus	4	4,08
Tiedonlevitys	3,86	3,88
Muut	3,55	4,05
Yhteensä	3,85	3,96

Kuva 7. Life-hankkeiden ja ympäristöklusterin tutkimusohjelman (Harju-Autti 2007) itsearviointien keskiarvojen vertailu.

Kuvasta 7 voidaan todeta, ettei kovin suuria poikkeamia ympäristöklusterin ja Lifin väliltä löydy. Y-akselilla on itsearviointilomakkeen suljetut kysymykset samassa numerojärjestyksessä, kuin liitteen 2 lomakkeessa. X-akselilla on kysymykselle annettu keskiarvo asteikolla 0-5. Eniten erosivat vastaukset kysymysten 7, 18, 19 ja 23 kohdalta. Kysymys 7 eli hankkeen aikataulun toteutuminen odotetulla tavalla arvioitiin ympäristöklusterin tutkimusohjelmassa huonommaksi kuin Life-hankkeissa. Myöskään tiedonvälityksen onnistuminen seminaarien ja tiedotusvälineiden avulla ei ollut ympäristöklusterin kohdalla onnistunut yhtä paljon kuin Life-ohjelmassa. On positiivista, että tiedonvälitykseen on panostettu lisää ja tulokset ovat selvästi nähtävissä tästä yhteydestä. Life-hankkeiden kohdalla ympäristöklusteria pienemmät arvot oli saanut hankkeessa tapahtuneen kansainvälisen yhteistyön määrä ja projektibyrokraatian raportoinnin keveys. Suurin osa Suomessa vedetyistä Life-hankkeista onkin ollut kansallisesti merkittäviä hankkeita, joten kansainvälisen yhteistyön määrä ei ole ollut kovin suuri. Tämä oli havaittavissa myös EU:n tekemän arvioinnin perusteella, jonka mukaan aktiivista tiedonvälitystä ja kansainvälistä yhteistyötä tulisi Euroopan tasolla edistää esimerkiksi erilaisten työpajojen ja seminaarien avulla. Sen seurauksena saataisiin uusia sidosryhmiä mukaan toimintaan ja yleistä tietoisuutta Life-rahoitusvälineestä lisättyä (Medhurst et al. 2010). Life-hankkeiden haastavampi ja raskaampi raportointi on selitettävissä sillä, että Life-hankkeet ovat suuria ja monimutkaisia, joten niiden raportointiin tulee varata enemmän aikaa ja resursseja.

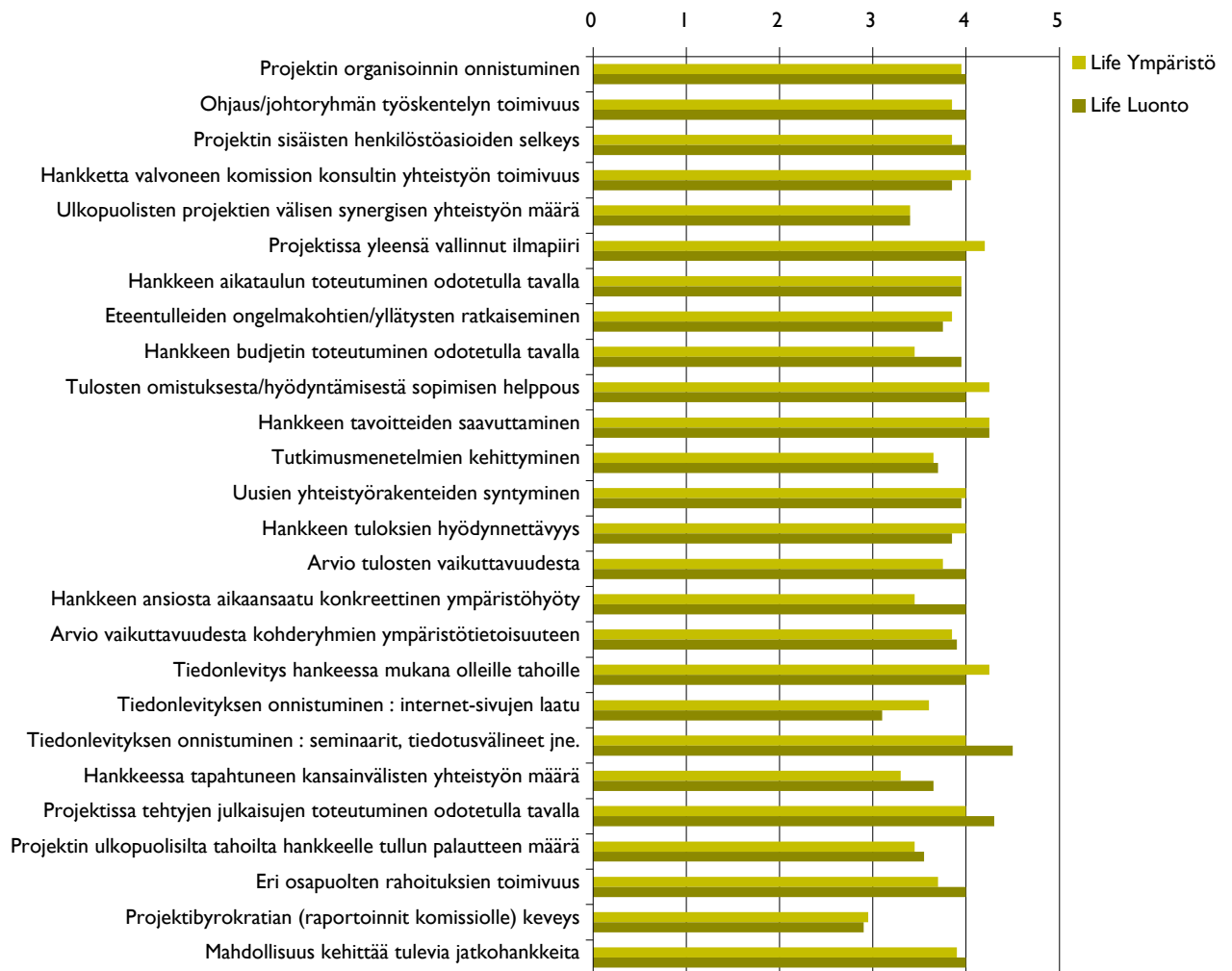
Projektin organisoinnin onnistuminen ja ohjausryhmän toimivuus olivat onnistuneet molemmissa ohjelmissa hyvin. Myös arvio tulosten vaikuttavuudesta, projektien yleisestä ilmapiiristä ja projektin ulkopuolisilta tahoilta tullut palautteen määrä olivat saaneet erinomaiset arvostelut. Sekä Life-hankkeiden että ympäristöklusterin tutkimusohjelman tiedonlevitys voidaan vastausten perusteella sanoa toimineen, myös jatko-hankkeiden mahdollisuus oli saanut hyvät arvostelut molempien ohjelmien vetäjiltä.

4.1.2

Erot Life Luonto- ja Ympäristöhankkeiden välillä

Tässä osiossa hankkeet on jaettu Life Luontoon ja Life Ympäristöön, riippumatta vedetystä ohjelmakaudesta. Siis sekä Life että Life+ -hankkeet on sisällytetty näihin mukaan. Kovin suuria eroja ei ollut havaittavissa vertaillen osaohjelmia keskenään. Eniten poikkeamaa osaohjelmien hankkeiden vastauksissa löytyi hankkeen budjetin toteutumisesta sekä konkreettisen ympäristöhyödyn aikaansaamisesta. Budjetointi onnistui Life Luontohankkeiden kohdalla hieman paremmin, myös konkreettisen ympäristöhyödyn aikaansaaminen katsottiin Luontohankkeiden puolella olevan suurempi. Konkreettisen ympäristöhyödyn parempi aikaansaaminen Luontohankkeiden kohdalla on selitettävissä sillä, että luontohankkeissa ei kehitetä teknologisia innovaatioita vaan hankkeet koskevat yleensä luonnon- ja lajiensuojelua, mikä on helpommin nähtävissä. Life Ympäristöhankkeiden kohdalla Internetin kautta toteutettu tiedonlevitys oli onnistunut paremmin kuin Life Luontohankkeiden osalta. Toisaalta tiedonlevitys seminaarien ja muiden tiedotusvälineiden kautta katsottiin luontopuolella olevan parempi.

Itsearviointilomakkeen kohta projektibyrokraatian keveys, oli saanut huonot pisteet arvosteluissa ja selitykseksi oli sanottu raskaat ja liian tarkat raportointivelvollisuudet. Yhteistyön määrä, aikatauluttaminen ja hankkeiden tavoitteiden saavuttaminen olivat onnistuneet molemmissa osaohjelmissa samalla tavoin. Nämä kolme asiaa ovat erittäin tärkeitä hankkeen onnistumisen kannalta, joten on hienoa, että näillä osa-alueilla on menestytty. Kuvasta 8 nähdään itsearviointitulosten vertailu Life Ympäristö- ja Life Luontohankkeiden kesken. Sen perusteella voidaan todeta, ettei suuria eroavaisuuksia vastauksissa ole ollut. Life Luontohankkeet on saanut hieman paremmat pisteet, kuten jo vertaillen yleisarvosanaa voitiin todeta.

Kuva 8. Itsearviointitulosten vertailua Lifen osaohjelmien kesken.

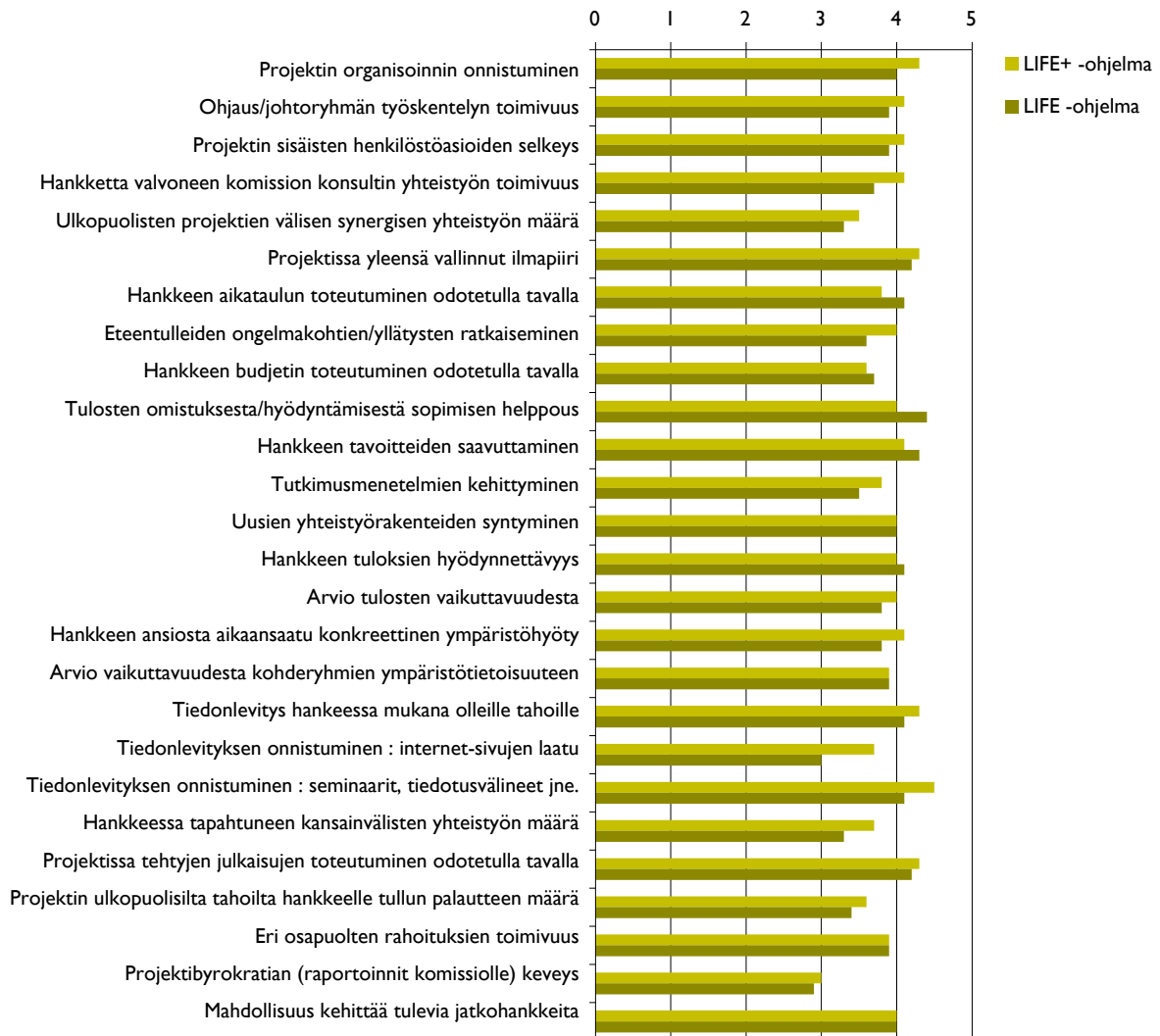
4.1.3

Erot Life-ohjelmakausien välillä

Tässä kappaleessa Life-hankkeita on tarkasteltu osaohjelmittain, jolloin ne on jaettu Life-ohjelmaan (1995–2006) ja Life+ -ohjelmaan (2007–2013). Life-ohjelmakausien välillä oli enemmän eroavaisuuksia kuin edellisessä kappaleessa tarkasteltujen Life osaohjelmien välillä. Life+ -ohjelmakausi sai keskiarvolliseksi yleisarvosanaksi 3,95 kun taas Life-ohjelmakausi 3,8, joten merkittäviä eroja on havaittavissa. Life+ -ohjelmakausi on saanut paremman arvosanan, joten tämä voidaan nähdä positiivisena asiana, sillä jotain on opittu aiemmilta vuosilta ja uudemmalla kaudella tehty asioita paremmin.

Molemmilla ohjelmakausilla oli onnistuttu hyvin positiivisen projekti-ilmapiirin luomisessa, hankkeiden tavoitteiden saavuttamisessa, tiedonlevityksessä sekä tehdyissä julkaisuissa. Myös jatkohankkeiden mahdollisuus oli arvioitu olevan kannattava molempien osaohjelmien kohdalla. Suurin eroavaisuus löytyi tiedonvälityksen onnistumisesta Internetin välityksellä. Tiedonvälitys tätä kanavaa pitkin on Life+ -ohjelmakaudella onnistunut huomattavasti paremmin. Syynä tähän on luultavimmin Internetin käytön yleistymisen ja se, että osa Life-ohjelmakauden hankkeista on aloitettu jo vuonna 1995, jolloin Internetin käyttö tiedonvälityskanavana ei ole ollut tavanomainen.

Hanketta valvoneen komission konsultin yhteistyön toimivuus on näyttänyt Life+ -ohjelmakaudella olevan parempi. Myös kansainvälisen yhteistyön määrä ja eteen tulleiden ongelmakohtien ratkaiseminen on toiminut tuoreemmalla eli Life+ -ohjelmakaudella sujuvammin. Näihin asioihin on selvästi alettu panostaa enemmän ja kansainvälistä yhteistyötä maiden kesken on koko ajan kehitetty. Kuva 9 havainnollistaa, että Life+ -ohjelmakaudelta saadut itsearviointien vastaukset ovat keskiarvoltaan yleisesti ottaen paremmat.

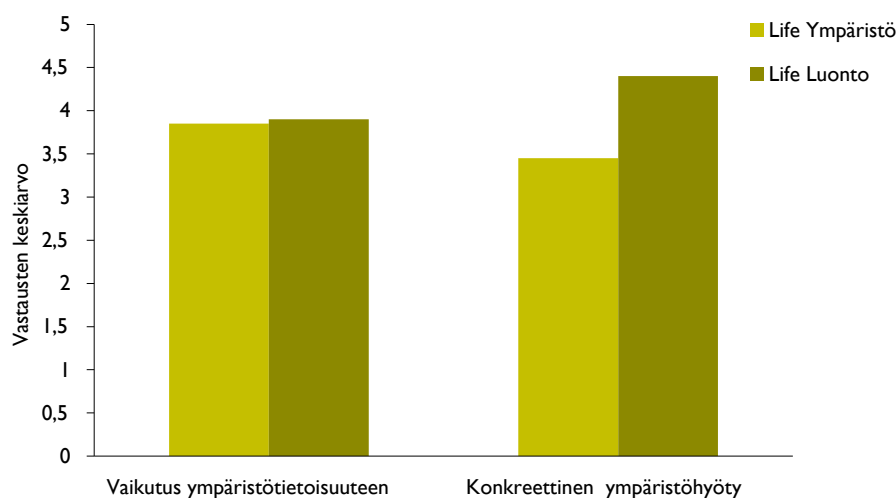
Kuva 9. Life-ohjelmakausien itsearviointien vastausten keskiarvojen vertailu.

Life-ohjelmakaudella oli onnistuttu hieman paremmin ainoastaan aikataulun ja budjetin toteutumisella odotetulla tavalla. Life-ohjelman voidaan siis katsoa tuoneen yleistä tietoutta hankkeiden vetäjien keskuuteen, sillä sen ansiosta asioita on pystytty parantamaan ja tekemään eri tavalla kuin ennen.

Hankkeiden vaikutus ympäristötietoisuuteen

Itsearviointilomakkeen tärkeimpinä kohtina tässä työssä voidaan pitää hankkeen ansiosta aikaan saatua konkreettista ympäristöhyötyä sekä arviota hankkeen vaikuttavuudesta kohderyhmien ympäristötietoisuuteen. Nämä kaksi kohtaa eivät sisälly ympäristöklusterin tutkimusohjelman itsearviointilomakkeeseen, minkä vuoksi tässä kohtaa tämän tutkimuksen tuloksia ei voida vertailla ympäristöklusterin tutkimusohjelman tuloksiin.

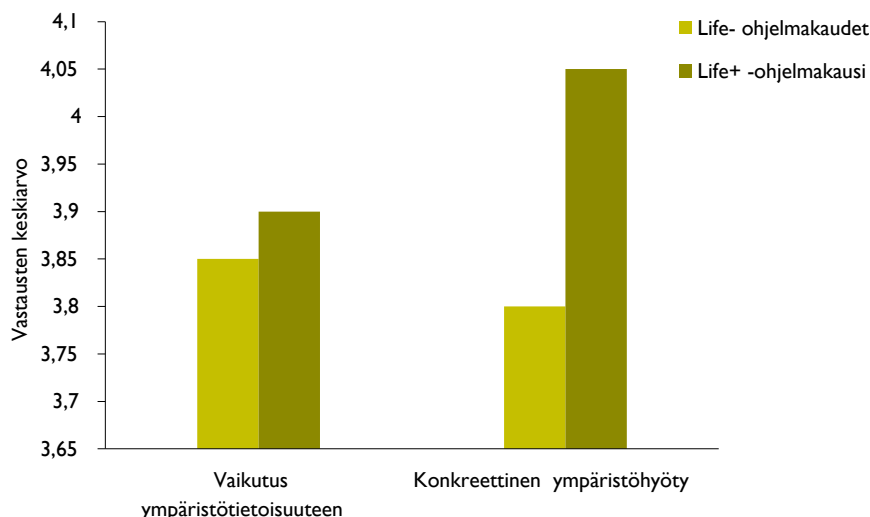
Ensimmäisenä keskityttiin vertailemaan aikaansaatuja ympäristöhyötyjä sekä vaikuttavuutta kohderyhmien ympäristötietoisuuteen Lifen osaohjelmien, Life Ympäristön ja Life Luonnon välillä. Kuva 10 havainnollistaa tilannetta suuresti.

Kuva 10. Erot Lifen osaohjelmien välillä, vertaillen vaikutusta ympäristötietoisuuteen sekä hankkeen ansiosta aikaansaatuja konkreettista ympäristöhyötyä.

Kuvan 10 perusteella voidaan todeta, että vaikutus ympäristötietoisuuteen on sama, mutta aikaansaadun konkreettisen ympäristöhyödyn voidaan katsoa onnistuneen huomattavasti paremmin Life Luonto-ohjelman puolella. Muutenkin Life Luonto-ohjelmassa saavutettu konkreettisen ympäristöhyödyn arviointituloksen suuruus on lähes erinomainen. Kuten aiemmin oli todettu, Life Luontohankkeet eivät luo uusia teknologisia innovaatioita, jolloin niiden tulokset ovat käytännönläheisempiä ja helpommin nähtävissä.

Seuraavaksi tutkittiin eroavaisuuksia vaikutuksesta ympäristötietoisuuteen sekä konkreettisia ympäristövaikutuksia Life-ohjelmakausien välillä. Kuvan 11 mukaan Life+ ohjelmakauden vaikutus kohderyhmien ympäristötietoisuuteen sekä konkreettiset ympäristöhyödyt ovat olleet suuremmat kuin Life-ohjelmakaudella. Kuitenkin vaikutus ympäristötietoisuuteen on ollut lähestulkoon sama molempina kausina ja saanut jopa suhteellisen hyvät arvostelupisteet. Kuitenkin konkreettisesti enemmän aikaansaatuja ympäristöhyötyjä on saatu selkeästi enemmän Life+ -ohjelmakaudella, joka toimii todisteena siitä, että Life-ohjelmakauden jälkeen asioita on saatu kehitettyä parempaan suuntaan.

Kuva 11. Erot Lifen ohjelmakausien välillä vertaillen vaikutuksesta ympäristötietoisuuteen ja konkreettisiin ympäristöhyötyihin.

4.2

Itsearviointin avoimet kysymykset

Seuraavaksi on analysoitu itsearviointilomakkeen kolmea avointa kysymystä. Vastauksissa ei ollut havaittavissa selkeää linjausta Lifen osaohjelmien tai ohjelmakausien vastauksissa.

4.2.1

Hankkeissa esiin tulleet ongelmat

Tässä osiossa käsitellään itsearviointin niitä kohtia, joista vastaajat antoivat vain 1 tai 2 pistettä sekä kommentteja ja syitä koettuihin ongelmiin. Itsearvioinneista päätellen, eniten kritiikkiä saivat hanketta valvoneen komission konsultin yhteistyön toimivuus, hankkeen budjetin toteutuminen odotetulla tavalla sekä projektibyrokration raskaus. Konsultin yhteistyön toimimattomuuden syyn sanottiin olevan erityisesti kielellisissä ja kulttuurillisissa eroissa. Tämä on ymmärrettävää, sillä vaikka toiminta tapahtuu Euroopan sisällä, kulttuurierot voivat olla suuria, riippuen paljon toiminta-alueesta. Myös konsultin vaihtuvuudesta kesken hankkeen sekä kokemattomuudesta oli annettu palautetta: ”Valvonut konsultti vaihtui kesken projektin, mikä sinänsä on huono juttu. Toisaalta ensimmäinen konsultti oli kokematon eikä osannut neuvoa, mistä aiheutui suuri määrä turhaa työtä.”

Budjetin ylittyminen tuntui olevan ongelma monen hankkeen kohdalla. Lisäksi useassa vastauksessa kritisoitiin vahvasti projektibyrokration raskautta, EU:n byrokration katsottiin olevan jopa luotaantyöntävää. Kommunikaatio komission kanssa katsottiin olevan yleisilmeeltään kankeaa ja jopa raskasta: ”Kommunikaatio komission kanssa oli parhaimmillaan kankea, hakuvaiheessa komissiota edusti kanslisti, joka ei tuntenut asiasisältöä”. Komissiota edustaneen konsultin asiantuntemuksen puuttumiseen tartuttiin tässä kohtaa useampaan otteeseen: ”Komissiota edustaneen konsultin asiantuntemus ja asenne oli surkea. Tuntemuksena oli jatkuva epäluuloisuus ja hankkeen hallinnoijaa syytettiin perusteettomasti kustannusten vääristelystä. Tämä johtui siitä, ettei konsultilla ollut asiantuntemusta ymmärtää suomalaisen lainsäädännön mukaista henkilöstökulujen rakennetta täsmällisistä selvityksistä huolimatta”.

Ulkopuolisten projektien välisen synergisen yhteistyön määrää olisi haluttu lisätä hiukan. Yhteistyö ulkopuolisten projektien kanssa katsottiin olevan pintapuolista, vaikka kiinnostusta olisi löytynyt. Myös hankkeessa tapahtuneen kansainvälisen yhteistyön määrään puututtiin. Yhteen hankkeista syntyi ulkopuolisia kontakteja vasta tulostenesittelykonferenssissa. Osa katsoi, että ulkopuolista palautetta olisi hyvä aktiivisesti hankkia, mutta sitä varten tarvittaisiin enemmän resursseja: *"Kansainväliseen yhteistyöhön olisi pitänyt resursoida enemmän. Ulkopuolista palautetta pitäisi aktiivisesti hankkia."*

Tulevien jatkohankkeiden kannalta Life+ omarahoitusvastuuvaatimuksen katsottiin olevan liian raskas. Yksi vastaajista oli joutunut jopa jättäytymään valmisteltavasta hankkeesta pois, koska rahoitusosuutta ei pystytty keräämään: *"Life+ omarahoitusosuusvaatimus on sen verran raskas, että se vaikeuttaa jatkohankkeiden kehittämistä. Olen joutunut jättäytymään yhdestä valmisteltavasta hankkeesta pois, koska rahoitusosuutta ei vain pysty keräämään."*

Vastaukset eivät olleet selkeästi riippuvaisia Life-ohjelmien osa-alueista eikä myöskään ollut havaittavissa vastausten jakautumista riippuen Life-ohjelmakaudesta. Tosin ainoastaan yksi vastaaja oli antanut vain yhden pisteen tiedonlevityksen onnistumiseen Internetin välityksellä. Syy siihen oli, että hanke oli aloitettu 1997, eikä siihen aikaan tiedonvälitys Internetin kautta ollut vielä yleistynyt.

4.2.2

Mitä olisi voinut tehdä toisin

Sanallisten kommenttien mukaan hankkeen ohjausryhmän ja hankkeen vetäjän roolia tulisi vahvistaa. Projektipäälliköksi pitäisi jokaiseen hankkeeseen valita kokenut ja vastuullinen henkilö. Projektien onnistumisen kannalta on myös oleellista, että vastuu on jaettu selkeästi ja tehtävät määriteltä tarkasti. Tämä seikka kannattaa ottaa huomioon myös hankesuunnittelua tehtäessä. Lisäksi hankkeen avainhenkilöt eivät saisi vaihtua hankkeen aikana, osajien sitouttaminen projektiin on siis erittäin tärkeää. Jos hankkeen suunnitelman tekijä sekä toteuttaja olisivat sama henkilö tai ryhmä, tällöin syntynyt tieto ja kokemus saataisiin pidettyä hankkeen sisällä ja hyödynnettyä parhaiten.

Vastauksissa kritisoitiin muun muassa henkilöresursseja. Niitä lisättäisiin mielellään, minkä seurauksena hankkeessa syntynyt tieto saataisiin myös levitettyä kohderyhmille paremmin. Hankkeen toimivuuden kannalta olisi positiivista, jos esimerkiksi projekti-sihtööri pystyisi toimimaan täysipäiväisesti. Myös hankkeen koordinointiin olisi hyvä varata yhden henkilön kokoaikainen työpanos. Muidenkin hankkeeseen osallistuvien henkilöiden tulisi sitoutua 100 %:sti määrättyyn tehtäväänsä. Tämän osion vastauksissa korostettiin myös yhteistyön merkitystä muiden tahojen kanssa. Myös kansainvälisen yhteistyön merkitystä lisättäisiin. Erityisesti kehitettävää nähtiin yhteistyössä kuntien kanssa sekä tiedonvälityksessä: *"Hankkeessa oli monta osahanketta ja se hajautti hanketta, jolloin sen kokonaiskuva jäi varmaan monilta tahoilta ymmärtämättä. Ei osattu arvostaa sitä mitä kukin osahanke sai aikaan, vaikka osahanke itse olikin tyytyväinen saavutukseen. Hanketta oli myös vaikea selittää päättäjille ja kuntalaisille, koska se oli eräiltä osin suppeahkon toimialan kehittämistä esimerkiksi metsä- ja järvi-osion mallinnukset"*.

Saadun palautteen perusteella tulisi keskittyä budjetin tarkempaan seurantaan ja kohdentamiseen. Osa myös muuttaisi mielellään budjetin rakennetta ja suurentaisi sitä merkittävästi. Kritiikkiä sai myös projektisuunnitelma ja raportointi. Usean vetäjän mielestä projektisuunnitelmaa ja raportointia tulisi tehdä väljemmäksi: *"Projektisuunnitelma kannattaisi tehdä väljemmäksi, jotta muutoksille olisi enemmän tilaa. Hakemusprosessi vie kauan aikaa (yli 2 v) ja sinä aikana ainakin ilmastoasioissa ehtii tapahtua paljon. Olisi hyvä pystyä ottamaan kehitys huomioon projektia toteutettaessa. Olisi myös ajoissa haettu hankkeelle lisäaikaa, nyt paljon työtä tehtiin varsinaisen projektiajan jälkeen"*

(muun muassa loppuseminaari, Layman's raportin teko, raportointi) ja kustannuksia ei voitu ottaa enää huomioon.” Täytyy muistaa, että ympäristön tila muuttuu koko ajan kovalla vauhdilla eikä kaikkea pystytä aina ennakoimaan.

Vertailtaessa tämän osion vastauksia ei myöskään ollut nähtävissä selkeää eroa tai linjausta Life Luonto- ja Life Ympäristöhankkeiden vastausten välillä. Tämä on ymmärrettävää, sillä hankerakenne on molemmissa osaohjelmissa samanlainen. Kaikki joutuvat tekemään hankesuunnitelman, raporttoimaan hankkeesta, hakemaan rahoitusta sekä tiedottamaan tuloksista. Enemmän eroavaisuuksia löytyi tarkasteltaessa vastauskirjoja Life-ohjelmakausien välillä. Life-ohjelman tullessa Suomeen kenelläkään ei luonnollisesti ole ollut kokemusta vastaavanlaisten hankkeiden vetämisestä ja koko Euroopan Unioni on ollut vielä erittäin tuore. Moni asia on selvästi kehittynyt vuosien varrella ja ensimmäisen ja toisen ohjelmakauden hankkeiden arvioinneista piirtyi esiin silloisten tiedotusvälineiden alkeellisuus:

”Nettisivut eivät siihen aikaan olleet vielä kunnolla käytössä, sitä puolta paranneltaisiin.”

4.2.3

Hankkeen vaikuttavuus kohderyhmien ympäristötietoisuuteen

Itsearviointien avoimen kysymysosuuden vastauksista ilmenee selvästi hankkeiden vaikuttavuus yleiseen ympäristötietoisuuteen. Hankkeilla on saatu aikaan laajaa työllisyysvaikutusta ja Natura-2000 alueiden tunnettavuus ja hyväksyttävyyys on kasvanut suuresti. Yleisesti ottaen kielteisten asenteiden muuttuminen alueen kehittämistä tukeväksi on ollut käsin kosketeltavaa. Hankkeiden ansiosta on löydetty uusia ja ympäristöystävällisempiä työmenetelmiä vanhojen tilalle ja koko ajan kehittyä lisää. Hankkeista on tuntunut olevan suuri hyöty maanomistajille sekä maanviljelijöille.

”Natura 2000-verkosto oli uusi ja hankkeen toimenpiteillä voitiin lisätä yksityisten maanomistajien ja metsäalan toimijoiden tietoisuutta Natura-alueisiin ja niillä toimimiseen liittyen.”

Hankkeet ovat luoneet paljon uutta materiaalia ja tietoutta ympäristöasioista. Ympäristökasvatuksen ja luotomatkailun käyttöön on tuotettu paljon itseopiskelumateriaalia, polkuopasteita ja selostuksia, jotka ovat saaneet hyvän vastaanoton ja niistä on annettu paljon positiivista palautetta. Koululaisia on otettu mukaan myös opasteiden valmisteluprosessiin, jonka ansiosta heidän tietoisuus asiasta on varmasti laajentunut. On erittäin tärkeää kohdentaa ympäristötietoisuuden lisäämistä etenkin nuorille sukupolville, heidän arvot ja käsitys maailmasta eivät välttämättä ole täysin rakentuneet, jolloin niihin on helpompi vaikuttaa. Sen seurauksena ainakin tulevaisuuden ympäristöystävälliset teot pystytään Life-hankkeissa paremmin takaamaan. Suomessa on saatu luotua muun muassa maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen koulujen ja oppilaitosten kestävän kehityksen arviointi- ja sertifiointijärjestelmä, joka tällä hetkellä kahdeksan vuotta hankkeen päättymisen jälkeen on jatkuvasti laajenemassa vaikuttavuudeltaan.

Suomen neljä vuodenaikaa asettavat selkeästi haasteita ympäristön kunnolle. Eräässä hankkeista on tuotu ensimmäistä kertaa esiin hiihtomatkailun negatiiviset vaikutukset luontoon. Mikäli kesämatkailua kehitetään, pitää matkailukeskusten pitää huolta myös lähiympäristöstä, talvella ongelmat eivät näy samalla tavalla, kuin lumien suluttua.

Ympäristötietoisuuden lisääntyminen ja asenteiden muuttuminen positiivisemmaksi näkyy muun muassa jatkohankkeiden ja pitkäjänteisesti jatkuvan yhteistyön merkeissä. Hankkeiden ansiosta toimijoiden sektorirajat ylittävä tiedonvälitys ja tietous ovat huomattavasti lisääntyneet. Osan mielestä kuitenkin tietoisuuden vaikuttamis- ja levittämismahdollisuudet ovat erittäin suuret, mutta määräraikaiset projektityöntekijät ja sirpaleiset työajankäyttömahdollisuudet hankaloittavat prosessia.

Erot Luonto- ja Ympäristöhankkeiden välillä:

Vertaillen avointen kysymysten vastauksia Luonto- ja Ympäristöhankkeissa ei löytynyt kovin suuria eroja. Ympäristöhankkeiden vastauksissa oli jonkin verran enemmän huomautuksia siitä, että ympäristötietoisuuden lisäämiseen olisi pitänyt satsata enemmän. Tämä voi johtua myös vastauksia antaneiden henkilöiden omasta näkemyksestä aiheeseen.

Luontohankkeet vaikuttivat laajalti toimijoiden tietoisuuteen Natura 2000-alueista ja korostivat niiden tärkeyttä. Lähes kaikissa Life Luontohankkeiden avoimien kysymysten vastauksissa oli jollain tapaa sivuttu Natura 2000-alueita ja niiden merkittävyyttä. Life Ympäristö hankkeilla on tavoitettu enemmän myös paikallisia asukkaita, lomailijoita ja koululaisia. Ympäristöpuolen hankkeiden ansiosta on luotu paljon uutta kehitysmateriaalia, kuten ravinnetaseopas, ilmasto-opas, matkailuopasteita sekä materiaalia opetuskäyttöön.

Komission teettämässä EU:n Life-hankkeiden arvioinnissa todettiin Suomalais-hankkeista seuraavaa: ” Suomalaiset Life-hankkeet ovat yleisesti ottaen teknisesti onnistuneita, tuottaen odotettuja tuloksia. Hankkeiden kestävyys on korkea, johtuen vahvoista sidosryhmistä. Suomalaisissa Life Ympäristöhankkeissa on kehitetty uusia teknologisia ratkaisuja ilman, veden ja maaperän saastumisen ehkäisemiseksi sekä kehitetty erilaisia hallintajärjestelmiä ja työkaluja luonnonvarojen parantamiseksi. Suomalaiset Life Luontohankkeet ovat keskittymällä luontotyyppien ja elinympäristöjen palauttamiseen olleet merkittäviä vaikuttajia biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen ja tietoisuuden lisääntymiseen asiasta” (BIM, 2009). Myös tämän tutkimustyön perusteella komission havainnot pitävät täysin paikkansa.

Erot Life-ohjelmakausien välillä:

Life ja Life+ -ohjelmakausien vastauksia vertaillen tuli esille, että Life+ -ohjelmakauden vaikutuksia on vaikea arvioida vielä luotettavasti, sillä moni hankkeista on käynnissä. Osa hankkeiden vetäjistä oli kuitenkin antanut suuntaa antavia vastauksia, mikä helpotti tulosten vertailua keskenään.

Oli selvästi havaittavissa, että Life+ -ohjelmakauden hankkeiden painopiste on enemmän ympäristötietoisuuden lisäämisen kannalla kuin aiempien Life-ohjelmakausien. Lisäksi vaikuttaa siltä, että ympäristötietoisuuden lisäämisen tavoitteeseen on päästy aiempaa paremmin, tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Tähän on olemassa useita syitä, joista selvimpiä on Life+ -ohjelmakaudella parantunut medianäkyvyys ja tiedonlevitys sekä hankkeiden koon kasvaminen. Erityisesti tiedonlevitykseen ja tulosten integrointiin on panostettu. Life+ -ohjelmakaudella on kiinnitetty enemmän huomiota myös tulosten kansainväliseen levitykseen ja osaa tuloksista on tiedotettu jopa maailmanlaajuisesti. Life-ohjelman alkaessa Suomessa, tiedonvälityskanavat olivat huomattavasti rajallisemmat, hyvänä esimerkkinä tästä on Internetin käytön rajallisuus.

Asiantuntijahaastattelut

Tämä luku tarkastelee asiantuntijahaastatteluissa esiin nousseita asioita Life-hankkeiden onnistuneisuudesta ja vaikuttavuudesta. Kysymykset on ryhmitelty teema-kokonaisuuksiin, joita on käytetty haastattelurunkoa jäsenneltäessä. Haastattelujen kohdejoukonvalinnasta, alkuvalmisteluista sekä toteutuksesta on kerrottu luvussa 4. Haastateltavien kokemukset Life-hankkeista olivat pääasiassa positiivisia, mutta myös useita kehittämiskohteita nousi esille.

4.3.1

Tausta ja lähtökohdat

- Mistä hankkeen idea tuli?
- Mitkä tarpeet ja tekijät vaikuttivat hankkeen sisältöön?
- Miten hankkeen perusoletukset ja alan yleinen tilanne muuttuivat hankkeen kuluessa?

Haastattelujen perusteella hankkeiden ideoille on ollut useita erilaisia lähtökohtia. Suurimassa osassa hankkeita idea on lähtenyt siitä, että luonnossa on huomattu sille epäsovinnaisia muutoksia ja niille on tarvittu jonkinlainen ratkaisu. Luontopuolen hankkeiden lähtökohtana on usein ollut haavoittuvaisen lajin suojelu, soiden ennallistaminen tai Natura 2000-alueiden toteuttaminen. Hankkeita on syntynyt myös jatkona aikaisemmin vedetyille projekteille ja toiminnan syventämiselle. Osa on lähtenyt käyntiin jopa maanomistajien omasta aktiivisuudesta ja osalla on pyritty syventämään toimijoiden välistä yhteistyötä yhteishankkeen avulla. Tuotekehityksen ansiosta on syntynyt paljon uusia ideoita ympäristöystävällisempien ratkaisujen toteuttamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Hankkeiden ideana on osittain ollut myös tiedon ja toimintojen saattaminen viranomaisten käsiin, sillä yksityiset ihmiset eivät pysty samanlaisiin suojelutoimenpiteisiin kuin viranomaiset.

Hankkeiden tarpeet ja tekijät ovat olleet sidoksissa sen hetkiseen ympäristön tilaan ja ympäristöalan trendeihin. Haastatteluissa oli selkeästi havaittavissa, että eri ohjelmakausilla oli painotettu eri asioita. Uudempien hankkeiden painopiste on ollut selkeästi luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä ja ilmastomuutoksen hillinnässä. Ilmastotyö lähti eksponentiaalisesti kasvuun 2009-luvun lopulla, jonka jälkeen hankkeiden avulla on kehitetty esimerkiksi erilaisia päästölaskureita ja ilmastoto-ohjelmia. Pohjoisessa luonnossa on paljon kohteita, jotka ovat erittäin uniikkeja ja täten tarvitsevat tehokkaita suojelutoimenpiteitä. Tutkimustarpeet ovat voineet lähteä joko EU:n omista linjauksista ympäristön tilan parantamiseksi tai kyseessä on voinut olla myös kansallisia linjauksia, esimerkkinä ympäristöministeriön tulostavoitteet.

Hankkeen sisältöön on vaikuttanut paljon myös Life-hankkeille asetetut vaatimukset, joiden mukaan niissä tulee olla muun muassa käytännön ulottuvuus ja niiden tulee edistää uusia innovatiivisia ratkaisuja ympäristön hyväksi. Life-ohjelman perustavoitteena on edistää yhteisön ympäristöpolitiikan ja -lainsäädännön täytäntönpäntöä ja kehittämistä. Tarkoitus on saada ympäristönäkökohdat otettua huomioon EU:n politiikassa myös muilla aloilla ja etsiä innovatiivisia ratkaisuja ympäristönäkökohtien ratkaisemiseksi. Hankkeiden on täytettävä tukikelpoisuusvaatimukset, jotta voidaan turvata paras mahdollinen yhteisön varojen käyttö. Niiden on oltava teknisesti ja taloudellisesti johdonmukaisia, toteuttamiskelpoisia ja kustannustehokkaita. Nämä tekijät rajaavat hankkeita jo suunnattomasti. Suomessa on tehty paljon työtä yleisellä tasolla ympäristön hyväksi, Life-hankkeiden ansiosta toimintaa on pystytty viemään tarkkuustasolle ja sen avulla löydetty entistä yksityiskohtaisempia

ratkaisuja. Yleisesti hankeprosesseissa tutkimustarpeet lähtevät siitä, että on löydetty jokin ongelma, jolle etsitään parasta ratkaisua.

Hankkeiden perusoletusten muuttuminen riippui paljolti hankkeen kestosta. Jos hanke oli pitkäkestoinen, tiettyjä muutoksia saattoi tapahtua. Ympäristön ja talouden tilanne on koko ajan muuttuva, minkä vuoksi pitkäaikaisten hankkeiden vetäminen voi olla haastava tehtävä. Osassa hankkeita olisi keksitty muutamia lisäyksiä ja parannuksia, mutta niitä ei pystytty rahoituksen vuoksi enää lisäämään jälkeenkäin. Suurimmassa osassa hankkeita suurempia muutoksia ei siis tehty ollenkaan. Osa hankkeen vetäjistä jopa kritisoi sitä, ettei hankkeen suunnitelmaan pystytä vaikuttamaan jälkeenkäin juuri ollenkaan. Pidempiaikaisten hankkeiden kohdalla alan yleinen tilanne muuttui jopa siten, että tuloksia alkoi näkyä jo hankkeen aikana, esimerkiksi Natura- ja luonnonsuojeluvastaisuus heikkeni, mikä helpotti hankkeiden loppuun viemistä. Ohjelmakausien välillä oli havaittavissa esimerkiksi Suomen liittyminen EU:hun ja ympäristötiedon ja kokemuksen lisääntyminen. Vanhempien hankkeiden perusoletuksiin ja toimiin on selkeästi vaikuttanut sen hetkinen tietoisuuden tila sekä käytännön toimijoiden ennakkoarvioiset asenteet ympäristöasioita kohtaan.

4.3.2

Asemointi

- Mitkä ovat olleet muut tämän hankkeen aihepiirin tärkeimmät kansalliset tutkimushankkeet kyseisellä LIFE -kaudella?
- Miten hanke on ollut asemoituna alan merkittävimpiin kansainvälisiin ympäristöalan hankkeisiin?
- Edustiko hanke mielestäsi niin sanotusti parasta osaamista tässä maassa?
- Oliko haastavaa saada kansalliset yhteistyökumppanuudet toimimaan keskenään hankkeessa?
- Mikä on ollut hankkeiden välinen yhteistyö, päällekkäisyys ja kilpailu?
- Mitä olisi tapahtunut, jos hanketta ei olisi vedetty?
- Mitkä ovat hankkeen vahvuudet ja heikkoudet muihin hankkeisiin verrattuna?

Osa haastateltavista koki asemointiin liittyvät kysymykset hieman hankaliksi. Ensimmäistä asemointiin liittyvää kysymystä rajasi myös se, että noin puolet hankkeista ei ollut tutkimushankkeita vaan niin sanottuja käytännön toteutushankkeita. Osa pystyi kuitenkin selkeästi nimeämään oman aihepiirin ja kyseisen kauden tärkeimmät hankkeet. Suomalaisten Life-hankkeiden asema kansallisiin hankkeisiin nähden nähtiin pääosin merkittävänä ja tärkeänä. Suurimmassa osassa hankkeita kansainvälisen yhteistyön määrä on ollut Euroopan tasolla sekä globaalisti merkittävä. Erityisesti tuoreempien hankkeiden asemointi on kansainvälisellä tasolla parantunut. Kansainvälisillä hankkeilla on kuitenkin uusia ja suuria riskejä verrattuna kansallisiin hankkeisiin. Rahoituspuolen asiat ovat haastavampia ja kulttuurierot esimerkiksi päätöksenteossa korostuvat. Kansainvälisten hankkeiden kanssa tehdyn yhteistyön ansiosta on saatu hyviä vinkkejä ja vertailukohtia kansallisen tason toimiin. Haastattelujen perusteella kansainvälisen tason hankkeet ovat osittain samankaltaisia kuin suomalaiset hankkeet ja välittämällä tietoa hankkeiden välillä pystytään kehittämään koko ajan parempia ja innovatiivisempia ratkaisuja ympäristön hyväksi.

Haastateltavien vastauksista ilmeni, että Life-instrumentille on selkeä tarve, sillä sen avulla saadaan kehitettyä osaamista ja luotua tietopohjaa, jota voidaan hyödyntää käytännön toimissa. Lähes poikkeuksetta oltiin sitä mieltä, että hankkeet edustivat parasta osaamista tässä maassa. Tämä on positiivista, sillä hieman pessimistienä pidetyt suomalaiset luottavat kuitenkin osaamiseensa ja kykyihinsä. Katsotaan, että suomalaiset ovat innovatiivista kansaa ja pystyvät nitomaan yhteen luovuuden, tietotaidon sekä saatavilla olevat resurssit ja hyödyntämään sitä käytäntöön.

Yleisesti ottaen Life-hankkeiden on katsottu merkittävästi lisäävän kansallisen tason ympäristöalan toimijoiden yhteistyötä. Eri tahojen välinen yhteistyö ja sen merkitys on suuri hankkeiden onnistumisen kannalta, sillä monet hankkeista ovat niin sanottuja yhteistyöhankkeita. Pitkäaikainen verkostoituminen eri tahojen kanssa on helpottanut myös uusien hankkeiden ja jatkohankkeiden syntymistä. Hankkeiden kumppanuuksien toimivuus on vaihdellut laajalti riippuen yhteistyötahojen määrästä ja koosta. Luonnollisesti pienemmät verkostot on helpompi saada toimimaan, vaikka suuria ongelmia ei katsottu esiintyvän suuremmissakaan hankkeissa. Monet hankkeet perustuivat olemassa olevaan struktuuriin eli vakiintuneeseen yhteistyömuotoon eri tahojen kesken, mutta oli myös hankkeita, joiden ansiosta saatiin uusia toimijoita mukaan ympäristötyöhön.

Kumppaneiden selkeät roolit ja tehtävät helpottavat yhteistyötä huomattavasti. Johtajat ja koordinaattorit on hyvä nimetä tarkasti, jotta tiedonvälitys olisi sujuvampaa. Yhteistyön ongelmana nähtiin, että esimerkiksi projektihenkilöstö palkataan projektia varten. Sitten kun projekti loppuu, kaikki tietämys asiasta häviää. Hanke ei saisi olla pelkästään projektihenkilöstön varassa. Hankkeisiin liittyy paljon sidosryhmä yhteistyötä, kun projekti loppuu, yhteistyö sidosryhmien kanssa saattaa loppua tai ainakin kärsiä. Erityisesti, jos johto ei ole sitoutunut ohjausryhmätyöskentelyyn arvokasta tietoa saatetaan menettää organisaatiosta.

Ongelmaksi katsottiin, että osa yhteistyötahoista ei ole tottunut ulkoisen rahoituksen raportointiin ja haasteisiin. Ei ole niin sanotusti rutiinia hoitaa raportointia ja sen vuoksi useat kokevat sen raskaaksi. Tämä aiheuttaa lisätyötä niille, jotka taitavat raportoinnin paremmin. Lainsäädännön ja organisaation muutokset katsottiin myös suureksi haasteeksi yhteistyölle. Asioita kierrätetään ja päätöksiä odotellaan, kun ei enää tiedetä mikä on kenenkin vastuulla. Yhdessä on kuitenkin paras keino huomata epäkohdat paremmin ja eri tahojen on katsottu päällisin puolin olevan erittäin motivoituneita ja sitoutuneita yhteistyöhön.

Vetäjien kommenttien perusteella hankkeiden välinen yhteistyö on ollut pääpiirtein merkittävää ja päällekkäisyyttä on esiintynyt hyvin vähän. Kilpailua hankkeiden välillä on puolestaan esiintynyt vain hakuvaiheessa, sillä sen jälkeen samankaltaiset hankkeet ovat karsiutuneet pois ja kansallisella tasolla ei yleensä ole useampia täysin samanlaisia hankkeita. Päällekkäisyys ei tietyillä aloilla haittaa, erityisesti jos hankkeet toteutetaan maantieteellisesti eri alueilla. Yhteistyö on parhaimmillaan hankekoordinaattoreiden välistä tiedonvaihtoa, siitä mikä on mennyt hyvin ja mitä ongelmia on esiintynyt. Osa hankkeista järjestää vuosittain tapaamisia, käyvät kyläilemässä ja tutustumassa jopa kansainvälisellä tasolla, kun taas osalla hankkeista ei ole minkäänlaista yhteistyötä muiden hankkeiden kesken.

Life-rahoitus on ollut merkittävä lähes kaikille hankkeista ja suurinta osaa niistä ei olisi pystytty vetämään ilman sitä. Paljon tietoutta ja tutkimusta olisi jäänyt puuttumaan niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Suomessa on Life-hankkeiden vaikutuksesta muun muassa ennallistettu valtava määrä soita ja luonnon monimuotoisuuden lisäämiseen on alettu kiinnittämään paljon huomiota. Suomessa katsotaan olevan maailmanlaajuisesti huippu asiantuntemus luontopuolen asioista.

Vetäjien haastattelujen mukaan ilman Life-hankkeita paljon työtä olisi jäänyt tekemättä ja uusia yhteistyöverkostoja syntymättä. Uusien toimijoiden alalle tuleminen olisi ollut huomattavasti hitaampaa. Ilman useaa hanketta luonnon tila olisi huonompi ja useita ympäristöpalveluita olisi jäänyt syntymättä. Suuri osa hankkeista olisi kaikesta huolimatta vedetty jossain muodossa, mutta niiden laajuus ja vaikutukset eivät olisi olleet yhtä suuret. Lisäksi hankkeiden käynnistämiseen olisi kulunut enemmän aikaa ilman Life-rahoitusta. Hankkeet ovat vaikuttaneet Suomessa osittain myös työllisyystilanteeseen ja niiden ansiosta on saatu alalle uusia työpaikkoja ja tehtäviä.

Life-instrumentissa nähtiin haasteita erityisesti uusille tulokkaille. Useassa tapauksessa budjetoinnin ja aikataulujen epävarmuus koettiin heikkoutena. Osa hankkeista

oli erittäin riippuvaisia sääolosuhteista, sen vuoksi Suomen nopeasti muuttuvat sääolosuhteet olivat heikkous usealle projektille. Esimerkiksi sateet ja tuuli aiheuttivat ongelmia hankkeiden toteuttamisessa ja vaikuttivat tuloksiin. Tulokset ja niiden huono saatavuus vaikuttavat muun muassa aikatauluun, sen kautta budjettiin sekä raportointiin. Useat kokivat EU:n byrokratian ja jäykkyyden heikkoudeksi Life-hankkeille yleensä verrattuna muiden rahoitusvälineiden rahoittamiin hankkeisiin. Hankkeen suuri koko aiheutti myös omat haasteensa, asioiden pitäminen kasassa on vaikeampaa puhumattakaan moniulotteisuuden- ja alaisuuden hallinnasta.

Vahvuutena nähtiin yleinen motivaatio ja kiinnostus ympäristön tilan parantamiseen. Hankkeiden aikana luotiin hyvät yhteydet avaintoimijoihin, jonka seurauksena tietoa saatiin välitettyä myös käytännön tasolle. Vahvuudeksi katsottiin myös suomalainen ympäristöosaaminen, joka haastateltavien mukaan on huippulaatua. Muutamien hankkeiden vetäjät olivat sitä mieltä, että merkitsevä vahvuus on ollut yksityisten yritysten osallistuminen Life-ohjelmaan, sillä suurin osa Life-hankkeista on julkisvetoisia. Tähän tulisikin kiinnittää enemmän huomiota ja saada myös yksityiset yritykset lähemmäksi Suomen ympäristöystävällistä linjausta.

4.3.3

Tavoitteet ja niiden toteutuminen

- Mitkä ovat olleet hankkeen keskeiset tavoitteet ja miten ne ovat toteutuneet?
- Mitkä tavoitteista ovat toteutuneet erityisen hyvin ja mitkä ovat jääneet toteutumatta?
- Muutettiin hanketta hankkeen alkuperäisestä suunnitelmasta? Olivatko muutokset oikeita?
- Mitä jäi tekemättä tai tehtiin puutteellisesti?
- Esiintyikö hankkeen aikana yllättäviä ongelmakohtia tai yllätyksiä? Minkälaisia ja kuinka ne ratkaistiin?

Hankkeiden keskeiset tavoitteet vaihtelivat suuresti riippuen siitä, oliko kyseessä varsinainen tutkimushanke vai käytännön toimintaan vaikuttava projekti. Tältä osin Life:n osaohjelmien välillä oli nähtävissä eroja. Tavoitteet olivat kuitenkin toteutuneet tasaisen hyvin molemmissa. Ohjelmakausien eroavaisuus tuli ilmi siten, että tavoitteisiin oli otettu vaikutteita aiemmilta ohjelmakausilta ja opittu muokkaamaan tavoitteet realistisiksi ja saavutettaviksi.

Hankkeiden tavoitteena on esimerkiksi ollut kehittää ja toteuttaa uusia tapoja ja menetelmiä ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, erilaisia työkaluja ympäristönsuojeluun sekä materiaalia opetuskäyttöön. Pyrkimyksenä on ollut tietotaidon vieminen kohderyhmille sekä paikallisten toimijoiden sitouttaminen ympäristömyötäiseen työhön. Uuden tiedon tuottaminen on ollut oleellista, ja sen avulla toimijoiden rohkaiseminen jatkotutkimuksiin. Tavoitteiden toteutumiseen otettiin kantaa vaihtelevasti, sillä usean haastateltavan hanke oli vielä käynnissä, jolloin toteutuneita tavoitteita ei vielä pystytty sanomaan.

Osa tavoitteista oli toteutunut erityisen hyvin, tässä on oleellinen merkitys nimenomaan sillä, minkälaisia tavoitteita ja kuinka paljon kukin on hankkeelleen asettanut. Harvalla oli kuitenkaan jäänyt toteutumatta asetettuja tavoitteita, pieniä poikkeamia lukuun ottamatta. Seuranta tulosten vaikuttavuudesta ja tuloksista on haastavaa, sillä tulee ymmärtää suuria kokonaisuuksia ja nähdä hanke ja sen vaikutukset osana laajempaa toimintaa. Tulosten hyödynnettävyyden kannalta on oleellista, kuinka tulokset saadaan esitettyä kiinnostavasti ja ymmärrettävästi. Haastavuuden tulosten arviointiin tuo myös fakta, että osa tuloksista on nähtävissä heti tai lähivuosina, kun taas toisten hankkeiden tuloksia tulee seurata vähintään 5-10 vuotta, ennen kuin voidaan kertoa todelliset vaikutukset ja niiden toteutuminen.

Suurimmassa osassa hankkeita ei juuri ole tehty muutoksia alkuperäiseen suunnitelmaan, sillä monessa tapauksessa se ei ole hyväksyttävää. Hankesuunnitelmien tulee komission vaatimuksesta olla alusta lähtien tarkkoja ja kattavia. Jos pieniä muutoksia kuitenkin joudutaan tekemään, tulee olla komissioon yhteydessä ja muutoksiin on annettava erillinen lupa. Osassa hankkeista on tehty pieniä hallinnollisia muutoksia esimerkiksi vuonna 2010, kun ELY-keskukset korvasivat aiemmat työ- ja elinkeinokeskukset, Tiehallinnon tiepiirit ja alueelliset ympäristökeskukset.

Yllätykseksi koettiin Life-rahoitusvälineen jäykkyys, jonka katsottiin aiheuttavan paljon ylimääräistä työtä ja hidastavan oppimista hankkeen aikana. Nopeampaa reagoitua asioihin olisi myös toivottu. Osasta tuntui, ettei vastauksia kysymyksiin saatu riittävän nopeasti.

Ongelmia katsottiin esiintyvän jonkin verran koehankkeissa. Tutkimushankkeissa eniten yllättäviä ongelmia esiintyi sään kanssa ja pieniä ongelmia mittalaitteiden ja niiden kalibroinnin kanssa, muttei mitään ylitsepääsemätöntä. Jonkinlaisia ongelmakohtia esiintyy projekteissa lähes aina, kukaan ei pysty tekemään ja toteuttamaan täysin varmaa suunnitelmaa. Ongelmia liittyi myös manageriaaliseen puoleen eli esimerkiksi kuinka saada eri maissa toimivat yhteistyökumppanit toimimaan aikataulussa ja sitoutumaan työhön. Osapuolien valmiuksia toimia yhdessä tulisi kehittää, erityisesti kansainvälisellä kentällä.

4.3.4

Hankkeen toteuttaminen ja organisointi

- Mikä on ollut johtoryhmän ja hankkeen vetäjän rooli, tarpeellisuus ja merkitys?
- Kiinnitettiinkö haku vaiheessa riittävästi huomiota hankkeen sisältämiin epävarmuuksiin ja riskeihin? Jos kiinnitettiin, niin miten ja kuinka paljon?
- Mitä kehittämisajatuksia olisi hankkeen haku- ja valintamenettelyyn?
- Onko hankkeiden välillä ollut yhteistyötä? Jos on, kuinka se on toiminut? Entä kansainvälinen yhteistyökuvio?
- Ovatko hankkeet parantaneet tutkimusalojen ja organisaatioiden välistä yhteistyötä?

Ohjausryhmän ja hankkeen vetäjän tarpeellisuutta ja roolia pidettiin merkittävänä. Vetäjän tarkoituksena on ylläpitää toimintaa ohjausryhmän jäsenien kesken, varmistaa jatkuva tiedonvälitys sekä kannustaa tehokkaampaan toimintaan. Ohjausryhmä ja vetäjä ovat rahoitusehtojen vaatimia, minkä vuoksi jokaisella hankkeella tulee olla molemmat. Ohjausryhmän ansiosta eri osapuolet pätevoityivät hankkeen aikana ja oppivat paljon uutta toisiltaan. Ohjausryhmän jäsenten ja hankkeen vetäjän tehtävänä on viedä hankkeesta tietoa eteenpäin, välituloksia sekä tuloksia ylimmälle tasolle tiedoksi, jotta niillä pystytään jatkossa vaikuttamaan ratkaisuihin, joita tullaan tekemään.

Haastateltavien mukaan parempiin lopputuloksiin päästäisiin, jos hankkeen kaikki keskeiset henkilöt pystyisivät toimimaan täysipäiväisesti ja täten sitoutumaan paremmin toimintaan. Ohjausryhmä koostuu yleensä eri tahojen jäsenistä, mikä puolestaan syventää toimijoiden verkottumista ja yhteistyötä. Keskeistä olisi, että palaveria ohjausryhmän kesken järjestettäisiin usein, jolloin tuotettu tieto pysyisi koko ajan reaaliaikaisena.

Hakuvaiheessa oli kiinnitetty vaihtelevasti huomiota hankkeen sisältämiin epävarmuuksiin ja riskeihin. Kuitenkin jokaisessa hankkeessa riskit oli jollain tapaa huomioitu, johtuen melko varmasti siitä, että riskien pohdintaa vaaditaan hankesuunnitelmaan jonkin verran. Uudemmissa hankkeissa, erityisesti Life+ -ohjelmakauden hankkeissa riskien hallintaa varten oli tehty kattavat riskianalyytit. Enemmän riskianalyytivaiheessa olisi vetäjien mukaan pitänyt panostaa organisaatio- ja

lakimuutoksiin sekä sääolosuhteiden vaihtelevuuteen Suomessa. Life Luonto- ja Life Ympäristöhankkeiden vastauksissa ei ollut merkittävää linjausta nähtävissä.

Hankkeen vetäjät eivät olleet niinkään tietoisia hankkeiden valintamenettelystä. Samoin kuin ympäristöklusterin tutkimusohjelmassa, hankkeiden valintaprosessin takana on osaltaan muun muassa halu saada vastaus niin sanottuihin isoihin ja kansainvälisiin ympäristökysymyksiin. Toki paikallinen tieto ja toiminta ovat myös tärkeitä, mutta tarkoituksena on saada hallittua suurempaa kokonaisuutta ympäristöstä puhuttaessa.

Kritiikkiä annettiin itsearviointien tapaan projektibyrokration jatkuvasta kiristymisestä. Myös käytännönasioita, kuten hakemuslomakepohjasta ja sen täyttämisestä tuli palautetta, että se on kankea ja epälooginen. Sitä olisi ehdottomasti parannettava.

Suurimmassa osassa hankkeista on tehty jonkinlaista yhteistyötä tahojen välillä. Tässä kohtaa oli huomattavissa eroja Life-ohjelmakausien välillä. Life+ -ohjelmakaudella kansainvälisen yhteistyön merkitystä on alettu korostaa ja sen voidaan huomata lisääntyneen. Pitkäaikainen verkostoituminen eri tahojen kanssa on tiivistänyt yhteistyötä ja vaikuttanut jatkohankkeiden syntymiseen. Yhteistyö eri osapuolten kanssa on vahvistanut hankkeiden onnistumista ja on pystytty toteuttamaan asioita, joista yksin ei olisi pystytty edes haaveilemaan.

Osa vetäjistä oli sitä mieltä, että kansainvälisyyteen olisi pitänyt panostaa enemmän ja etsiä yhteistyökumppaneita aktiivisesti myös muualta maailmasta. Tiukan aikataulun, rahoituksen ja raportoinnin katsottiin hankaloittavan kansainvälistä yhteistyötä.

Suurin osa oli tehnyt yhteistyötä nimenomaan pohjoismaalaisten hankkeiden kanssa. Vierailuja ja tutustumiskäyntejä on toteutettu siis myös kansainvälisellä tasolla. On positiivista, että monella kansainvälisyys on mielessä, sillä on oleellista viedä tietoutta myös muualle maailmaa, saada luotuja uusia verkostoja sekä hankkia uutta osaamista myös kotimaahan. Kansainvälisen yhteistyön toimivuuteen vaikuttavat kulttuuri- ja kielierot, joiden rajoja tulisi koko ajan pyrkiä pehmentämään.

Hankkeiden vetäjien näkökulmasta hankkeet ovat parantaneet tutkimusalojen ja organisaatioiden välistä yhteistyötä. Yhteistyö hankekumppaneiden ja eri tahojen kanssa on tiivistynyt ja osapuolet ovat tuoneet toisilleen omaa osaamista. Yhteistyön ja uusien verkostojen syntymisen ansiosta ideoita ja toteutuksia jatkohankkeisiin on tullut paljon.

4.3.5

Tulokset, niiden hyödyntäminen ja siirtäminen käytäntöön

- Minkälaisia tuloksia hankkeen ansiosta saatiin aikaan?
- Kuinka hyvin tuloksia voitiin hyödyntää ja siirtää käytäntöön?
- Mitkä ovat olleet hankkeen merkittävimmät tieteelliset ja teknologiset saavutukset?
- Onko hanke edistänyt ympäristöalan tutkimuksen kansainvälistymistä? Jos on, niin kuinka?
- Onko hankkeen ansiosta syntynyt yhteistyötä, joka on johtanut jatkohankkeisiin?
- Onko hankkeen tuloksista tiedotettu kotimaassa tai kansainvälisesti? Minkälaisia tiedotuskanavia pitkin? Akateemiset julkaisut?

Hankkeiden keskeiset tavoitteet vaihtelivat paljon hankkeen luonteesta riippuen. Erittäin paljon merkitystä oli sillä, kumpaa Lifen osaohjelmaa hanke edusti. Hankkeiden ansiosta saatiin pilotoitua uusia innovatiivisia ratkaisuja, hyvänä esimerkkinä paikkatietolainaamo. Määrällisinä tuloksina voidaan katsoa useiden Natura-alueiden toteuttaminen ja ennallistaminen sekä uusien käyttö- ja hoitosuunnitelmien luominen. Suomessa on hankkeiden ansiosta ennallistettu suuri määrä soita ja hoidettu

perinneympäristöjä sekä muita arvokkaita elinympäristöjä. Toiminnan tuloksiksi vetäjät katsoivat myös useiden ihmisten työllistämisen. Toimintaorganisaatioissa ja niiden ulkopuolella saatiin useita henkilötyövuosia lisää. Saatiin luotua edellytyksiä väestön elinkeinojen monipuolistumiselle ja työllistymiselle, niin kuin oli suunniteltu.

Kiinnostus vapaaehtoista suojelua kohtaan on lisääntynyt Life-hankkeiden ansiosta ja tahojen yhteistyöhalukkuus kasvanut huomattavasti. Useiden lajien elinoloja saatiin parannettua ja monilla alueilla onnistuttiin pysäyttämään lajiston köyhtyminen ja suojeltua uhanalaisia lajeja. Tulokset ovat antaneet tietoa uusista materiaaleista ja niiden mahdollisuuksista. Hankkeiden ansiosta saatiin edistettyä haja-asutuksen jätevesien käsittelyä ja löydettiin uusia strategioita esimerkiksi katupölyn torjuntaan. Vetäjien keskuudessa painotettiin tuloksien kohdalla erityisesti yhteistyön tiivistymistä. On löydetty paljon potentiaalisia ratkaisuja ja menetelmiä erilaisiin ongelmiin ja haasteisiin, joiden kehittelyä on jatkettu myöhemminkin.

Käytännön tuloksista voidaan mainita Konsta-jätelaskuri, jolla voi laskea kotitaloudessa syntyvät jätemäärät ja jätteiden aiheuttamat kasvihuonepäästöt. Sen avulla pystyy myös vertailemaan omien päästöjen määrää muiden ihmisten aiheuttamiin päästöihin. Välineitä on kehitetty myös ilmastovaikutusten laskentaan, ne ohjaavat ihmisiä esimerkiksi ilmastoystävällisempien liikkumistapojen valintaan ja jätteen synnyn ehkäisyyn. Yhden hankkeen ansiosta pääkaupunkiseudulla on otettu käyttöön uusi tekstiviestipalvelu, joka hälyttää huonosta ilmanlaadusta. Palvelu antaa tietoa ilmanlaadun tilanteesta ja auttaa täten vähentämään altistumista ilmansaasteille. Erään hankkeen avulla edistettiin Suomessa kansallista paikkatietoinfrastruktuurin toimeenpanoa. Syntyi muun muassa karttapalvelut, paikkatietolainaamo ja Turun yliopiston paikkatietoarkisto. Vetäjien kommenttien mukaan parhaat tulokset käytännön toimijoiden keskuuteen saa sitouttamalla heidät toimintaan ja ottamalla osaksi suunnittelua ja toimeenpanoa. Hyvänä esimerkkinä tästä on, kun hankkeen aikana tehtiin kyläläisten kanssa kyläsuunnitelmia. Päästyään itse ideoimaan, miten he voisivat parantaa paikallista ja kansallista vesiensuojelua, he olivat myös innokkaampia alkamaan toteuttaa toimintoja. Ohjelmakausien tuloksien vertailu osoittautui haastavaksi, sillä uudempien hankkeiden tuloksista ei täysin vielä osata sanoa. Oli kuitenkin selkeästi huomattavissa, että digitaalisten palveluiden ja toimintojen käyttö ympäristömyötäisen toiminnan hyväksi on lähivuosina lisääntynyt merkittävästi.

Hankkeiden aikana ilmeni myös epäonnistumisia eivätkä kaikki kokeilut onnistuneet. Vetäjät katsoivat epäonnistumisien olevan myös eräänlaisia tuloksia siitä miten asioita ei pidä tehdä. Epäonnistumisista pyritään oppimaan, jotta seuraavalla kerralla pystyttäisiin tekemään paremmin. Tämän vuoksi kansainvälinen yhteistyö on tärkeää. Muualla on saatettu vetää samankaltainen projekti, joten on hyvä tietää, jos toiminnassa on ilmennyt ongelmia.

Tulosten siirtäminen käytäntöön on haastateltavien vastausten perusteella ollut suhteellisen vaivatonta. Oleellista siirrettävyyden ja hyödynnettävyyden kannalta on se, osataanko tulokset esittää kiinnostavasti, ymmärrettävästi ja pitkäjänteisesti. Käytäntöön tietoa siirrettiin joissain hankkeissa siten, että käytiin paikan päällä keskustelemassa maanomistajien ja maanviljelijöiden kesken. Joukkoviestinnällä saavutetaan todellisuudessa vain pieni joukko ihmisiä. Käytännön toimijoille tiedonvälityksen katsotaan parhaiten menevän perille niin sanotusti ruohonjuuritasolla.

Tuloksien hyödynnettävyyteen liittyy selkeästi myös hankkeen aikana saatu julkisuus. Jos tiedotus on ymmärretty aloittaa jo alkuvaiheessa, ovat tulokset olleet yleensä vaikuttavammat. Hyvää julkisuutta on tarpeellista pyrkiä keräämään koko ajan sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Sen avulla saadaan sellaisetkin toimijat helpommin mukaan, jotka eivät perusluonteeltaan ole luonnonsuojelupainotteisia.

Osa tuloksista oli siirrettävissä käytäntöön saman tien hankkeen edetessä, esimerkiksi tehdyt rakenteet ja polut palvelivat heti valmistuttua niin matkailijoita kuin paikallisia. Kohteista tiedotettiin saman tien projektin toimesta tehdyin esittein. Pit-

käkatseisemmin tuloksia pyrittiin hyödyntämään myötävaikuttamalla viranomaisiin. Viranomaisten liikkeet ovat vahvimpia, jos halutaan muutoksia ympäristöyökkällisempään toimintaan.

Haastattelujen perusteella näyttää siltä, että Life-rahoituksen ansiosta Suomessa on saatu aikaan paljon uusia tieteellisiä ja teknologisia saavutuksia. Saavutusten luonne vaihtelee hanketyyppien mukaan. Joissain hankkeissa ei ollut tieteellisiä saavutuksia ollenkaan, kun taas teknologiset saavutukset olivat merkittäviä. Osa ei siis tuottanut uutta tiedettä ollenkaan vaan keskittyi käytännön toimenpiteisiin ja niiden kehittämiseen. Life-hankkeiden ansiosta on selvästi saatu nostettua suomalaisten ympäristötietämyksen ja osaamisen tasoa. Osa tuloksista on niin tuoreita, ettei mahdollisia saavutuksia ole vielä täysin nähtävissä. Useissa hankkeissa on ollut mukana yliopistoja, jolloin myös tuotetaan akateemisia julkaisuja.

Saatujen tuloksien mukaan suurin osa hankkeista on jossain määrin edistänyt ympäristöalan tutkimuksen kansainvälistymistä. Osalla hankkeista ei kuitenkaan ole ollut yhtään kytköksiä kansainvälisille markkinoille eivätkä ne näin ollen ole vaikuttaneet tutkimuksen kansainvälistymiseen. Joidenkin hankkeiden kohdalla on ollut ongelmana, että Suomessa vedetty hanke on ollut omaa luokkaansa, eikä muualla ole vastaavanlaista tehty. Sen vuoksi kansainvälisyys on voinut jäädä vähemmälle. Myöhemmin on asian tiimoilta otettu yhteyttä ja haluttu neuvoa suomalaisilta osajilta.

Osassa hankkeita kansainvälisen yhteistyön määrä on ollut globaalisti merkittävä, muutenkin kuin Euroopan tasolla. Erityisesti uudemmissa hankkeissa painotetaan tiedonlevitystä ja yhteistyötä maailman laajuisesti. Eniten yhteistyötä on kuitenkin tehty Pohjoismaiden kesken. On oleellista viedä Suomalaista tietoutta myös muualle maailmaan ja sen kautta vaikuttaa ympäristöalan tutkimuksen laatuun. Kansainvälisyyttä on edistetty erilaisin tapaamisin ja vierailuin eri puolille maailmaa. Myös muualta on otettu vieraita vastaan ja päästetty katsomaan, kuinka asioita hoidetaan maassamme.

Vastausten mukaan eri tahojen välinen yhteistyö on ollut erittäin tiivistä ja laadukasta, minkä vuoksi on syntynyt uusia toimijasuhhteita ja -verkostoja. Jatkohankkeita ja toimintoja on alettu usein suunnitella jo hankkeen kuluessa. Monesti jatkohankkeilla halutaan syventää tietämystä aiheesta ja päästä yksityiskohtaisempiin tuloksiin. Tämän vuoksi yhteistyön merkitys hankkeiden välillä on oleellista, koska sillä on katsottu olevan suora vaikutus uusien hankkeiden syntymisen kannalta. Tämän vuoksi myös kansainvälisen yhteistyön merkitys on suuri, jotta pystyttäisiin löytämään parhaat ratkaisut maailmanlaajusten ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

Toiminnan jatkuvuuden kannalta yhteistyöhön panostaminen on tärkeää. Ilman hankkeen ansiosta syntynyttä yhteistyötä paljon olisi jäänyt tekemättä ja uusia ratkaisuja syntymättä. Uusien toimijoiden alalle saaminen olisi ollut myös hitaampaa.

Hankkeiden tuloksista on tiedotettu laajalti sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Hankevaatimuksena on tuloksista raportointi, joka selvästi tukee tuloksien tiedottamista. Hankkeet ovat tuottaneet useita akateemisia sekä käytännön julkaisuja. Lehdistärtikkelit, ilmaisjakelut, ammattilehdet ja alan julkaisut ovat olleet usean hankkeen perinteinen jakelukanava.

Monen hankkeen kohdalla on selvästi panostettu kotimaassa tiedottamiseen ja erityisesti paikallisesti. Hankkeiden ohjausryhmien kautta tietoa on saatu levitettyä eri toimijoiden keskuuteen. Yleisesti hankkeesta tiedottaminen on tapahtunut hankkeen loppupuolella tai sen päätyttyä. Usean vetäjän mukaan tähän kannattaisi puuttua ja alkaa panostaa tiedottamiseen jo hankkeen kuluessa.

Hankkeet ovat tuottaneet paljon myös erilaista opetusmateriaalia, kuten esitteitä, oppaita, postereita sekä opetusvideoita, joista osaa on käytetty myös peruskouluopetuksessa. Tällöin saavutetaan tärkeitä kohderyhmiä, joiden avulla saadaan ennaltaehkäistyä tulevia ympäristöhaittoja. Vaikuttamalla nuorten arvoihin ja käsitteisiin

ympäristöasioista, pystytään paremmalla todennäköisyydellä vaikuttamaan myös heidän toimintaan.

Suomalaiset hankkeiden vetäjät ovat osallistuneet useisiin kansainvälisiin seminaareihin, konferensseihin ja tiedotustilaisuuksiin asian tiimoilta. Tiedotus www-sivujen kautta on myös ollut tavanomaista ja se on koko ajan yleistymässä. Useassa tapauksessa verkkosivut ovat olleet saatavissa usealla eri kielellä. Tiedotusta itsessään ei koettu haasteelliseksi. Sen sijaan oikeiden tiedotuskanavien valintaa, tiedotuksen mielenkiintoisuutta ja laatua, sekä tietoisuuden muuttamista toiminnaksi koettiin haastaviksi tehtäviksi.

4.3.6

Hankkeiden vaikutus ympäristöpolitiikkaan

- Mikä on hankkeen ansiosta aikaansaatua konkreettinen ympäristöhyöty ja vaikutukset? Miten nämä ovat ilmenneet? (Esimerkkejä)
- Miten hanke on vaikuttanut kansainväliseen ympäristöpolitiikkaan?
- Onko hankkeessa syntynyt tieto saatu siirrettyä käytännön toimijoille? Jos on, niin miten?

Poliittisella puolella päätöksentekoa ohjaavat poliittiset tavoitteet ja yhteiskunnalliset linjaukset, minkä vuoksi suoranainen vaikuttaminen ympäristöpolitiikkaan on haastavaa. Kuitenkin vaikuttamalla ammatti-ihmisten ja poliitikkojen mielipiteisiin, tulokset ovat parhaiten ja nopeasti nähtävissä, sillä heidän avulla muutoksia saadaan suoraan kansalliseen toimintaan sekä esimerkiksi lainsäädäntöön. Hankkeiden ansiosta on saatu aikaan paljon konkreettista ympäristöhyötyä. Tärkeimpänä kuitenkin on ympäristötietoisuuden levittäminen ja ympäristöystävällisten toimintojen tuominen osaksi arkipäivää. Ihmiset ovat luonteeltaan mukavuudenhaluisia, minkä vuoksi kaikki on tehtävä mahdollisimman helpoksi. Helppoja, mutta tehokkaita toimintatapoja on pyritty luomaan useassa Suomessa vedetyssä hankkeessa. Erilaisten laskurien avulla ihmiset pystyvät muun muassa laskemaan omat päästönsä ja vaikutukset ympäristöön kotoa käsin.

Soita on saatu ennallistettua, parannettua suoluontotyyppien ja suolajien tilannetta Suomessa sekä suojeltua useita lajeja ja niiden elinympäristöjä. Ennallistamisen vaikutuksia seurataan koko ajan ja tähän asti niiden on katsottu onnistuneen hyvin. Ennallistamalla, suojelemalla ja luonnonhoitotoita tekemällä turvataan luonnon monimuotoisuutta ja elinympäristöjen säilymistä pysyvästi.

Ympäristöalalle on saatu pilotoitua sopivia tietopalveluita ja julkisten toimitilojen päästöjen voidaan katsoa vähentyneen. Kaupungeille on laadittu hankintaohjeet, joiden avulla julkishallinnon päästöjä pystytään vähentämään. Yhden hankkeen ansiosta on muun muassa koulutettu 600 ekotukihenkilöä. Ekotukihenkilöt ovat kaupunkien eri virastojen, kuten päiväkotien koulujen työntekijöitä, jotka edistävät ympäristöystävällisiä malleja ja toimintatapoja työpaikallaan. Toiminnalla on katsottu olevan vaikutusta ympäristötietoisuuden lisääntymiseen ja ympäristöystävällisiin tekoihin kaupunkien virastoissa ja paikoissa, joissa ekotukihenkilöitä on käytetty.

Haastattelujen perusteella vaikutti siltä, etteivät hankkeet suoraan ole vaikuttaneet kansainväliseen ympäristöpolitiikkaan tai ainakin vaikutus on ollut melko pientä. Monista asioista on saatu enemmän tietoa ja menetelmistä tarkempaa kuvausta, minkä seurauksena niitä on paremmin voitu hyödyntää poliittisessa päätöksenteossa.

Hankkeet ovat vaikuttaneet positiivisesti eri tahojen yhteistyöhön ja tiivistäneet sitä, minkä vuoksi ympäristötietoa pystytään jakamaan ja hyödyntämään paremmin. Tällä voidaan katsoa olevan välillistä vaikutusta ympäristöpolitiikkaan, sillä tieto

asioista kulkeutuu päättäjien korviin nopeammin ja vaivattomammin. Poliittinen päätöksen teko ja toiminta on suhteellisen hidasta ja vaativaa, minkä vuoksi kaikkien hankkeiden kohdalla ei pystytty tarkkaan arvioimaan, tuleeko hanke vaikuttamaan kansainväliseen ympäristöpolitiikkaan tulevaisuudessa vai ei.

Haastateltavat kokivat ympäristöpolitiikkaan liittyvän kysymyksen vaikeaksi. On siis hankala sanoa, mitkä hankkeet tai niiden toiminnot olisivat vaikuttaneet suoranaisesti ympäristöpoliittiseen päätöksentekoon. Yleensä hankkeiden ohjausryhmät välittävät tietoa ympäristöministeriölle, jolloin jotain elementtejä saattaa siirtyä ympäristöpolitiikkaan. Vaikutuksia kansainväliseen ympäristöpolitiikkaan saattaa ajautua kansainvälisten seminaarien ja konferenssien kautta. Sen vuoksi Suomalaisten hankkeiden osallistuminen näihin on tärkeää, jotta pystytään vaikuttamaan, tietoa tulee jakaa laajalti ja hankkeiden tulee hankkia julkista näkyvyyttä. Samoin kuin Ympäristöklusterin tutkimusohjelmassa, myös Life-ohjelmassa tietoa on tuotettu huomattavasti lisää, mutta sen hyödyntämiseen poliittisessa päätöksenteossa tulisi kiinnittää enemmän huomiota.

Hankkeissa syntynyttä tietoa on haastattelujen mukaan saatu hyvin siirrettyä käytännön toimijoille. Monet hankkeissa toimineet henkilöt ovat hankkeen loputtua siirtyneet työtehtäviin, jossa he voivat hyödyntää saatua tietoa ja jakaa sitä eteenpäin. Hankkeissa on toiminut myös isoja toimijoita, joista jokainen on vienyt tietoutta omaan organisaatioonsa. Hankkeiden osapuolet pätevoityivät ja saivat luotua vahvaa kontaktiverkostoa. Tiedon siirtäminen käytäntöön on vaivattomampaa, kun siihen osallistuu useampi toimija.

Osa hankkeiden vetäjätahoista koki itse olevansa niin sanotusti käytännön toimija. Tietoa siirrettiin esimerkiksi keskustelemalla henkilökohtaisesti maanomistajien ja maanviljelijöiden kesken. Luontotietoa ja viestiä suoluonnon ainutlaatuisuudesta saatiin lisättyä järjestämällä suonäyttelyitä, joihin osallistui muun muassa koululaisia. Lisäksi se oli mahdollistettu myös vanhuksille ja liikuntarajoitteisille. Yksinkertaisimmin käytännön tietoa on saatu toimijoille erilaisten seminaarien ja konferenssien välityksellä.

4.3.7

Hankkeiden vaikutus ympäristötietoisuuteen

Kohderyhminä nähdään hankkeen sisäiset osallistujatahot ja hankkeen ulkopuolella olevat kohderyhmät. Sisäiset kohderyhmät = Hankkeen osallistujatahot.

- Sisäiset kohderyhmät: miten hanke on vaikuttanut sisäisten kohderyhmien tietoisuuteen hankkeen aihepiiristä? Miten tämä ilmenee?
- Kuinka hankkeessa oli tehty yhteistyötä alan vastuuviranomaisen kanssa? Onnistuiko tämä?
- Parantuiko vastuuviranomaisen tietoisuus kyseisestä aiheesta?
- Mitä olivat hankkeen ulkoiset kohderyhmät?
- Miten hanke on vaikuttanut ulkoisten kohderyhmien ympäristötietoisuuteen? Miten tämä ilmenee?

Ympäristötietoisuuden ja sen kehityksen mittaaminen on haastavaa. Haastateltujen mielestä hankkeiden vaikuttavuus kohderyhmien ympäristötietoisuuteen on kuitenkin ollut merkittävää ja tilanteeseen nähden pystytty suhteellisen hyvin arvioimaan. Sisäisten kohderyhmien ympäristötietoisuuden mittaaminen koettiin kuitenkin helpommaksi kuin ulkoisten kohderyhmien.

Sisäisten kohderyhmien ympäristötietoisuuden on katsottu huomasti lisääntyvän ja Life-rahoitus on selvästi saatu positiivisempaan valoon. Muutokset sisäisten kohderyhmien ympäristötietoisuudessa näkyvät usein jo hankkeen suunnitteluvaiheessa, kun osapuolien tulee tarkasti miettiä mitä tullaan tekemään. Jokaisella osallistujalla

taholla on oma erityisosaamisalueensa, jota tuoda projektiin. Tiivis yhteistyö lisää kiinnostavuutta ja tietoisuutta asioista. Yleensä yhteistyö vielä tehostuu hankkeen loppua kohden, jolloin tiedonvälitys osapuolten kesken on intensiivisempää. Tästä seurauksena osapuolet saavat uusia näkökulmia asioihin, pystyvät paremmin hahmottamaan kokonaisuuksia sekä pystyvät paremmin huomioimaan muiden osallistujatahojen tarpeet.

Sisäisten kohderyhmien ympäristötietoisuuden lisääntymiseen on vaikuttanut, ovatko yhteistyökumppanuudet olleet uusia, vai onko ensin pitänyt tehdä tuttavuutta. Yleinen ymmärrys yhteistyökumppaneiden sisällä kasvaa, kun jokainen joutuu orientoitumaan myös muiden tahojen ydinosaamiseen. Oleellista on myös, onko aihe ollut kaikille ennestään tuttu vai onko kaikki tieto ja taito ollut uutta. Monet hankkeissa toimineet henkilöt toimivat nykyään tehtävissä, jossa vedetystä hankkeesta ja käytännön kokemuksesta on hyötyä. He ovat henkilöitä, jotka välittävät tuloksia eteenpäin ja huomaamattaan antavat vaikutteita kansalaisten ympäristötietoisuuteen. Life-hankkeiden aikana solmitut suhteet ja verkostot ovat erinäisen tärkeitä jatko-toimenpiteiden kannalta, kaikki osapuolet päteväytyvät, saavat uutta kokemusta ja tuoreita kontaktiverkostoja.

Kommenttien mukaan näkyvyys valtakunnan mediassa on oleellista tulosten jakelun ja kohderyhmien ympäristötietoisuuteen vaikuttamisen kannalta. Myös kansainväliset seminaarit ja konferenssit nähtiin ympäristöystävällisyyttä edistävinä tekijöinä. Viestintäsuunnitelman tekeminen hankkeelle on nähty tuloksien levittävyyttä edistävänä tekijänä.

Sisäiset kohderyhmät ovat saaneet paljon uusia ideoita luonnon- ja ympäristönsuojelun suhteen. Erityisesti pilotointi- ja tutkimushankkeista on opittu paljon. Osapuolet ovat jakaneet suuren määrän tietoa keskenään ja oppineet toistensa virheistä ja saavutuksista. Hankkeiden ansiosta on syntynyt uusia innovatiivisia menetelmiä ja toimintatapoja, joilla pyritään muun muassa hillitsemään ilmastonmuutosta ja säilyttämään luonnon monimuotoisuus. Vaikutukset ilmenevät erityisesti siinä, että ympäristöalalle on saatu paljon uusia ja innokkaita toimijoita Life-hankkeiden vaikutuksesta.

Suurin osa hankkeista oli tehnyt yhteistyötä alan vastuuviranomaisten kanssa ja osa hankkeen vetäjä tahoista oli itse niin sanotusti vastuuviranomainen, jolloin yhteistyön voidaan katsoa olleen sisäänrakennettua. Vastuuviranomaisina toimii yleensä esimerkiksi ympäristöministeriö, ELY-keskukset, kunnan tekniset tai ympäristövirastot, metsähallitus tai maa- ja metsätalousministeriö.

Yhteistyön laatu vastuuviranomaisen kanssa oli haastateltavien mukaan sujuvaa. Yleisesti vastuuviranomaisen tehtävä on valvoa ja tarkkailla, että kaikki tehdään ympäristön kannalta oikein ja lainmukaisesti. Vaikkei hankkeen osallistujatahoista yksikään olisi vastuuviranomainen, monessa hanketapauksessa tulee hakea rakennus- ja ympäristölupaa, jotka saadaan viranomaisten kautta. Ennallistaessa tulee joka kerta laatia ennallistamissuunnitelma, jonka alueellinen ELY-keskus hyväksyy. ELY-keskus tuo lausunnossaan ilmi kaikki kehittämisajatuksia ja puutteita, joita suunnitelma mahdollisesti sisältää. Vastuuviranomaisen tehtävä on myös toimia neuvoja antavana osapuolena kaikille Suomessa vedetyille hankkeille.

Yhteistyön katsottiin lähes poikkeuksetta onnistuneen hyvin ja olleen erittäin tiivistä. Monet toimijat ovat tehneet vastuuviranomaisten kanssa työtä aiemminkin, mikä tekee siitä helpompaa. Osa vetäjistä sanoi yhteistyön vastuuviranomaisen kanssa olleen jopa hankkeen onnistumisen edellytys.

Kaiken kaikkiaan haastattelujen perusteella voidaan sanoa, että vastuuviranomaisen tietoisuus kyseisestä aiheesta on parantunut. Vastuuviranomaiset saavat ja hankkivat koko ajan uutta tietoa ympäristöasioista, joten kaiken ei suoranaisesti voida katsoa olevan Life-hankkeiden vaikutusta. Lisäksi heidän tietoisuus ympäristöasioista on jo suuri, mutta hankkeiden innovaatioiden ja toimintojen ansiosta he pysyvät paremmin ajan tasalla ja käytännön tietoa tulee koko ajan lisää.

Hankkeiden ulkoisina kohderyhminä nähtiin tapauksesta riippuen esimerkiksi viranomaiset, muut EU-maat, komissio, kunnat ja kaupungit sekä niiden asukkaat, maanomistajat ja maanviljelijät, tiettyjen alojen yritykset, tutkijat, asiantuntijat ja opiskelijat. Se, kenelle hanke ja sen vaikutukset oli pääasiallisesti suunnattu, riippui paljon hankkeen laadusta. Maanomistajat ja maanviljelijät olivat merkittävä kohderyhmä monissa Life Luontohankkeissa. Joillain hankkeilla pyrittiin vaikuttamaan kansalliseen ympäristöpolitiikkaan, jolloin kohderyhmänä olivat muun muassa viranomaiset. Tämä koettiin kuitenkin hankalaksi, sillä Suomeen tulee ympäristöpolitiikan osalta paljon ohjeita Brysselistä, mihin omat viranomaisetkaan eivät pysty vaikuttamaan. Yritettäessä vaikuttaa päätöksentekoon, on tärkeää löytää uusia tekniikoita ja tapoja tehdä asioita. Päätöksentekoon vaikuttamista helpottaa myös, jos toiminnalle pystytään laskemaan kustannukset.

Osa hankkeista oli paikallisia ja pääasiallisena kohderyhmänä olivat paikalliset asukkaat. Esimerkiksi katupölyjen päästö- ja torjuntahankkeessa tärkein ulkoinen kohderyhmä oli pääkaupunkiseudun asukkaat. Tiedotuksen ja median avulla hankkeen vaikuttavuutta saadaan kuitenkin lisättyä ja laajennettua ulkoisten kohderyhmien kirjoa. Monia hankkeissa käytettyjä menetelmiä voidaan hyödyntää kansallisesti ja kansainvälisesti myös muilla alueilla.

Yhtenä tärkeänä kohderyhmänä hankkeissa oli kansalliset yritykset. Monessa hankkeessa saatiin aikaan tuloksia, joita voidaan hyödyntää eri organisaatioiden toiminnassa. Nykypäivän ympäristökysymykset ovat pakottaneet yrityksiä ottamaan kantaa asioihin ja lisäämään vastuuta tekemisistään. Life-hankkeista kovinkaan moni ei ollut yritysvetoinen, mutta siitä huolimatta tärkeä osa toiminnasta on suuntautunut yrityksiin. Hankkeiden yritysvetoisuuden lisäämiseen kannattaisi jatkossa panostaa enemmän. Hankkeiden ansiosta kansalaisille on saatu aikaan käytännöllisiä työkaluja, jotka auttavat heitä itse muokkaamaan arjestaan ympäristötietoisempaa. Esimerkkinä kuljetusalan yrityksille suunnattu hanke, jossa luotiin yrityksille itselle mahdollisuus suunnitella omaa toimintaansa ympäristöystävällisemmäksi.

Haastattelujen mukaan Life-hankkeilla on saatu merkittäviä vaikutuksia aikaan ulkoisten kohderyhmien ympäristötietoisuudessa. Kaikissa hanketapauksissa ei voida täysin puhua ympäristötietoisuudesta vaan paremminkin luontotietoisuudesta. Tällaisista esimerkeinä ovat Life Luontohankkeet.

Luontotietoisuutta on esimerkiksi saatu lisättyä, kun koululaisia, vanhuksia ja liikuntarajoitteisia on viety hankkeen ansiosta tehtyyn suonäyttelyyn paikan päälle. Lisäksi hankkeissa on tehty erilaisia rakenteita ja polkuja, jotka heti valmistuttuaan ovat palvelleet niin matkailijoita kuin paikallisia. Kohteista on tiedotettu projektin toimesta tehdyin esittein sekä kuntien ja matkailusta vastaavien tahojen toimesta. Tietoisuus Natura-alueista ja niiden merkityksestä on lisääntynyt. Ennallistamistoimenpiteet ovat tulleet tutummaksi ja esimerkiksi soita on saatu ennallistettua valtava määrä Suomessa. Usean lajin elinolosuhteet ovat parantuneet huomattavasti.

Tietoa ympäristön tämänhetkisestä tilasta on saatu välitettyä asiantuntijoille, käytännön toimijoille sekä tavallisille kansalaisille. Useiden hankkeiden avulla on päästy vaikuttamaan jopa ihmisten syvempään olemukseen eli asenteisiin ja arvoihin. Tämä taas näkyy kansalaisten lisääntyneenä ympäristöystävällisempänä toimintana. Ihmiset ovat alkaneet kiinnittää enemmän huomiota aiheuttamien päästöjen ja jätteiden määriin, kierrättämään sekä kulutustavaroita hankkiessa valitsemaan ympäristöystävällisempiä tuotteita.

Ympäristötietoisuuden lisääntyminen ilmenee sitoutumisena, osallistumisena, sekä kiinnostuksen esittämisenä siten, että asioita kysellään. Erityisesti maanomistajilta on tullut paljon aloitteita ja kiinnostusta. Kiinnostus vapaaehtoista suojelua kohtaan on muuallakin merkittävästi lisääntynyt ja se näkyy muun muassa eri tahojen yhteistyöhalukkuutena. Yhteistyön merkitystä on alettu korostaa entistä enemmän, pyritään oppimaan toisilta ja löytämään parhaita ratkaisuvaihtoehtoja yhdessä.

Hankkeilla on ollut vaikutusta myös ympäristöasioiden esillä pysymiseen. Niiden avulla on saatu paljon positiivista julkisuutta sekä tuotu tietoutta EU:n ympäristötavoitteista tavallisten kansalaisten keskuuteen. Hankkeista tiedottamisen on vetäjien keskuudessa katsottu olevan tehokkain keino vaikuttaa kohderyhmien ympäristötietoisuuteen. Vaikka ympäristötietoisuuden mittaaminen on tarkan mittariston puuttumisen vuoksi haastavaa, on koettu, että hankkeilla on saatu vaikutettua ihmisten ympäristö- ja luontotietoisuuteen. Osa hankkeista on vasta meneillään, joten niiden vaikutusta kohderyhmien ympäristötietoisuuteen ei pystytty tarkkaan arvioimaan. Osa tuloksista saattaa näkyä vasta hyvin pitkän ajan päästä hankkeen päättymisestä.

Hankkeiden ansiosta monen lajiston köyhtyminen on saatu pysäytettyä ja luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseen on alettu kiinnittää enemmän huomiota. Tietoisuuden lisääntymisestä kielii myös lisääntynyt huolestuneisuus ympäristön tilasta. Ihmiset ovat alkaneet ymmärtää, ettei luonto monilta osin voi hyvin ja kestävän kehityksen takaamiseksi on alettava toimimaan.

4.3.8

LIFE-rahoitusvälineen merkitys

- Jos ajattelet ympäristöalan innovaatiokenttää kokonaisuudessaan, millaisen merkityksen siellä näet LIFellä?
- Mitkä kansalliset tai EU:n rahoitusvälineet ovat alallasi lähimpänä LIFEn toimintakenttää? Olisiko joku toinen rahoitusväline voinut rahoittaa samankaltaisen LIFE -hankkeen?
- Onko LIFE -rahaa mielestäsi helpompi saada kuin muuta EU-rahaa?
- Kehittämisajatuksia LIFE -rahoitusvälineelle?

Life-rahoitusväline nähdään merkittävänä projektirahoittajana Suomessa. Kehuja se on saanut erityisesti sen rahoittamien hankkeiden käytännönläheisyydestä. Jotta ympäristön tilaan pystyttäisiin vaikuttamaan, sitä varten on tehtävä käytännönläheisiä toimia ja opittava uusia menetelmiä toimien toteuttamiseksi. Monet muut hankkeet tuottavat ainoastaan tietoa, mutta ovat kaukana käytännönläheisyydestä.

Life-rahoitusväline nähdään rahoituskanavana, josta on mahdollista saada isompia rahoja. Sen ansiosta taas pystytään rahoittamaan suurempia hankkeita, joilla saadaan aikaan näkyvämpiä vaikutuksia. Life-rahoitusvälineen pääpainona on uusien innovatiivisten ratkaisujen kehittäminen, joilla pystytään vaikuttamaan positiivisesti ympäristöön. Suurin osa vetäjistä oli sitä mieltä, että Life mahdollistaa kansallisten sekä kansainvälisten ympäristökysymysten ratkaisemisen, kun taas osa näki sen ahdistavan byrokraattisena ja liian työläänä rahoitusmenetelmänä. Ongelmana on, että innovatiivisimmat ja dynaamisimmat toimijat eivät lähde mukaan toimintaan, jos he katsovat rahoitusvälineen olevan liian haasteellinen ja byrokraattinen. Tällöin merkittävää osaamista ei pystytä hyödyntämään parhaalla tavalla.

Moni hankkeiden vetäjästä tuli siihen tulokseen, että heidän hankkeensa olisi voinut saada rahoitusta myös muualta, mutta huomattavasti pienemmässä mittakaavassa. Osa taas katsoi, ettei hanketta olisi voitu vetää ollenkaan ilman Life-rahoitusta. Rahoitusvälineitä ja rahoittajia osapuolia katsottiin olevan paljon sekä kansallisella että kansainvälisellä puolella, mutta ne rahoittavat vain pieniä hankkeita. TEKES eli teknologian ja innovaatioiden kehittämisskeskus sekä METSO eli metsien monimuotoisuutta turvaava toimintaohjelma nähtiin merkittävinä rahoittajamahdollisuuksina. METSO-ohjelma tähtää osittain samaan kuin osalla Life Luontohankkeista tähdätään eli soiden ennallistamiseen. METSO -ohjelma rahoittaa kuitenkin vain puustoisten soiden ennallistamista ja suurin osa suomen soista on muita kuin puustoisia soita. Sen vuoksi Life nähtiin erityisen merkittävänä kyseisellä sektorilla.

Myös EAKR eli Euroopan aluekehitysrahasto ja Interreg eli EU:n yhteisöaloite nähtiin merkittävinä Lifen kaltaisten hankkeiden rahoittajina. Haastatteluissa mainittiin myös eri rakennerahastot, pohjoismainen ministerineuvosto sekä maaseudun kehittämisohjelmat, mutta täysin samanlaista Lifen mittakaavassa toimivaa rahastoa ei katsottu olevan.

Toiset katsoivat Lifen olevan yksinkertainen ja ymmärrettävä, käytännönläheisyttä edellyttävä rahoituskanava. Mielenpiirteet vaihtelivat tässä kohti suuresti, sillä toisten mielestä rahoitusta oli erittäin vaikea ja jokseenkin mahdotonta saada. Rahoituksen saamisen ja sen helppouden arveltiin riippuvan paljon siitä, mihin rahaa haetaan ja vastaako tarkoitus täysin työkalun tavoitteita. Myös sillä katsottiin olevan merkitystä, millaisia hankkeita kyseisellä ohjelmakaudella rahoitusohjelmaan on toivottu. EU:n kansainväliset tavoitteet määrittelevät siis osaltaan hankkeiden sisältöä. Joidenkin vetäjien mielestä, rutiininomaisuus hakuvaiheessa helpotti hakua ja varmisti samalla paremmat mahdollisuudet rahoituksen saamiseen.

Life-rahoitusvälineestä tekee houkuttelevan se, että esitetyistä hankkeista rahoitetaan noin 40 %. Hyväksymisprosentti on huomattavasti suurempi verrattuna sitä muihin rahoitusvälineisiin. Life-rahoitusvälineen kannattaisi kuitenkin panostaa hanketoiminnan jatkuvuuden takaamiseen entistä enemmän. Valitettavan usein käy niin, että hankkeen loppuessa, myös toiminta loppuu. Tämä kritiikki koskee myös muita rahoitusvälineitä eli jatkuvuuden turvaamiseen kannattaisi satsata enemmän.

Vanhemmissa hankkeissa mukana olleet vetäjät olivat osittain sitä mieltä, että haku- ja valintaprosessi ovat huomattavasti kehittyneet, mutta näkivät siinä edelleen useita kehittämiskohteita. Kritiikkiä annettiin monilta osin kotimaisesta rahoitusosuudesta. Suurin osa pienentäisi kotimaista rahoitusosuutta merkittävästi, jolloin mukaan saataisiin varmasti lisää uusia toimijoita. Rahoitusvälineen kannattaisi vetäjien mielestä pyrkiä lähtökohtaisesti olemaan hankeystävällisempi ja rahankäyttöön liittyvä epäilevä ilmapiiri tulisi saada kitkettyä pois. Harkintatilaa ja luottamusta toimijoihin toivottaisiin lisää. Kansallisten käytäntöjen parempi omaksuminen ja hyväksyminen olisi myös toivottavaa, tässä yhteydessä asiaan vaikuttavat luonnollisesti maiden välillä vallitsevat kulttuurierot, joiden rajojen pienentämiseen useita toimenpiteitä.

Hankkeiden vetäjien mukaan investointeihin suhtaudutaan kielteisesti, joten toivottiin, että erityisesti innovaatiotoiminnassa, kuten pilottihankkeissa, investointeja pysyttäisiin rahoittamaan suuremmilla tukiprosenteilla. Tällä hetkellä investoinnit on joko karsittu pois tai tukiprosentti on pieni. Katsottiin myös, että investointeihin panostamalla saataisiin paremmin aikaan vaikuttavampia tuloksia. Life-rahoituksen mahdollisuutta toivottiin myös energiansäästöratkaisuiden pilotoitinhankkeisiin, joiden avulla saataisiin vaikutettua erityisesti teollisuuden energiatehokkuuteen.

Ilmastotyötä tekevien hankkeiden vetäjien keskuudessa toivottiin parannuksia hakuprosessiin ja sen nopeuttamiseen. Ilmastohankkeiden kohdalla tapahtuu paljon ja asiat saattavat muuttua erittäin nopeaa. Toinen vaihtoehto olisi lisätä joustavuutta hankesuunnitelman muuttamiseen. Tällä hetkellä raportoinnin katsotaan olevan tiukkaa ja muutoksia on erittäin vaikea saada läpi. Komissiossa tulisi myös huomioida, että hankkeiden luonteet vaihtelevat suuresti, joten raportit hankkeista eivät voi olla täysin samanlaisia. Raportoinnin toivottaisiin olevan hieman vapaamuotoisempaa.

Kehittämiskohteet

Sekä itsearviointien että haastattelujen perusteella kehitettävää olisi erityisesti kansainvälisessä yhteistyössä. Suurin osa katsoi, että kansainvälisen yhteistyön määrä ei ollut kovin suuri ja monissa hankkeissa sitä ei ollut ollenkaan. Life-rahoitusväline on Euroopan tasolla merkittävä ja hankkeita vedetään paljon myös muissa EU-maissa. Panostamalla kansainväliseen yhteistyöhön saataisiin Suomea tuotua enemmän esille ympäristöasioissa, lisäksi kansainvälisen tietotaidon hyödyntäminen kansallisissa projekteissa poikisi varmasti monia positiivisia vaikutuksia.

Niin itsearvioinneissa kuin asiantuntijahaastatteluissa nousi kehittämisajatusten kohdalla esiin projektibyrokraatia. Suurin osa vetäjistä koki projektibyrokration rasakkaana ja komissiolle raportoinnin haastavana, aikaa vievänä toimenpiteenä. Myös tiedonlevitykseen ei voi koskaan panostaa liikaa, kehittämisajatuksena oli hankkeesta tiedottaminen jo sen alkuvaiheissa. Jos tiedottaminen aloitetaan hankkeen alussa, saadaan se vetäjien mukaan parhaiten siirtymään kohderyhmien tietoisuuteen ja tuloksia pystytään helpommin hyödyntämään.

Merkittäväksi kehityskohteeksi katsottiin myös henkilöiden sitouttaminen projekteihin sekä ohjausryhmän roolien yksityiskohtaisempi määrittely. On tärkeää, että kaikki osapuolet sitoutuvat hankkeeseen samalla työpanoksella, jolloin yhteistyön reilu luonne säilyy eikä kukaan joudu tekemään ylimääräistä työtä. Lisäksi on tärkeää, että jokainen tietää paikkansa ja tehtävänsä ohjausryhmässä, tällöin päätöksenteko ja toiminnot saadaan optimoitua parhaalle tasolle.

Onnistumiset

Life-rahoitusvälineen hankkeilla on saatu aikaan paljon onnistumisia, mutta myös ongelmia on esiintynyt jonkin verran. Hyvä ja tarkka hankesuunnitelma sekä kattava riskinarviointi luovat vankan pohjan tulevalle hankkeelle. Tässä tapauksessa voimme todeta, että hyvin suunniteltu on puoleksi tehty.

Hankkeiden valvojat olivat itsearviointien perusteella erittäin tyytyväisiä hankkeiden tavoitteiden saavuttamiseen. Myös projektin organisoinnin onnistuminen ja ohjausryhmän toimivuus olivat onnistuneet erinomaisesti. Jatkohankkeiden kannalta ohjausryhmän toimivuus on hyvin tärkeää, sillä usein jatkohankkeissa toimivat ainakin osittain samat osallistujatahot. Tulosten vaikuttavuus, projektin yleinen ilmapiiri sekä projektista saadun palautteen määrä oli vetäjien keskuudessa saanut kiitosta niin itsearvioinneissa kuin haastatteluissa.

Haastattelujen perusteella onnistumisia oli saavutettu erityisesti tahojen välisessä yhteistyössä sekä tulosten saattamisella kohderyhmien tietoisuuteen. Life-hankkeiden ansiosta useita organisaatioita on saatettu yhteen ja uusia toimijoita houkuteltua alalle. Ohjausryhmät ovat koostuneet eri tahojen jäsenistä, jolloin projekteihin on saatu tuotua tietoa ja osaamista monipuolisesti. Ohjausryhmään on usein sisältynyt myös vastuuviranomainen, jonka kanssa toimiminen on onnistunut hyvin. Vastuuviranomaisen avulla, tietoutta projekteista on saatu helposti vietyä myös päättäjien korviin.

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että hankkeista saadut tulokset on saatu vietyä kohderyhmien tietoisuuteen suhteellisen helposti ja niitä on pystytty hyödyntämään. Kiinnostus vapaaehtoista suojelua kohtaan on lisääntynyt ja on löydetty paljon uusia ratkaisuja ja ideoita ympäristön tilan parantamiseksi.

5 Tulosten ja tutkimusmenetelmien arviointi

Tutkimus suoritettiin kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusotteen yhdistelmänä eli triangulaationa. Yhdistelmään päädyttiin, sillä kvantitatiivisin keinoin haluttiin tutkia suurempaa muuttujajoukkoa, joista saatuja tuloksia pystyttiin vertailemaan ympäristöklusterin tutkimusohjelmassa saatuihin tuloksiin. Kvalitatiivisella menetelmällä haluttiin päästä kvantitatiivista dataa syvemmälle, jolloin hankkeiden ansiosta aikaan saadut tulokset pystyttiin muun muassa erittelemään tarkemmin. Valittujen tutkimusmenetelmien voidaan katsoa olleen oikeita ja sopivia kyseiseen tutkimustyöhön ja niiden avulla on päästy ennalta määritettyihin tavoitteisiin ja löydetty vastaukset alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

Tulosten luotettavuutta saadaan lisättyä triangulaatiota eli useampaa tutkimusmenetelmää käyttämällä. Tässä tutkimuksessa käytettyjen menetelmien eli kirjallisuustutkimuksen, kyselytutkimuksen ja teemahaastatteluiden voidaan katsoa olleen oikeita tutkimuksen toteuttamiseen. Triangulaation käytöllä on suurin merkitys silloin, kun useampi tutkimusmenetelmä antaa saman vastauksen. Itsearviointien ja haastatteluiden vastaukset olivat monilta osin samankaltaisia, joten tulosten voidaan sanoa olevan luotettavia.

Itsearviointikyselyn avulla saatiin kerättyä arvokasta dataa liittyen Life-hankkeiden onnistuneisuuteen ja vaikuttavuuteen erityisesti kansainvälisellä tasolla. Tutkimuksen alussa määritettiin minimiotannaksi 20–30%, tulosten luotettavuuden takaimiseksi. Kvantitatiivista dataa tutkiessa on oleellista, että otosjoukko on tarpeeksi suuri. Itsearviointien vastausprosentiksi saatiin 47,1 %, jonka voidaan myös katsoa olevan tarpeeksi laaja tulosten luotettavuuden kannalta. Suuri osanotto itsearviointeihin tuli positiivisena yllätyksenä ja kielii siitä, että ympäristöön liittyvät asiat ja kyselyt koetaan koko ajan entistä tärkeämmäksi.

Tutkimuksen alussa päätettiin, että luotettavin ja kattavin tieto saadaan haastatteleamalla 12–24 hankkeen vetäjää. Parhaiten haastatteluista saa tietoa irti suorittamalla ne kasvotusten. Maantieteellisten etäisyyksien vuoksi tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista, mutta siitä huolimatta hyviä tuloksia saatiin aikaan myös puhelimitse.

Haastatteluja tehtiin 16 kappaletta, joista kolme suoritettiin paikan päällä. Erona muista haastatteluista voidaan mainita paikan päällä tapahtuneiden haastattelujen pituus. Jokaiseen haastatteluun oli pyritty varaamaan aikaa 1–1½h, mutta erityisesti paikan päällä suoritetuissa haastatteluissa aika ei meinannut riittää. Kasvotusten tulee helpommin mieleen tarkentavia kysymyksiä sekä keskittyminen kyseiseen hetkeen on puolin ja toisin suurempaa.

Tulosten luotettavuuden ja laadun takaimiseksi haastatteluissa käsiteltäviä hankkeita oli yhteensä 22 vaikka haastatteluja oli vain 16. Osalla hankkeen vetäjästä oli siis ollut vedettävänä useampia hankkeita. Tällaiset hankkeiden vetäjät pystyivät poimimaan eroja erityisesti Life-ohjelmakausien väliltä. Osa heistä oli jopa nähnyt Life:n kehityksen alkumetreiltä asti.

Haastattelurunko osoittautui kattavaksi ja oli tärkeää, että se lähetettiin haastateltaville etukäteen. Tällöin he pystyivät perehtymään aiheeseen tarkemmin ja miettimään vastuksia ennen haastattelua. Luultavasti tällä on ollut merkitystä haastatteluvastausten laadun kannalta. Haastatteluiden tuloksia analysoidessa on hyvä muistaa, ettei haastateltavan ajatuksista ja henkilökohtaisista mielipiteistä päästä koskaan täysin eroon. Haastattelujen tuloksissa oli kuitenkin varsin vähän huomattavissa eroavaisuuksia tai poikkeamia, jotka olisivat voineet johtua hankkeen vetäjän omasta mielipiteestä.

5.1

Hankkeiden onnistuneisuus

Yhtenä tutkimuksen tavoitteena oli arvioida, kuinka Life-hankkeet ovat onnistuneet ja kuinka niiden onnistuneisuus on vaihdellut Life-osaohjelmien (Ympäristö/Luonto) sekä ohjelmakausien (Life/Life+) välillä.

5.1.1

Itsearviointi

Saatujen itsearviointitulosten perusteella Life-hankkeet ovat kokonaisuudessaan onnistuneet hyvin. Hankkeiden toteuttajat ovat olleet erityisen tyytyväisiä hankkeiden tavoitteiden saavuttamiseen sekä mahdollisten jatkohankkeiden syntymiseen, mitkä ovatkin projektin päämäärän kannalta keskeisimpiä asioita. Suuria eroavaisuuksia ei ollut havaittavissa Life-osaohjelmien (Ympäristö/Luonto) välillä. Tosin Life Luonto-hankkeiden oli katsottu saaneen paremmin aikaan konkreettisia ympäristöhyötyjä. Tämä johtunee siitä, että Life Luontohankkeet ovat hieman käytännönläheisempiä kuin Life Ympäristöhankkeet.

Myöskään merkittäviä eroja ei löytynyt vertaillen ohjelmakausia (Life/Life+) keskenään. Molempien ohjelmakausien aikana oli onnistuttu todella hyvin luomaan positiivista projektin ilmapiiriä, mikä on tärkeää työn tehokkuuden kannalta. Myös hankkeiden tavoitteet oli saavutettu erinomaisesti sekä tiedonlevityksessä oli onnistuttu. Tiedonlevitykseen on uudemmissa hankkeissa alettu panostaa enemmän. Poikkeamaa aiheutti se, ettei Internet ole ollut käytettävissä tiedonlevityksissä Suomessa vedettyjen ensimmäisten hankkeiden aikana. Hankkeissa ilmenneitä epäkohtia on selkeästi pyritty koko ajan korjaamaan ja kehittämään toimintaa kannattavamaksi ja tehokkaammaksi.

Itsearviointien mukaan todella suuri määrä uusia toimijoita on saatu ympäristöalalle. Tietoisuus ja taidot kehittyvät parhaiten, kun tehdään yhteistyötä eri organisaatioiden kesken. Life-hankkeissa yhteistyötä on tehty paljon, erityisesti kansallisella tasolla, millä on ollut näkyviä vaikutuksia ympäristötietoisuuden kasvuun. Hankkeet ovat luoneet paljon uutta materiaalia ja uusia erilaisia toimintatapoja, jotka on saatu myös tuotua tavallisten kansalaisten tietouteen. Heihin pystytään tutkimustulosten perusteella parhaiten vaikuttamaan mahdollisimman laajalla tiedonvälityksellä, tänä päivänä erityisesti sosiaalisen median avulla tietoutta ihmisten keskuuteen saadaan tuotua tehokkaasti.

5.1.2

Asiantuntijahaastattelut

Haastatteluvastausten perusteella hankkeiden ideoille on ollut useita eri lähtökohtia. Monessa hankkeessa tarve on lähtenyt siitä, että luonnossa on havaittu sille epäsovinnaisia muutoksia ja niihin on tarvittu ratkaisu. Partanen-Hertell et al. (1999) mukaan monesti ratkaisua ympäristössä tapahtuville muutoksille aletaan etsiä nimenomai-

sesti silloin, kun niillä pelätään olevan vaikutuksia terveyteen. Tällöin motivaatio toimiin on huomattavasti suurempi. Hankkeiden onnistuneisuudesta ja vaikutuksesta ympäristötietoisuuteen kielii muun muassa suuri jatkohankkeiden määrä. Ammatti-ihmisten tietoisuus ja taidot ovat hankkeiden myötä kehittyneet ja sen vuoksi on nähty tarvetta myös toiminnan jatkuvuudelle.

Kansainvälinen yhteistyö ja sen lisääminen nähtiin haastateltavien keskuudessa tärkeänä, mikä kertoo siitä, että heidän tietoisuus ympäristöasioista on lisääntynyt. Kansainvälisellä yhteistyöllä saadaan tuotua saatuja tuloksia myös muiden hyödynnettäväksi, millä on merkitystä globaalien ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Ympäristöasiat on selvästi alettu ymmärtää ammatti-ihmisten ja poliitikkojen piireissä suurempana kokonaisuutena ja siten, että jokainen voi vaikuttaa. Tähän on hyvä pyrkiä myös kansalaisten keskuudessa.

Myös haastatteluvastausten perusteella hankkeille alussa asetetut tavoitteet on suurilta osin saatu saavutettua ja toteutettua. Monen hankkeen tavoitteena on ollut kehittää uusia toimintatapoja ja menetelmiä esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Toimintatapoja kehittämällä saadaan luotua uutta taitoa, jonka avulla tietoisuutta saadaan lisättyä. Motivaatio toimia kasvaa, kun menetelmät on muokattu mahdollisimman yksinkertaiseksi myös tavallisten kansalaisten käyttöön. Ympäristöstä huolehtimisesta tulisi tehdä positiivinen ja mieleinen asia, sillä se lisää motivaatiota ja halua tietoon.

Johtoryhmän rooli on nähty tarpeellisena ja merkittävänä. Johtoryhmässä toimivien henkilöiden tietoisuus käsiteltävistä asioista kasvaa ja huomaamattaan he vievät tietoutta eteenpäin myös yksityiselämäänsä. Johtoryhmässä toimiva henkilö saattaa yksityiselämässään olla esimerkiksi perheen isä, joka tekee ympäristöystävällisempiä päätöksiä, kun hän ymmärtää toimintansa vaikutukset. Hän välittää tietoa myös perheelleen, jonka muut jäsenet voivat sen vaikutuksesta alkaa käyttäytymään ympäristöystävällisemmin omassa työelämässään. Ihmisten suhteet tulee nähdä verkostona, jossa jokaisella pienellä teolla voi olla merkitystä.

5.2

Hankkeiden vaikutus ympäristötietoisuuteen

Hankkeiden vaikutusta ympäristötietoisuuteen oli hieman haastavampi arvioida, sillä monelle suomalaiselle käsite ympäristötietoisuus on varsin vieras. Tutkittujen aineistojen perusteella suomalaisten käsitys ympäristötietoisuudesta poikkeaa jossain määrin kansainvälisestä käsitteestä. Kataisen hallitusohjelmassa Suomesta halutaan tehdä maailman ympäristötietoisin kansakunta. Tähän tavoitteeseen päästäkseen käsitettä ympäristötietoisuudesta olisi hyvä päivittää vielä enemmän yhtenevään linjaan kansainvälisen käsitteen kanssa.

Harju-Autin (2011) mukaan ympäristömyötäisen toiminnan eräänä haasteena on yksilöiden ajatus siitä, ettei yksi ihminen voi toiminnallaan vaikuttaa ympäristön tilaan. Kasvattamalla ihmisten ympäristötietoisuutta eli tietoutta siitä, että ympäristö on haavoittuvainen ja puolustuskyvytön ihmiskunnan toiminnalle pystytään ihmisen toimintaa kehittämään ympäristöystävällisempään suuntaan.

Partanen-Hertell et al. (1999) mukaan yksilön ympäristötietoisuus muodostuu yksilöiden motivaatiosta, tietoisuudesta sekä taidoista. Tutkimuksesta ilmeni, kuinka haastavaa voi olla vaikuttaminen ihmisten motiiveihin. Motiivi toimia jonkun asian hyväksi rakentuu ihmisille eri tavalla ja on myös tilanteesta riippuvainen. Usein motiivit ihmisten teoille tulevat arvoista, asenteista, elämäntyylistä sekä omaksutusta ympäristömaailmankuvasta. Motiivit ohjaavat ihmisen käyttäytymistä tiettyyn suuntaan, joten motiiveihin vaikuttamalla pystytään vaikuttamaan myös toimintaan.

Itsearviointi

Itsearviointi vastausten perusteella Life-hankkeiden vaikutus ympäristötietoisuuteen on ollut merkittävää ja suurin osa hankkeiden vetäjistä oli antanut kyseiseen kysymykseen hyvät arvostelupisteet. Hankkeet ovat luoneet paljon uutta materiaalia, menetelmiä ja tietoutta ympäristöasioista. Negatiivisia asenteita ympäristöasioita kohtaan on saatu muokattua positiivisemmaksi ja esimerkiksi Natura 2000-alueita on tuotu tutummaksi kansalaisten keskuudessa.

Tunteilla ja tuntemuksilla voidaan katsoa olevan vaikutusta ihmisten toimintaan. Ihmisen elämään ja kokemusmaailmaan liittyy paljon joko positiivisia tai negatiivisia tunteita, jotka voivat vaihdella monella tasolla. Tunteet ja motiivit taas ovat läheisesti yhteydessä toisiinsa, sillä tunteet voivat toimia käyttäytymisen motiivina (Internetix 2013). Uusien materiaalien ja menetelmien kehittäminen sekä asioiden tuominen ihmisten tietouteen ja sitä kautta niiden saaminen positiivisempaan valoon vaikuttaa merkittävästi ympäristötietoisuuden lisääntymiseen. Kun ihmiset tietävät hankkeista enemmän ja mihin niillä pyritään, saadaan luotua positiivisia tuntemuksia, jolloin vaikutukset yksilöiden motiiveihin toimia ovat suurempia.

Vaikutuksessa ympäristötietoisuuteen ei ollut havaittavissa selkeitä eroja Life osaohjelmien (Luonto/Ympäristö) välillä eikä myöskään Life ohjelmakausien (Life/Life+) välillä. Life+ ohjelmakaudella on kuitenkin alettu enemmän panostaa uuden tiedon ja tulosten levitykseen sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Mitä enemmän tietoa ympäristöasioista saadaan ihmisten keskuuteen, sitä todennäköisemmin heidän ympäristötietoisuutensa taso kasvaa. Tietojen lisäksi täytyy olla myös motivaatiota ja taitoja tehdä asioita ympäristöystävällisesti. Ihmisten pinttyneet tavat saattavat hidastaa huomattavasti ympäristömyötäistä toimintaa.

Asiantuntijahaastattelut

Life-hankkeiden avulla motiiveihin on pystytty vaikuttamaan esimerkiksi ottamalla paikalliset toimijat, kuten maanviljelijät ja maanomistajat mukaan toimintaan. Motivaation taso yleensä nousee, kun toiminta kohdistuu konkreettisesti heihin. Kehittämiskohteissa mainittiin henkilöiden sitouttaminen työtehtäviin. Tässä on kyse juuri motiivin kohdistamisesta. Jotta ihmiset saataisiin paremmin toimimaan, työn ja toimintojen tulee olla jollain tapaa sidonnaisia heihin itseensä. Valitettavasti motiivi toimia itsensä hyväksi on yleensä suurempi kuin motiivi toimia jonkun toisen hyväksi.

Haastattelujen perusteella suomalaisilla ammatti-ihmisillä ja poliittisilla päätöksentekijöillä tuntuu olevan tietoa ja taitoa huomattavasti enemmän kuin tavallisilla kansalaisilla. Voidaan todeta, että Suomalaisten ympäristötietoisuus on kehityksen ja muutoksen vaiheessa, jossa tietoutta pyritään koko ajan hivuttamaan kansalaisten keskuuteen. Suomalaisten tulee ymmärtää, että hyvinvointiyhteiskunta on erittäin riippuvainen ympäristön tilasta. Motivaatiota, tietoisuutta ja taitoja lisäämällä kasvatetaan samalla myös ympäristötietoisuutta.

Life-hankkeiden ansiosta motivaatiota toimia ympäristöystävällisesti on huomattavasti saatu parannettua, myös uutta tietoa asioista on saatu levitettyä laajalti. Taitoihin toimia ympäristömyötäisellä tavalla on vaikutettu luomalla useita erilaisia menetelmiä ja toimintatapoja ympäristönsuojelemiseksi. Kaikkiin osa-alueisiin, joista ympäristötietoisuus koostuu, on siis pystytty vaikuttamaan. Tämän perusteella voidaan todeta, että Life-hankkeilla on tärkeä rooli suomalaisten ympäristötietoisuuden tason kannalta.

6 Johtopäätökset

6.1

Analyysi

Life-hankkeet ovat tuottaneet paljon uutta tietoa ympäristömme hyväksi niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Uutta tietoa on Suomessa hyödynnetty tavallisten kansalaisten ja asiantuntijoiden keskuudessa. Life-hankkeet ovat muun muassa tuoneet Natura 2000-alueita tunnettavammaksi, lisänneet useiden lajien suojelutyötä sekä etenkin levittäneet ympäristötietoutta niin ammatti-ihmisten ja poliitikkojen kuin tavallisten kansalaisten keskuudessa.

Life-ohjelman tullessa Suomeen vuonna 1995 ympäristöasioista tiedettiin huomattavasti vähemmän. Pikkuhiljaa ne ovat kuitenkin alkaneet ottaa jalansijaa itselleen niin alalla kuin alalla. Tämän on mahdollistanut muun muassa tiedotuskanavien lisääntyminen ja Internetin käytön lisääntyminen. Erityisesti suuri merkitys Internetillä on ollut kansainvälisellä ympäristötietoisuuden leviämisenä.

Viimeisintä Life+ -ohjelmakautta kohden hakemusten määrä on hieman pienentynyt, mutta hyväksyttävät hankkeet ovat olleet entistä suurempia ja niiden painopiste on ollut enemmän yhteistyössä eri tahojen kesken. Suomeen saatava rahoituksen määrä ei kokonaisuudessaan ole juurikaan muuttunut.

Hankkeiden aikaansaamat tulokset ovat suurilta osin olleet sovellettavissa käytäntöön. Tuloksia on hyödynnetty esimerkiksi matkailun ympäristövaikutusten hillitsemisessä, opetuksessa ja jatkohankkeissa. Kohderyhmien määrittely on hyvin tärkeää, etenkin kun tarkoitus on soveltaa tuloksia käytäntöön. Monet toimijat esimerkiksi maanviljelijät ja maanomistajat eivät välttämättä ole olleet kovin tietoisia toimiensa ympäristövaikutuksista. Monen hankkeen avulla heidän tietoisuuttaan on saatu lisääntymään ja sen seurauksena aiheutettua konkreettisia toimia ympäristön hyväksi.

Hankkeiden välinen yhteistyö on ollut monipuolista ja hankkeiden ansiosta on syntynyt paljon myös kansallisesti merkittävää yhteistyötä, tämä kielii ympäristötietoisuuden lisääntymisestä. Hankkeiden ohjausryhmät ovat koostuneet eri tahojen edustajista, jolloin he ovat tulleet tutuiksi toisilleen. Suhteiden luominen hankkeiden aikana on ensiarvoisen tärkeää ja saattaa vaikuttaa merkittävästi myös jatkohankkeiden syntymiseen.

Itsearviointitulosten keskiarvojen perusteella voidaan sanoa, että parhaiten Life-hankkeissa on onnistunut tavoitteiden saavuttaminen, tulosten hyödyntäminen, projektissa vallinnut ilmapiiri sekä tiedonlevitys ja julkaisut. Keskeinen kritiikki osuu projektibyrokratiaan ja raportoinnin raskauteen. Tämä on toisaalta varmasti vaikuttanut osaltaan hankkeiden onnistumiseen. Tarkan hankesuunnitelman luominen sekä yksityiskohtainen raportointi komissiolle pitää hankkeet niin sanotusti kurissa ja etenevässä tahdissa. Raportoinnissa tulisi kuitenkin ottaa enemmän huomioon kulttuurilliset erot.

Suosituks

Tässä luvussa annetaan suosituksia käytännön toimijoille sekä tulevien hankkeiden kehittämistä varten. Tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että toimintaa kehitetään jatkuvasti. Sen avulla pystytään pitämään Suomi kartalla myös ympäristöasioiden saralla.

- **Lisää yrityksiä mukaan hankkeisiin.** Kovin moni Suomessa vedetyistä Life-hankkeista ei suoranaisesti ollut yritysvetoinen. Yritysten tuomisella osaksi toimintaa voisi olla useita hyödyllisiä vaikutuksia. Yrityksiltä saataisiin uutta tietotaitoa tuotua projekteihin ja samalla saataisiin heidät sitoutettua ympäristömyötäiseen toimintaan.
- **Projekti**byrokratian ja raportoinnin keventäminen. Raportointi on tärkeä osa hankkeen kokonaisuutta ja sen vaatiminen hankevetäjiltä on erittäin oleellista hankkeen loppuun vetämisen kannalta. Raportoinnin ansiosta hankkeen kaikki osapuolet pysyvät ajan tasalla tehdyistä toimenpiteistä. Projekti
byrokratia ja raportointi saivat kuitenkin paljon kritiikkiä hankevetäjien vastauksissa. Projektibyrokratiaan ja raportointiin olisi hyvä tehdä pieniä muutoksia ja pyrkiä tietyissä tilanteissa joustavuuteen.
- **Kansainvälisen yhteistyön syventäminen.** Alueiden välinen yhteistyö on tärkeä osa EU:n rakennepolitiikkaa, mutta silti useat hankkeen vetäjät eivät olleet tyytyväisiä kansainvälisen yhteistyön asemaan Life-hankkeiden keskuudessa. Kansainvälistä yhteistyötä tekemällä pystytään paremmin vastamaan uusiin haasteisiin sekä hyödyntämään muiden kokemuksia omaan toimintaan ja toisinpäin. Sen avulla pystytään tehokkaammin löytämään uusia keinoja globaalien ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.
- **Tiedottamiseen panostaminen.** Tiedottaminen on yksi projektien keskeisimmistä osa-alueista ja sen avulla pystytään nimenomaan vaikuttamaan tietoisuuden leviämiseen. Tuotettu tieto saadaan tuotua julkisuuteen ja mahdollisesti myös muiden hyödynnettäväksi. Hankkeen päätösvaiheessa tiedottaminen keskittyy hankkeen kokemuksista ja tuloksista tiedottamiseen. Hankkeesta tiedottaminen kannattaisi aloittaa voimakkaasti jo hankkeen alkuvaiheessa. Sen seurauksena hanke saataisiin paikallisten toimijoiden tietoisuuteen jo alussa ja mahdollista hanke
vastaisuutta saataisiin pienennettyä.
- **Kohderyhmien motivointi.** Life-hankkeet ovat tuottaneet paljon uutta tietoa ja toimintatapoja ympäristö- ja luonnonsuojeluasioiden hyväksi. Tietoa tuotetaan koko ajan lisää ja kaikki tieto pitäisi pyrkiä hyödyntämään käytännön toimintaan. Jotta tieto saataisiin tuotua ruohonjuuritasolle, kannattaisi kohderyhmiä ottaa mukaan sisälle hanketoimintaan, niin kuin monissa hankkeissa on jo tehty. Ottamalla hankkeen suunnitteluun mukaan esimerkiksi paikallisia asukkaita, heidät saadaan paremmin sitoutettua toimintaan, heidän ympäristö- ja luonnonsuojeluvastaisuutta pienennettyä ja motivaatiota lisättyä.
- **Ympäristömyönteisen toiminnan helpottaminen.** Ympäristömyönteinen toiminta tulee tehdä mahdollisimman helpoksi ja luonnolliseksi, tällöin ihmiset ovat innokkaampia myös osallistumaan henkilökohtaisella tasolla.

OSA II Lifen tulevaisuus

I. Perinteiset Life-hankkeet: mikä pysyy ennallaan, mikä muuttuu?

Pekka Harju-Autti

2. Integroidut hankkeet – kuinka Suomen tulee varautua tähän uuteen hankemuotoon?

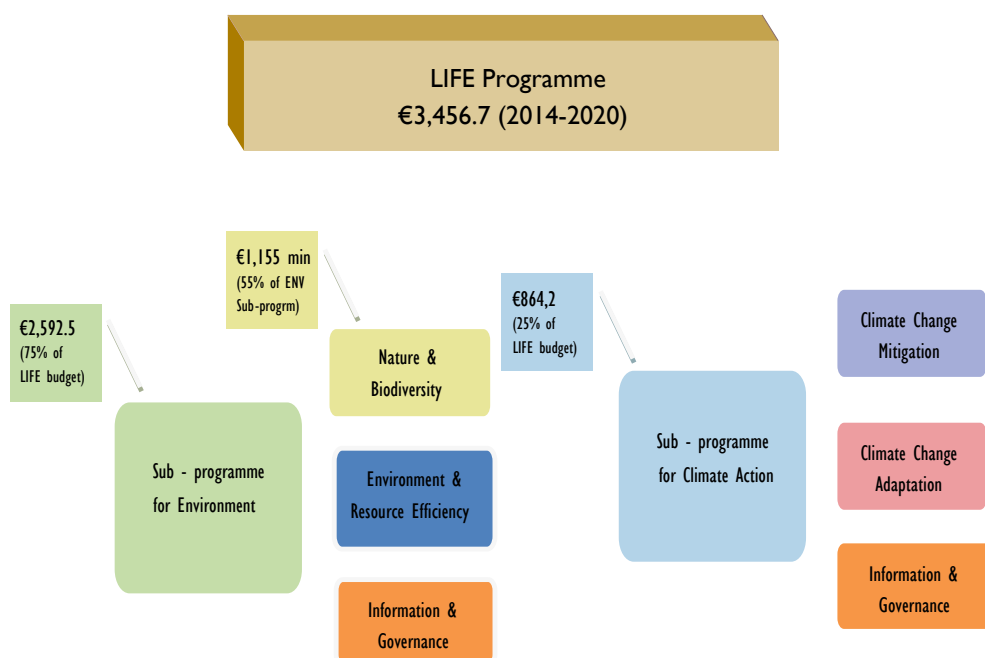
Pekka Hänninen, Joonas Alaranta, Milka Parviainen ja Camilla Strandberg-Panelius

I Perinteiset Life-hankkeet: mikä pysyy ennallaan, mikä muuttuu?

Pekka Harju-Autti

Uuden Life-asetuksen 2014-2020 myötä Life-ohjelmaan tuli eräitä isoja muutoksia, joista tässä esitellään merkittävimmät. (Euroopan Komissio 2014a).

Life on nyt ympäristön ja **ilmastonmuutostoimien** rahoitusväline. Ilmastonmuutostokomponentti on siis oma varsin erillinen osio Lifessä, kuten näkyy kuvasta 12. Sen hallinnointi tapahtuu komissiossa muusta Life-hallinnoinnista erillään, kokonaan eri pääosastosta (DG Clima) käsin. Mielenkiintoista nähdä kuinka DG Clima ottaa Life-asiat haltuunsa, kun sillä ei ole aiempaa kokemusta isojen projektimassojen hallinnasta.

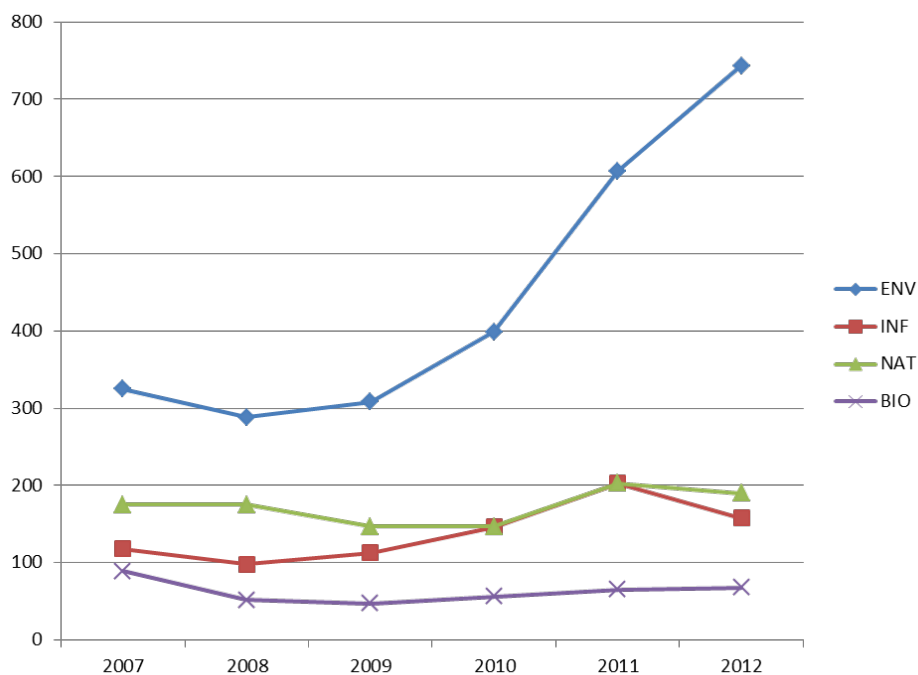

Kuva 12. Life ohjelman rakenne. (Euroopan Komissio 2014b).

Rahapotti kasvaa 3,4567 Miljardiin euroon. Rahoitus tulee olemaan vuositasetolla noin 30% enemmän kuin aiemmassa Life-asetuksessa. Tämä on tietysti erittäin tervetullutta ja EU:n tiukkenevissa rahoituskehyksissä varsin poikkeuksellista. Osaltaan tämä on palkinto siitä että komission teettämien riippumattomien arviointien mukaan Lifen on nähty toteuttavan hyvin tarkoitustaan – EU:n ympäristöpolitiikan implementointia.

Uusi Life-asetus rahoittaa toisaalta samankaltaisia hankkeita kuin ennenkin, toisaalta lanseerataan uudet **Integroidut hankkeet**. Integroidut hankkeet ns. Top-down –instrumentti, jossa Ympäristöministeriö määrittää hankkeen sisällön yhdessä hakijan kanssa. Keskeistä on useiden EU:n ja kansallisten rahoitusinstrumenttien käyttö samassa hankkeessa. Integroiduista hankkeista kerrotaan kappaleessa 2. Tässä kappaleessa keskitytään 'perinteisiin' Life-hankkeisiin.

EU-rahoitusosuus hankkeissa nousee nykyisestä 50%:sta 60%:iin. Tämä on luonnollisesti hyväksytyn hankkeen Life-vetäjän kannalta erittäin hyvä asia. Samalla täytyy kuitenkin muistaa, että EU-tasolla hakemusten määrä on kasvanut jatkuvasti vuosi vuodelta, n. 30 % joka vuonna (kuva 13). Hakemusten kilpailutilanne siis edelleen kovenee, toisaalta ne hankkeet jotka hyväksytään tulevat voimaan taloudellisesti hyvin.

Kuva 13. Sisään tulleiden hakemusten määrä EU:ssa vuosina 2007-12. (Euroopan Komissio 2014b).

Monivuotinen työohjelma (MAWP, multi-annual work programme) tulee määrittämään painopistealueet, jonne Life-hankkeita toivotaan. Ensimmäinen MAWP kattaa vuodet 2014-17. Life-hakijan kannattaa lukea MAWP:ssa määritellyt toivottavien hankkeiden aihepiirit tarkkaan, sillä monessa mielessä tämä MAWP-dokumentti on ohjausvaikutukseltaan merkittävämpi hakemuskirje kuin vuosittaiset Life-hakuohjeet. Ympäristöalaohjelman hankearvioinneissa suositetaan hakemuksia jotka kuuluvat MAWP:ssa määritettyihin aihepiireihin (kts. MAWP:n kappaleet 3.1-3.4). MAWP:ssa määritellään myös ohjeelliset maakohtaiset määrärahat vuosille 2014–2017 Ympäristö-alaohjelman (muiden kuin integroitujen hankkeiden) osalta. Suomen ohjeelliseksi osuudeksi määrärahoista on määritelty 2,45%. (Euroopan Komissio 2014c).

Hankkeet arvioidaan pitkälti samoin kuin aiemmalla ohjelmakaudella. Uusissa arviointikriteereissä on merkillepantavaa, että komissio kiinnittää enemmän huomiota hankkeiden toistettavuuteen ja siirrettävyyteen. Samoin kansainvälisyydestä saa aiempaa enemmän pisteitä. Arviointikriteerit perinteisissä ympäristöpuolen hankkeissa ovat seuraavat:

Taulukko 2. Life-arviointiperusteet (Euroopan Komissio 2014b).

	Vähimmäis-pistemäärä	Enimmäis-pistemäärä
1. Tekninen johdonmukaisuus ja laatu	10	20
2. Rahoituksellinen johdonmukaisuus ja laatu	10	20
3. EU:n tason lisäarvo: Life-ohjelman Ympäristö-alaohjelman painopistealueiden erityistavoitteiden saavuttamista edistävien toimien laajuus ja laatu	10	20
4. Hankeaiheiden edistäminen	—	10
5. EU:n tason lisäarvo: monitavoitteisuus, synergia-edut ja sisällyttäminen	7	15
6. EU:n tason lisäarvo: toistettavuus ja siirrettävyys	5	10
7. EU:n tason lisäarvo: kansainvälisyys, ympäristöä säästävät hankinnat, hyödyntäminen	—	5
Kokonaispistemäärä	55	100

Henkilökustannukset käsitellään pääpiirteittäin samoin kuin nykyisin. Hakijan kannalta tervetullut selkeytys henkilöstökulukäytäntöihin on, että eProposal –onlinevälineessä henkilökulujen aiempi hämmennystä aiheuttanut jako kolmeen luokkaan on muutettu. Aiempi 'kolmijako' perustui komission virheelliseen tulkintaan. Nyt kategorisointia on yksinkertaistettu niin, että jatkossa valittavana on vain kaksi luokkaa: vakituiset ja määräaikaiset työntekijät.

Biodiversiteettihankkeet voivat jatkossa olla myös parhaiden käytäntöjen hankkeita. Aiemmin niissä vaadittu innovatiivisuus oli usein ongelmallista uskottavasti toteuttaa, joten usein muuten laadukkaita lajihankkeita saattoi harvinaisesti jäädä hyväksyttämättä.

Hankkeiden Life-tuen maksatukset tapahtuvat jatkossa periaatteella 30% - 40% - 30%. Hankkeen aluksi ensimmäinen osuus, toinen puoliväliraportoinnin jälkeen ja kolmas hankkeen päätyttyä.

Aikataulutukset ja arviointiprosessit Life-kierroksilla säilyvät entisen kaltaisina. Haku alkaa syksyllä ja siitä alkava n. 9 kuukauden arviointiprosessi on pääpiirteittäin samanlainen kuin aikaisemmin:

Touko-kesäkuu	Haku avataan, kansallinen infoseminaari ja työpaja hakemusten tekijöille
Lokakuu	Life haku päättyy ja hakemukset tulee lähettää eProposalilla komissioon
Maalis-huhtikuu	Hankkeiden ns. revisiovaihe
Touko-kesäkuu	Päätökset rahoitettavista hankkeista
Syyskuu	Sopimusten allekirjoitus ja hankkeet voivat alkaa

Revisiovaiheessa komissio esittää hakemuksen tekijöille ison listan kysymyksiä hankkeesta ja ehdotuksia hankkeen parantamiseksi. Nämä tulee käydä huolellisesti läpi ja kannattaa kunkin ehdotuksen kohdalla suostua niihin tai perustella huolella, miksi kyseinen ehdotus ei ole kannatettava hankkeen kannalta. Vuosittaiseen prosessiin voi tulla pieniä muutoksia, mutta aikataulutus säilynee likimain tällaisena läpi koko asetuskauden.

Hakemusten käsittelyprosessi muuttuu sikäli, että jatkossa komissio ei itse teekään hankearviointia ja hallinnointia vaan sen tekee ulkoinen konsulttitoimisto EASME.

2 Integroidut hankkeet – kuinka Suomen tulee varautua tähän uuteen hankemuotoon?

Pekka Hänninen, Joonas Alaranta, Milka Parviainen ja Camilla Strandberg-Panelius,

1 Yleistä, LIFE 2014 – 2020 asetus

Integroiduilla hankkeilla (Integrated Project, myöhemmin myös IP-hanke) tarkoitetaan LIFE-asetuksen mukaan hankkeita, joissa toteutetaan unionin muihin säädöksiin perustuvan unionin erityisen ympäristö- tai ilmastolainsäädännön edellyttämiä tai jäsenvaltioiden valmistelemaa ympäristö- tai ilmastoalan strategioita tai toimintasuunnitelmia. Määritelmää on asetuksen käsittelyn kuluessa täsmennetty seuraavilla laajoilla aihealue-esimerkeillä: Natura 2000, vesi, jätteet, ilma sekä ilmastomuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen. Asetuksen mukaan integroiduissa hankkeissa tulee myös varmistaa sidosryhmien osallistuminen hankkeisiin sekä edistää myös vähintään yhden muun rahoituslähteen (EU-, kansallinen tai yksityinen rahoituslähde) yhdistämistä osaksi hankekokonaisuutta. Integroituja hankkeita tulisi myös toteuttaa laajalla alueella, monella alueella, kansallisesti tai monikansallisesti.

LIFE 2014-2020 asetus perustelee integroituja hankkeita tarpeella konkreettisiin toimenpiteisiin, joilla vauhditetaan ympäristö- ja ilmastopoliittisten tavoitteiden integrointia EU:n muihin politiikkalohkoihin. Integroitujen hankkeiden tulee muodostaa hyviä käytännön esimerkkejä siitä kuinka EU:n ympäristöpolitiikkaa sovelletaan jäsenvaltioissa ja alueilla.

- LIFE -hankkeiden tulee toimia katalyytteina eli saada aikaiseksi jatkotoimia.
- LIFE -hankkeiden tulee edistää ympäristöön ja ilmastoon liittyviä tavoitteita EU:n muillakin politiikkalohkoilla sekä jäsenvaltioiden käytännöissä, sisältäen eri toimien virtaviivaistamisen eli yhdensuuntaistamisen ympäristö- ja ilmastotoimiin nähden.

Teemat ja alaohjelmat

LIFE -hankkeiden tulisi liittyä erityisesti EU:n tärkeinä pitämiin ympäristöteemoihin kuten resurssitehokkuuteen, biologisen monimuotoisuuden edistämiseen (ja vähentämisen estämiseen) sekä ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen. Integroiduissa hankkeissa keskeinen tavoite tulee olla vaikuttavuus EU:n tasolla, ei paikallisen tai alueellisen ongelman ratkaisu. Seuraavat seikat ovat keskeisiä integroiduissa hankkeissa:

- Alueellinen laaja-alaisuus: kattaa alueellisen (*regional*) ja/tai kansallisen tai monikansallisen tason. Tämä jättää tilaa tulkinnoille, onhan EU-maiden pintaaloissa suuria eroja. Joka tapauksessa on selvää, että useita Suomen maakuntia kattava hanke on maantieteelliseltä laajuudeltaan riittävä.
- Ensisijaiset teemat: Luonto, vesi, jätteet, ilma, ilmastonmuutoksen ehkäisy ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen
- Sisältävät useita toimijoita ja osapuolia (stakeholders)
- Kestävyys (sustainability)
- Useita rahoituslähteitä/rahoittajia
- Integroidut hankkeet edustavat maantieteellistä tasapainoa

LIFE -ohjelma on uudessa asetuksessa jaettu kahteen alaohjelmaan: Ympäristö ja Ilmastotoimet. Alaohjelmat on jaettu seuraaviin painopistealueisiin

Ympäristö-alaohjelma

- Ympäristö ja resurssitehokkuus
- Luonnon monimuotoisuus
- Ympäristöhallinto ja -tieto

Ilmastotoimien-alaohjelma

- Ilmastonmuutoksen hillitseminen
- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen
- Ympäristöhallinto ja -tieto

Integroitujen hankkeiden ensisijaisena tavoitteena tulee olla EU:n ympäristö- ja ilmastolainsäädännön nojalla laadittujen suunnitelmien, ohjelmien ja strategioiden toimeenpano sekä myös jäsenvaltioiden vastaavien toimien toimeenpano. Integroitujen hankkeiden alueellinen kattavuus on tarkoitus varmistaa niin, että kussakin EU-jäsenmaassa toteutetaan ohjelmakauden aikana vähintään kolme integroitua hanketta. LIFE -rahoitusvälineen budjetista voidaan allokoida 30 % integroituihin hankkeisiin. Integroitujen hankkeiden LIFE -rahoitusosuus on 60 % hankkeen kokonaiskustannuksista.

Integroitujen hankkeiden tuloksellisuutta pyritään edistämään muun muassa seuraavilla toimenpiteillä:

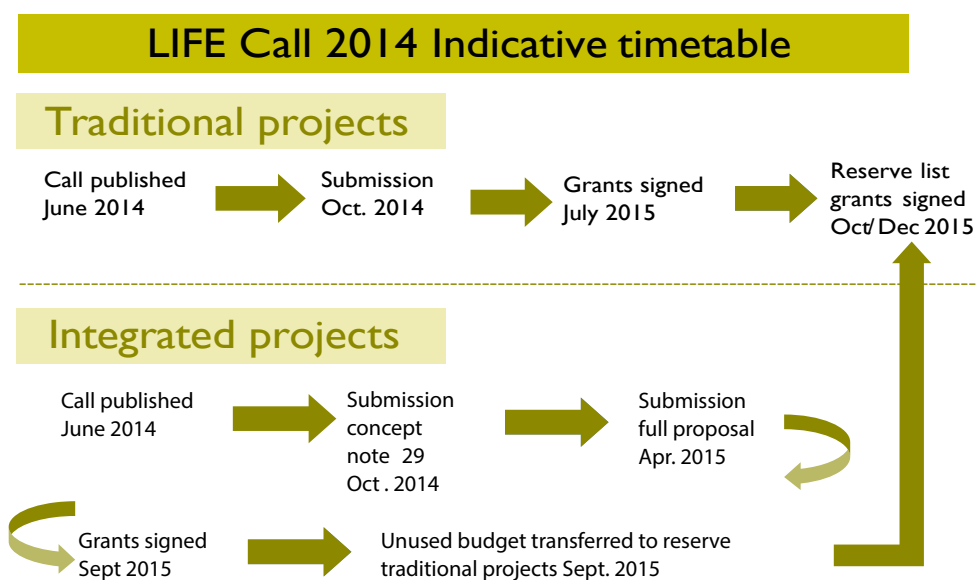
- Jäsenvaltioiden (yl. ympäristöministeriö) integroidulle hankkeen aihepiirille määrittelemä kansallinen ohjelma muodostaa integroitujen hankkeiden perustan
- Eri rahoituslähteiden yhdistämisen mahdollistavien lakisääteisten ja/tai institutionaalisten puitteiden varmistaminen jäsenmaissa
- Kansallisen ja alueellisen taason toimien virtaviivaistaminen (toimet ovat yhdensuuntaisia)
- Kaksivaiheinen hankevalinta
- Raportointivelvollisuuksien ja -vaatimusten yksinkertaistaminen
- Aktiivinen tiedonjako, erityisesti esimerkkien perusteella

Tulevien integroitujen hankkeiden teknisen sisällön pitäisi olla laajempi kuin tähänastisten LIFE -hankkeiden. Tyypillistä on, että hanke sisältää relevantteja osia muilta kuin EU:n ympäristöpolitiikan alueelta tai ainakin useita ympäristöpolitiikan lohkoja (käytännössä esim. eri ohjelmilla ja/tai direktiiveilla hallinnoituja toimia).

1.2

Hakumenettely

Integroitujen hankkeiden hakumenettely on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa hakija esittää komissiolle hankekonseptin (*concept note*), joka sisältää alustavan hankeidean ja alustavan rahoitussuunnitelman. Varsinainen hankehakemus jätetään toisessa vaiheessa. Kuvassa 14 on esitetty perinteisten ja integroitujen LIFE-hankkeiden alustava hakuaiakataulu vuoden 2014 haun osalta.

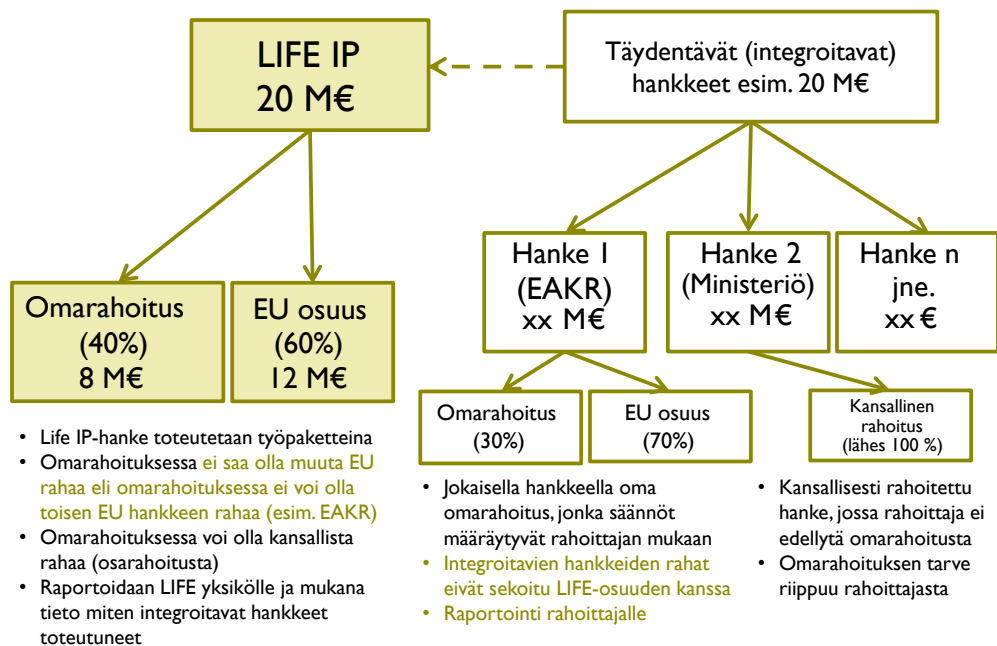

Kuva 14. Perinteisten ja integroitujen LIFE-hankkeiden alustava hakuaiakataulu 2014. (Euroopan Komissio 2014b).

2 Integroitujen hankkeiden mahdolliset osarahoittajatahot

Integroitu hanke poikkeaa aiempien asetusten mukaisista LIFE -hankkeista niin, että sitä voidaan rahoittaa myös useammasta EU-rahoituslähteestä. Käytännössä näitä rahoituslähteitä ovat rakennerahastot (aluekehitys- ja sosiaalirahasto), maaseudun kehitysrahasto sekä meri- ja kalatalousrahasto. Muina EU-rahoituslähteinä tulevat kysymykseen tutkimuksen ja innovaation puiteohjelman eri osat.

Integroitu hanke voi muodostua erilaisista osahankkeista, joista muodostuu integroidun hankkeen kokonaisuus. Muita rahoituslähteitä voidaan käytännössä hyödyntää joko hankekokonaisuuden tai yksittäisen osahankkeen rahoituksessa. Kuvassa 15 on esitetty kuvannollinen esimerkki integroidun hankkeen hankekokonaisuuden järjestämisestä ja eräistä mahdollisista rahoituslähteistä.

Kuva 15. Esimerkki IP-hankekokonaisuuden järjestämisestä ja eräistä mahdollisista rahoituslähteistä. (Seppälä 2014)

Suomessa Tekes ja Sitra ovat rahoitusorganisaatioita, joiden tarkoituksena on tukea samantyyppisiä kehityshankkeita (muuta kuin varsinaista tieteellistä tutkimusta) mitä LIFE -hankkeet edustavat. LIFE -asetus ei sulje hankkeista ulos tieteelliseksi katsottavia komponentteja, jolloin periaatteessa Suomen Akatemian ja EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma voisivat olla myös rahoituslähteinä.

Integroiduissa hankkeissa tarvitaan 40% kansallista rahoitusta - hanketoteuttajien ”omaan” rahoitusta, mutta hankkeen rakenteesta ja osarahoittajien panoksesta riippuen tämä rahoitusosuus voi supistua varsin pieneksi.

Tämän selvityksen yhteydessä on haastateltu viittä mahdollista osarahoittajaa: työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Sitra, Tekes ja Suomen Akatemia. Alla on esitetty yhteenveto näiden haastattelujen ja taustakeskustelujen sekä muiden tietolähteiden pohjalta kunkin organisaation hallinnoimista potentiaalisista integroitujen hankkeiden osarahoituslähteistä.

2.1

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)

Työ- ja elinkeinoministeriö n hallinnoimat Euroopan aluekehitys- ja sosiaalirahastot ovat LIFE IP -hankkeiden kannalta ilmeisesti tärkein osarahoitusmahdollisuus sekä temaattisesti että hallinnollisesti. LIFE -hankkeiden prioriteetit ovat yhdensuuntaisia rahastojen prioriteettien kanssa: Valmisteilla olevassa rakennerahasto-ohjelmassa edellytetään, että vähintään 25 % EAKR:n rahoituksesta käytetään vähähiilisen talouden tukemiseen.

Yhteenveto rahastojen toimintalinjoista v. 2014-2020 on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Yhteenveto Suomen rakennerahasto-ohjelmat 2014–2020

Toimintalinja	EU-rahoitus (milj €)				Julkinen rahoitus	
	EAKR	Osuus	ESR	Osuus	Yhteensä	Osuus
TL 1 Pk-yritystoiminnan kilpailukyyn edistäminen	290	40 %			580	25 %
TL 2 Uusimman tiedon ja osaamisen tuotteistaminen ja hyödyntäminen	382	53 %			768	33 %
TL 3 Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus			212	47 %	424	18 %
TL 4 Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen			149	33 %	298	13 %
TL 5 Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta			91	20 %	182	8 %
TL 6 Tekninen tuki	51	7 %			102	4 %
YHTEENSÄ	725	100 %	452	100 %	2354	100 %

(summat ovat arvioita, EU:n komissio ei ole vahvistanut lopullista rahoitusta)

Vähähiilisen talouden tukemiseen käytettävässä rahoitusosuus sisältyy toimintalinjojen 1 ja 2 osuuteen.

EAKR-rahoituksesta 10 % on varattu alustavasti valtakunnallisiin teemoihin, joita ovat osaamis- ja innovaatioverkostot, joiden osana kehitetään vähähiilistä taloutta. Uusimman tiedon ja osaamisen hyödyntäminen -toimintalinjasta on alustavasti varattu 10 % Tekesille, jonka tukema INKA (Innovatiiviset kaupungit) ohjelma on osa vähähiilistä taloutta.

Rakennerahastojen varoista noin 90 % on tarkoitus ohjata aluekohtaisesti.

Taulukko 4. Alueiden rahoitus Suomen rakennerahasto-ohjelmissa 2014-2020.

Alueiden rahoitus		
Itä- ja Pohjois-Suomi	70,61 %	€ 206 milj./vuosi
Etelä- ja Länsi-Suomi	28,94 %	€ 85 milj./vuosi
Ahvenenmaa	0,45 %	€ 1,3 milj./vuosi

Alueelliseen rahoitukseen sisältyy kestävän kaupunkikehityksen tema, johon osoitetaan kokonaisuudessaan 5 % EAKR:n rahoituksesta.

TEM ei tule juurikaan tekemään EAKR-hankkeiden rahoituspäätöksiä. Keskeinen hankerahoittaja tulee olemaan valtakunnallisella tasolla Tekes. Suurinta osaa EAKR-hankerahoituksesta hallinnoivat kuitenkin siihen nimetyt ELY -keskukset. Valtioneuvosto on päättänyt että rakennerahastojen hallintomalli uudistetaan kustannustehokkaammaksi siten, että neljä ELY -keskusta (Pohjois-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Keski-Suomi ja Häme) erikoistuu rakennerahastojen hallintoon.

Myös MMM:n hallinnoiman maaseudun kehitysrahaston rooli nähdään tärkeänä EAKR:n rahoittamien hankkeiden tukena. Kansallisen vastinrahan osalta pyritään siihen, että 75 % tulisi valtiolta, 25 % kuntasektorilta.

On selvää, että rakennerahastojen ohjelmakauden 2014-2020 tematiikka/priorisointi kattaa LIFE -asetuksessa mainitut prioriteetit koskien ”*Environment and Resource efficiency*” aluetta.

Rakennerahasto-ohjelmasta lienee vaikea saada tukea LIFE -ohjelman mukaisille luonto- ja biodiversiteettihankkeille.

EAKR:n rahoitusmahdollisuuksien osalta hankekohtaisen päätöksenteon fragmentaarisuus asettaa suuren haasteen, mikäli mahdolliset integroidut hankkeet eivät keskity pelkästään valtakunnalliseen teemaan (vähähiilisyys ja kestävä kaupunkikehitykseen).

2.2

Sitra

Sitran yhtenä lähtökohtana on säilyttää tietty ohjelmallinen itsenäisyys ja omat prioriteetit. Hanke- tai toimintatähtäin on enemmän lähitulevaisuudessa kuin pitkän aikavälin suunnitelmissa. Sitra ei periaatteessa rahoita tutkimus- ja kehitystyötä vaan konkreettisiin tavoitteisiin tähtääviä hankkeita eli periaate on sama kuin EU:n LIFE- hankkeissa: rahoitettavan hankkeen tulee perustua jo olemassa olevaan, tutkituun ideaan, jonka soveltamisesta käytäntöön hankkeessa on kysymys. Ekologinen kestävyys on Sitran keskeinen tema-alue, joka sisältää mm. resurssitehokkuuden ja seuraavia alateemoja tai kokonaisuuksia, joissa Sitra on tai on ollut mukana:

- Industrial Symbiosis Initiative
- INKA (Innovatiiviset kaupungit)
- HINKU (Hiilineutraalit kunnat)
- ENVIMAT

Sitran kiinnostavia hankealueita olisivat muun muassa teolliset symbioosit, alueelliset/aluetaloudelliset hankkeet ja materiaalivirtojen hallintaan liittyvät hankkeet.

Yksi Sitran tukema kokonaisuus on olemassa olevan ja avoimen tiedon hyödyntäminen (*applications for sustainability*).

Sitra tukee tällä hetkellä myös kestävän kaivostoiminnan hankkeita. Hankkeisiin liittyvistä synergioista on käyty keskusteluja muun muassa työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöhallinnon kanssa. Rakennerahastot voisivat mobilisoida teemaan alueellisesti suunnattua rahaa. Yhtenä osateemana on kaivannaistoiminnan sivuvirtojen (sivukivi, jätteet) hallinta ja niihin liittyvien liiketoimintojen kehitys.

Sitran toimintatapaa hankerahoittajana voidaan kuvata seuraavasti :

Selvitykset

Sitran rahoittamat selvitykset tuovat esiin tietoa ja näkökulmia ajankohtaisista teemoista. Sitra ei tee tutkimustyötä itse, vaan toimii yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa.

Ennakointi

Sitra kokoaa ennakoivaa tietoa Suomen tulevien haasteiden ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi.

Strategiaprosessit

Muutosten toteuttaminen yhteiskunnassa edellyttää laajaa sitoutumista ja yhteisymmärrystä uudistusten tarpeesta. Sitran strategiaprosessien avulla sekä niihin liittyvillä kehityshankkeilla syvennetään päättäjien tietopohjaa sekä eri alojen toimijoiden verkottumista.

Kokeiluhankkeet

Kokeiluhankkeiden avulla pyritään löytämään ja testaamaan uudenlaisia toimintatapoja, joilla voidaan nopeuttaa yhteiskunnallisia uudistuksia. Sitra tuo myös Suomen ulkopuolelta uusia hyviä toimintamalleja kotimaassa kokeiltavaksi.

Sitra on kiinnostunut sekä ympäristö- ja resurssitehokkuusteemaan että ilmasto-temaan liittyvistä LIFE -hankkeista.

Sitralla voi olla mahdollisuuksia osallistua myös hankkeen valmisteluun pienellä panoksella. Sitra on valmis osallistumaan aktiivisesti jo ensimmäisen hakukierroksen valmisteluun.

LIFE+ integroitujen hankkeiden osalta Sitran kokonaisrahoitusosuus voisi olla maksimissaan 2–3 miljoonaa euroa.

Suomen Akatemia

Suomen Akatemia on osarahoittanut tähän mennessä joitakin LIFE -hankkeita. Osarahoitetuissa hankkeissa edunsaajana tai hankekumppanina on ollut yleensä joku tieteellistä tutkimusta harjoittava taho (esimerkiksi Helsingin yliopisto ja Metsäntutkimuslaitos). Rahoitusta ei kuitenkaan ole myönnetty erityisesti LIFE -hankkeeseen, vaan LIFE -hankkeeseen liittyneeseen tieteelliseen osakokonaisuuteen.

Akatemian rahoitusta haetaan kaksivaiheisessa prosessissa. Hanke-ehdotusten tulee ainakin Akatemian rahoittamien komponenttien osalta olla tutkimushankkeita ja täyttää tieteellisyysvaatimus. Hakemuksiin sovelletaan *peer review* -menettelyä, eli ulkopuolinen tieteellinen asiantuntija käy hakemukset läpi.

Akatemiassa on käynnissä seuraavat kaksi tutkimusohjelmaa, joiden puitteissa LIFE Integroitujen hankkeiden rahoitusta voisi tulla kyseeseen:

- AKVA, Akvaattisten luonnonvarojen kestävä hallinta (Sustainable Governance of Aquatic Resources), 2012-2016
- FICCA, Ilmastonmuutos, vaikutukset ja hallinta (Climate change), 2011-2014

Edellä mainitut ohjelmat ovat LIFE -asetuksen painopistealueista sisällöllisesti lähimpänä luonnon monimuotoisuus -teemaa. Kiinnostavia teemoja ovat myös kestävä energia, ilmastonmuutos sekä resurssitehokkuus. Luonnon monimuotoisuus teemassa kyseeseen voisivat tulla myös Pohjois-Suomen luonnon erityispiirteisiin liittyvät hankkeet. AKVA-ohjelman näkökulmasta kiinnostava aihealue on sisävesien hallinta ja erityisesti Itämeri-tematiikan integroiminen ohjelmiin.

Koska Akatemian pääasiallinen rahoituskriteeri on tieteellisyys, voinee Akatemian osarahoitus integroiduissa hankkeissa tulla kysymykseen vain melko rajatuissa tapauksissa ja yleensä hankkeissa, joissa tieteellinen laitos toimii partnerina.

Tekes

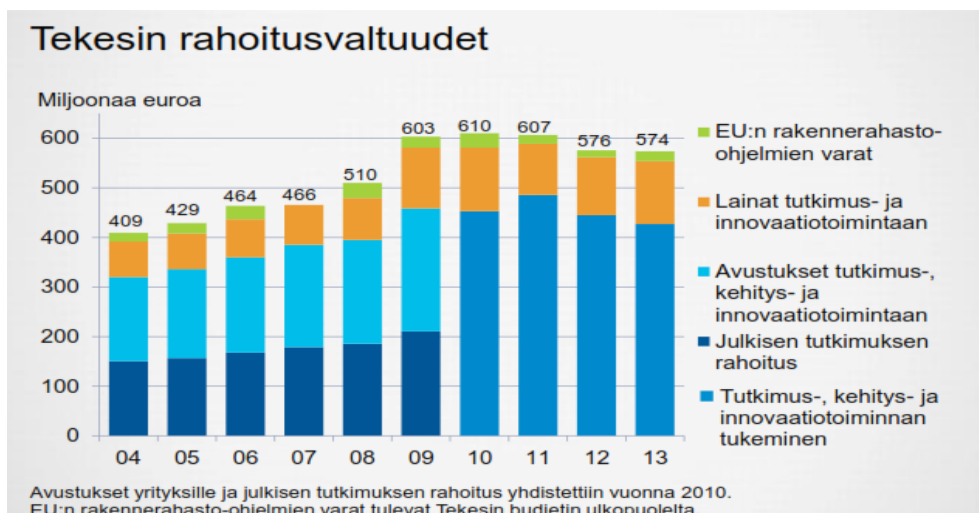
Tekes on rahoittanut vuosittain noin 550–560 miljoonaa euroa erilaisia hankkeita (Kuva 16). EU:n rakennerahastojen rahoittama osuus Tekesin hallinnoimista hankkeista on ollut noin 10–15 miljoonaa euroa vuodessa.

Rakennerahastojen vuonna 2014 alkavan ohjelmakauden alkuvuosina Tekesin käytettävissä oleva osuus on noin 13 miljoonaa euroa vuodessa.

Tekesin toiminta on organisoitu teemakohtaisesti. Tällä hetkellä tuetaan muun muassa seuraavia teemoja ja niihin liittyviä ohjelmia.

Fiksu kaupunki (INKA) 2013–2017

Ohjelman tavoitteena on kehittää Suomesta edelläkävijä toimivissa arjen palveluissa ja teknologioissa. Ohjelmalla tuetaan innovaatiopolitiikan kansallisten ja aluelähtöisten toimien synergiaa. Tarkoituksena on, että kaupunkiseudut ja valtio yhdessä vauhdittavat uusien suurtenhankekokonaisuuksien aikaansaamista, joilla on myös kansainvälistä näkyvyyttä. Kaupunkien odotetaan jatkossa hyödyntävän innovaatioiden kehitys- ja testausympäristöinä maankäytön, asumisen ja liikenteen infrastruktuurihankkeita.

Kuva 16. Tekesin rahoitusvaltuudet 2004–2013.

Green Growth – Tie kestävään talouteen 2011–2015

Ohjelman tavoitteena on tunnistaa uusia potentiaalisia kestävä talouden liiketoiminnan kasvualueita, jotka perustuvat olennaisesti alhaisempaan energian ja kestävä luonnonvarojen käyttöön.

Green Mining – Huomaamaton ja älykäs kaivos 2011–2016

Ohjelman päätavoitteena on nostaa Suomi ekotehokkaan mineraaliteollisuuden globaaliksi edelläkävijäksi.

Groove – Uusiutuva energia, kasvua kansainvälistymisestä 2010–2014

Ohjelman päätavoite on nostaa suomalaisten uusiutuvan energian pk-yritysten liiketoimintavalmiuksia ja kansainvälistä kilpailukykyä osaamista ja verkostoja kehittämällä

Fiksu kaupunki (INKA), Green Growth and Groove -ohjelmat liittyvät sisällöllisesti LIFE:n resurssitehokkuus -teemaan.

Tekesin merkittävä organisatorinen tekijä on edustus ELY -keskuksissa, joilla on rakennerahastojen rahoittamissa hankkeissa keskeinen rooli.

Tekesillä on käytettävissä hankkeiden valmistelurahaa. Mahdollisen LIFE -hankkeen hakijan tulisi olla yhteydessä Tekesiin hyvissä ajoin.

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM)

Maa- ja metsätalousministeriö hallinnoi maaseudun kehittämisrahastoa sekä meri- ja kalatalousrahastoa. Ohjelmakauden 2014-2020 valmistelu on kesken, mutta rahoitettavien hankkeiden/ohjelmien painopisteet tulevat olemaan seuraavat:

Maaseuturahasto:

Innovaatioiden kehityksen tukeminen ja innovaatioympäristön rakentaminen

- Byrokratian vähentäminen
- Saavutettavuus erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa
- Elinkeinojen ja asumisen infrastruktuuri
- Biotalousedistämisen
 - hajautettu energian tuotanto
 - klustereiden kehittyminen
 - palveluala, logistiikka, hyvinvointi
- Mikro- ja pk-yritysten tuki maaseutualueilla
- Osaaminen, elinikäinen oppiminen
- Työvoiman saatavuus
- alueiden palvelut ja turvallisuus

Integroitujen LIFE -hankkeiden näkökulmasta maaseuturahaston osallistumismahdollisuudet liittyvät erityisesti biotalouden edistämiseen, mikä voidaan liittää resurssitehokkuuden teemaan.

Merkittävä osa maaseuturahaston hankkeista tullaan toteuttamaan ELY -keskusten valmistelemissä rahoituspäätöksillä.

Meri- ja kalatalousrahasto

Rahaston yleisiä tavoitteita ovat elinkeinokalatalouden kehittäminen, kalastuksen valvonta, kalatalouden tiedonkeruu ja yhdenmukainen meripolitiikka. Sisällöllisesti rahasto pyrkii toteuttamaan seuraavia toimia:

1. älykäs, vihreä kalastus
2. älykäs, vihreä vesiviljely
3. kestävä ja osallistava alueellinen kehitys
4. yhdenmukainen meripolitiikka

Meri- ja kalatalousrahasto on toistaiseksi tukenut pienessä määrin joitakin LIFE -hankkeita.

Integroitujen LIFE -hankkeiden kannalta meri- ja kalatalousrahasto voisi olla relevantti osarahoittaja vesiluontoon ja rannikkovesiin liittyvissä hankkeissa samoin kuin joissakin luonto-hankkeissa.

3 Mahdolliset hanketoteuttajat ja osatoteuttajat

Integroidut LIFE hankkeet ovat laajoja, mikä asettaa hankkeiden toteuttajille erityisiä vaatimuksia.

Voidaan arvioida, että suuruudeltaan jopa usean kymmenen miljoonan euron hankekokonaisuuden toteuttaminen merkitsee jopa sadan henkilötyövuoden rekrytointia hankkeen toteuttamiseen, edellyttäen, että hanke ei sisällä suuria laite- ja infrastruktuuri-investointeja, jotka eivät sinänsä ole todennäköisiä/priorisoituja integroiduissa hankkeissa.

Konsultti on haastatellut kaikkiaan 14 mahdollista hanketoteuttajaa tai tahoa, jotka voisivat olla mukana integroitujen hankkeiden toteuttamisessa. Seuraavassa on esitetty lyhyet tiivistelmät haastatteluissa esille tulleista asioista. Jäljempänä luvussa 6 on esitetty haastatteluissa esille tulleita hankeideoita. Useimmat haastatteluissa ehdotetuista hankeideoista eivät sellaisenaan sovellu varsinaisiksi integroiduksi hankkeiksi, mutta voisivat olla toteutettavissa integroidun hankkeen täydentävinä hankkeina (vrt. kuvassa 15 esitetty esimerkki hankekokonaisuudesta).

3.1

Suomen ympäristökeskus, SYKE (useita haastateltavia)

Suomen ympäristökeskus on ollut toteuttajana (koordinoivana edunsaajana tai ns. partnerina) lukuisissa LIFE -hankkeissa, lähinnä ympäristösektorilla (ei LIFE –luonto-hankkeissa). SYKE:n vahvuutena on monipuolinen kokemus uuden LIFE -asetuksen keskeisistä teemoista eli resurssitehokkuudesta (*Environment and resource efficiency*) sisältäen mm. vesitalouden, jätteet, ja raaka-aineiden tehokkaan käytön). SYKE:llä on edelleen merkittävää kokemusta ilmastonmuutoksen sopeutumiskäytännöistä ja jossain määrin myös hillintätoimista. SYKE:n vahvuutena on tieteellinen asiantuntemus ja laajat kansainväliset kontaktit. Uusi LIFE -asetus ei aseta tiukkoja rajoituksia tutkimus- ja kehitystyön rahoittamiselle osana integroitua hankkeita. LIFE -välineen yleinen tavoite rahoitettavien hankkeiden tietynlaisesta ”käytännöllisyydestä” ja konkreettisista sovellutuksista on SYKE:n kannalta haasteellinen. Integroidu hankke, sikäli kun SYKE olisi sellainen koordinoiva edunsaaja, edellyttäneen toimijoita (partnereita, osatoteuttajia) hankkeen teemaan käytännön tasolla perehtyneistä organisaatioista.

Suurten hankkeiden hallinto ja esim. laajan, erilaisia toteuttajia sisältävän konsortion hallinta on myös haasteellista nykyisen organisaation ja resurssien puitteissa.

Metsähallitus (Mikko Tiira)

Metsähallitus valtakunnallisena organisaationa pystyy hyvin vastaamaan integroitujen hankkeiden asettamiin vaatimuksiin laajemmista aluekokonaisuuksista sekä erityyppisten ongelmien ratkaisemisesta. Integroidun projektin täytäntöönpano sopii hyvin organisaatiolle, jossa tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Integroidut hankkeet tuovat mahdollisuuden luoda uusia yhteyksiä, saada uusia yhteistyökumppaneita ja muodostaa konsortioita. Tämä vaatii "out of the box" -ajattelua erityisesti virastojen ja viranomaisten taholla. Metsähallituksella on paljon kokemusta eri rahoitusmuotojen käyttämisestä sekä yhteistyöstä eri rahoittajien kanssa. Metsähallitus hyödyntää useita eri rahoitusmuotoja LIFE:n lisäksi mm. EAKR, ESR, ENPI (*European Neighbourhood and Partnership Instrument*).

Metsähallitus näkee että Ympäristöministeriöllä on tärkeä rooli integroitujen hankkeiden koordinoinnissa. Ympäristöministeriön tulisi järjestää tai osallistua eri osa-alueiden workshoppeihin. Workshopin pohjalta YM:n tulisi tehdä ratkaisu pystyykö tukemaan hankevalmistelussa, kuinka paljon haluaa se koordinoida, ja haluaako se tukea rahallisesti vai lähtevätkö hankekonsortiot syntymään ilman YM:n tukea.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (Sirpa Kurppa)

Integroiduissa hankkeissa kansallinen hyöty varmistuu paremmin, koska ympäristöministeriö pystyy paremmin ohjailemaan, mitä tehdään ja miten hankkeet fokusoidaan. Toisaalta top-down lähestymistavan ongelmana voi olla ruohonjuuritason innovatiivisuuden ja kokeilunhalun aliarviointi. Täytyy pitää huoli etteivät IP-hankkeet mene täysin ympäristöhallinnon omiksi implementointihankkeiksi.

On selkeytettävä miten kahdesta tai useammasta rahoituslähteestä tulevaa EU-rahoitusta tulee käsitellä hankkeessa. Sääntöjen tulee olla hyvin muotoillut, sillä raportointia joudutaan tekemään kahden tai useamman rahoittajan suuntaan. Rahoittajien tulisi keskenään sopia yhteisistä linjauksista. EU-rahoitusosuuden tulisi olla vähintään 60 %. Perinteisissä LIFE -hankkeissa todelliset kustannukset toteuttajalle ovat yleensä 60–70 % hankkeen kokonaiskustannuksista muun muassa yleiskulujen vuoksi.

IP -hankkeiden ideointiin tulisi järjestää konsortion muodostamistilaisuuksia, joissa rahoittajien edustajat ja potentiaaliset hankevetäjät kokoontuvat ja keskustelevat, mitä on näköpiirissä. Tällaisia järjestetään esimerkiksi Interreg -hankkeiden valmisteluun liittyen. Kun ryhdytään informoimaan varsinaisia toteuttajia ja suunnittelemaan hankkeita, tulisi järjestää kokouksia tai koota workshoppeja teemojen ja toimijoiden ympärille.

Sisällöllisesti MTT:llä ja tulevalla Luonnonvarakeskuksella on edellytykset toimia sekä koordinoivana edunsaajana, että kumppaniedunsaajana IP-hankkeissa. Luonnonvarakeskuksen tulisi olla mukana hankkeissa, jotka liittyvät maankäyttöön tai luonnonvarojen hallintaan, biodiversiteettiin tai ilmastomuutoskysymyksiin.

Varsinais-Suomen ELY -keskus (Tapio Aalto)

IP -hankkeen keskeiset edut ovat aiheen läpileikkaavuus, synergiaedut ja etenkin se, että luontohankkeita olisi mahdollisuus kohdistaa Natura 2000 alueiden ulkopuolelle. Ongelmakohtana ovat suuren hankkeen hallinnointi.

IP -hankkeiden valmisteluun ja koordinointiin toivotaan ministeriötason ohjausta ja koordinointia sekä selkeästi kohdennettua valmistelurahoitusta. Lisäselvitystä tarvitaan myös muiden rahoituslähteiden käyttöä koskien.

IP -hankkeiden valmistelu vaatii perinteisiä hankkeita enemmän aikaa ja panostusta. ELY -keskus on virastona laaja-alainen. IP -hankkeiden tavoitteet huomioon ottaen ELY -keskuksissa on asiantuntemusta näissä hankkeissa tarvittaviin toimenpiteisiin (mm. elinkeino-, maaseutu-, vesipuoli-, luonnonsuojelu).

Perinteisten LIFE -hankekumppaneiden lisäksi mahdollisia hankekumppaneita integroidussa hankkeessa olisivat substanssialojen isot yritykset, esimerkiksi bioenergia-alan yritykset. Hyvän IP -hankkeen saisi koottua bioenergian, vesiensuojelun ja Natura-alueiden ympärille. Hanke toteuttaisi siis vesipuitedirektiivin, luonto- ja lintudirektiivin sekä bioenergiaa ja ilmastonmuutosta koskevia tavoitteita.

Lapin ELY -keskus (Noora Raasakka, Jouni Rauhala, Miikka Halonen)

Integroidut luontohankkeet voisivat pitkällä kestollaan tuoda jatkuvuutta nykyisiä hankkeita paremmin. Haasteena ovat suurien hankekokonaisuuksien hallintaan liittyvät kysymykset sekä suuret taloudelliset riskit. Hankkeiden pohjaksi tulisi luoda selkeä malli. Myös eri rahoituslähteiden yhteensovittamiseen liittyy haasteita. Kun haetaan eri rahoitusvälineiden integrointia ja laajaa osallistumista niin tietoa tulisi jakaa myös muille kuin mahdollisille koordinoiville edunsaajille. Jotta esim. maakuntaliitto tai vastaava taho lähtisi mukaan rahoittamaan, tulisi asiasta tiedottaa riittävästi.

Suomessa ei ole kovin paljon toimijoita, jotka pystyvät koordinoimaan IP -hankkeita. ELY- keskuksissa ja Metsähallituksessa on voimavarat koordinoida IP -hankkeita. Toisaalta resursseja eri rahoituskanavien selvittämiseen on huonosti. Ongelmallisia ovat myös ELY- keskusten oman tuotannon hankkeiden henkilötyövuosi (htv) -katot. Jos osarahoitusta on esim. EAKR:sta ja koko hankkeelle tarvitaan useita työntekijöitä, htv -katot tulevat hyvin nopeasti vastaan. Näihin tarvitaan joustoa ja mahdollisuus ottaa ihmiset töihin tekemään luvatut hommat.

IP -hankkeiden suunnittelun toteuttamisen tarvitaan valmistelurahaa ministeriöstä. Mahdollisia hankekumppaneita olisivat esimerkiksi Metsähallitus ja Metla. IP -hankkeen voisi kehittää ainakin soidensuojeluohjelman toteuttamisen ympärille.

WWF (Petteri Tolvanen)

Integroidut hankkeet antavat mahdollisuuden suurempiin kokonaisuuksiin, jotka ovat vaikutuksiltaan laajempia. IP -hankkeet voivat tuoda myös uusia partnereita saman pöydän ääreen ja sitä kautta uusia ratkaisuja.

WWF:n rooli olisi muu kuin pääkoordinaattori. Suomen WWF:llä on kokemusta perinteisistä LIFE Luonto –hankkeista, mistä on hyviä kokemuksia eli IP -hankkeessa mukana oleminen on mahdollista. Kiinnostusta on olla mukana IP -hankkeessa erityisesti, jos omassa organisaatiossa voisi hyödyntää kahden eri asiantuntijatiimin työtä esim. Ilmastonmuutos- ja luonnonsuojeluteemoissa.

WWF (ja yleensä kansalaisjärjestöt) voi tuoda uutta ajattelua mukaan hankesuunnittelussa ja kokoamisessa. Perinteisesti NGO ajattelee luovasti ja etsii yhteistyökumppaneita eri tahoilta eli IP -hankkeen suunnittelussa NGO voi olla hyvinkin antoisa osapuoli. Poronhoitoalueen ylilaidunnus voisi olla yksi teema, joka olisi sekä relevantti että tarpeellinen ja jossa olisi mahdollisuus yhdistää monia eri rahoituselementtejä.

3.7

Itämerisäätiö (Lotta Nummelin)

Säätiön tavoitteena on edistää ja tukea tieteellistä tutkimusta ja muunlaista toimintaa Itämeren ympäristön suojelun hyväksi.

Itämerisäätiön tavoitteita toteutetaan jakamalla stipendejä ja palkintoja sekä tukemalla tieteellistä tutkimusta ja teknologiaa tai julkaisutoimintaa, toimenpiteitä, aloitteita tai muunlaista toimintaa Itämeren ympäristön suojelun edistämiseksi.

Itämerisäätiön tukikohta on Ahvenanmaa, jossa pääasiallinen liittymäkohta eri osapuolten välillä on meri. Integroidussa projektissa Itämerisäätiö voi toimia yhdistävänä linkkinä eri osapuolten välillä kuten viranomaisten, elinkeinoelämän, kuntien sekä kansalaisjärjestöjen. Yksi mahdollinen osapuoli ahvenanmaalaisesta näkökulmasta voisi olla Ahvenanmaan raha-automaattiyhdistys. Itämerisäätiö ei voi rahoittaa LIFE-hankkeita merkittävällä panostuksella.

3.8

Helsingin yliopisto/metsätieteiden laitos (Outi Salminen)

Integroidussa hankkeessa tulisi huomioida erityisesti erilaisten toimijoiden synerginen mukana olo. Käytäntöjen tasolla kehitystyön jalkauttaminen on yliopistonäkökulmasta LIFE -rahoituksen keskeinen etu, sillä konkreettiseen ja toteutustasoiseen vuorovaikutukseen erilaisten alan toimijoiden kanssa perustuvaa työtä ei muuten juuri tueta, vaikka tämä on yhteiskunnallisesti tärkeää. Integroituja hankkeita ei tulisi tehdä ”väkisin” niin, että hankkeeseen haalitaan tai pakotetaan erilaisia ja mahdollisesti nimekkäitä kumppaneita vain siksi, että hankesuunnitelma saadaan näin näyttämään hyvältä. Tämä johtaa helposti siihen, että eri toimijat tekevät omia osaprojektejaan irrallaan ilman kunnollista yhteistyötä tai toteutus jää jo moneen kertaan eri rahoittajille raportoidun strategioinnin tasolle. Laajat hankkeet voivat olla vaikeita hallita ja toiminta voi jo siksi jäädä yleiselle tasolle. Hanke-ehdotusten objektiivinen arviointi ja rahoituspäätösten objektiivisuus ovat LIFE -rahoituksen hyviä puolia. Tähän tulee kiinnittää huomioita myös integroiduissa hankkeissa. Muista rahoituslähteistä edellytettävä osarahoitus saattaa muodostua jopa esteeksi hyvälle hankesuunnitelmille. Tarvittaisiin ratkaisu, jolla muista rahoituslähteistä tuleva raha voitaisiin kierrättää ympäristöministeriön kautta integroituna LIFE -hankkeita koskevaan päätöksentekoon. Hakuvaiheessa pitää jättää vapaus innovatiivisuudelle ja sen jälkeen jalostaa parhaita hankeideoita eteenpäin. Samaan kokonaisuuteen sopivia tavallisia LIFE -hankkeita voitaisiin yhdistää integroiduksi hankkeeksi myös hakemuskuvauksessa. Helsingin yliopistolla on hyvät edellytykset toimia integroidun hankkeen vetäjänä.

Suomen kuntaliitto (Maija Hakanen)

Kuntaliiton osallistuminen integroituun LIFE -hankkeeseen saattaisi olla mahdollista merkittävälläkin osuudella. Kuntaliitto osallistuu mielellään omalla asiantuntemuksellaan ja kokemuksellaan keskusteluihin eri rahoitusvälineiden yhteensovittamisesta, Liitossa on osaamista erityisesti EAKR-rahoituksesta. LIFE- rahoitus ja integroidut hankkeet voidaan nähdä lisärahoitusmahdollisuutena muille rahoitusvälineille. Kuntien näkökulmasta integroidussa hankkeessa lähestymistapa voisi olla seutulähestyminen: hankkeita ja toimenpiteitä toteutetaan seudullisten keskuskaupunkien johdolla ja nämä vetävät mukanaan myös ympäristökuntia osallistumaan. Tämä lähestymistapa parantaisi myös kuntien mahdollisuuksia olla mukana.

Kaivannaisteollisuus ry (Pekka Suomela)

LIFE -rahoituksen ja Green Mining-ohjelman rahoituksen yhteensovittamista kannattaisi selvittää. Integroitu LIFE -hanke saattaisi olla mahdollista muodostaa esimerkiksi jonkun käynnissä olevan tai käynnistymässä olevan Green Mining -hankkeen pohjalle tai jatkona. Green Mining -hankkeissa haasteena on ollut se, ettei varsinaista kaivostoimintaa harjoittavilla yhtiöillä ole ollut mahdollisuutta lähteä mukaan johtuen muun muassa vaadittavista omarahoitusosuuksista. Suurimmassa osassa hankkeita päävastuullisia ovat olleet teknologiyhtiöt ja tutkimuslaitokset. Integroidun LIFE- hankkeen pienempi omarahoitusosuus voisi mahdollistaa myös varsinaista kaivostoimintaa harjoittavien yhtiöiden aktiivisen osallistumisen kehityshankkeeseen. Tällaiseen integroituun hankkeeseen hyvin soveltuvia tahoja voisivat olla esimerkiksi GTK, SYKE, VTT, Oulu Mining School ja Itä-Suomen yliopisto.

Kemianteollisuus ry (Juha Pyötsiä ja Sami Nikander)

Kemianteollisuus ry:llä ei itsellään ole resursseja toteuttaa LIFE -hankkeita, mutta se voi olla kuitenkin mukana seurantaryhmätasolla. Euroopan kemianteollisuuden kattojärjestö CEFIC on mahdollinen hankevetäjä, jos kyseessä olisi kemianteollisuutta koskeva hanke. LIFE -rahoituksella voitaisiin toteuttaa EU:n resurssitehokkuusstrategia täytäntöönpanohanke. Hanke voisi olla kokonaistaloudellinen resurssitehokkuustarkastelu, joka voisi linkittyä myös kansalliseen materiaalitehokkuusohjelmaan (ENVIMAT). Erityisesti tulisi huomioida kemikaali- ja jätelainsäädännön rajapintoihin liittyvien resurssitehokkuuden esteiden purkaminen. Fosfori ja sen kierrätys on kemianteollisuudessa yksi merkittävä ympäristöön ja resurssitehokkuuteen liittyvä kysymys, joka voisi olla osa tätä hanketta. Hankkeessa voitaisiin edistää myös teollisuustoimialojen välistä toimintamallien vaihtoa tekemällä yhteistyötä esimerkiksi metsä-, kemian-, kaivannais-, rakennus-, energia- ja teknologiateollisuuden toimialojen välillä. Esimerkiksi suljetuista kierroista voi saada paljon energiaa. Toimintamallia voisi soveltaa myös esimerkiksi metallikaivoksille.

Kemira Oyj (Riikka Timonen)

Kemira on kiinnostunut seuraamaan integroitujen LIFE hankkeiden suunnittelun etenemistä. Kemira valitsee R&D hankkeet strategiaansa pohjautuen, ja kaikkien hankkeiden osalta päätöksen käynnistämisestä ja/tai osallistumisesta tekee Technical Management Board (TMB).

Kemiran lähtökohta on yleinen LIFE -hankkeiden mahdollisten aihepiirien ideointi. Kemira ei ideoinnin seurauksena sitoudu mihinkään jatkotoimenpiteisiin tai erityisesti hankkeiden toteuttamiseen.

Kemira on aiemmin toteuttanut LIFE -hankkeen ”Kemira - *Disposal management system for utilization of industrial phosphogypsum and fly ash*” sekä osallistunut joihinkin muihin hankkeisiin partnerina.

UPM-Kymmene Oyj (Päivi Salpakivi-Salomaa ja Sami Nikander)

UPM:llä ei voi olla LIFE -hankkeessa hankevetäjän roolia, mutta se voisi olla mukana LIFE -hankekokonaisuudessa, jossa teollisella toimijalla on siihen soveltuva osarooli.

Soveltuvia hankkeita ovat sekä luontohankkeet että esimerkiksi resurssitehokkuushankkeet. Aiemmin UPM on ollut hankekumppanina useissa LIFE-luontohankkeissa, ja yritys on kiinnostunut osallistumaan luontohankkeisiin myös jatkossa. UPM:llä on oma biodiversiteettiohjelma, johon kuuluu kuusi eri osa-aluetta. Näiden tiimojen puitteissa saattaisi löytyä uusia hankeideoita.

Teollisuusprosessipuolella kiinnostaa erityisesti resurssitehokkuusnäkökulma, jossa kiinnostavia ovat niin raaka-aineeseen, veteen, energiaan kuin jätteisiinkin liittyvät teemat.

Metsäteollisuudessa on hyvät mahdollisuudet useiden toimialan yritysten yhteiseen hanke- tai osahankekokonaisuuteen.

Ramboll Finland Oy (Pentti Lahtinen)

Infrastruktuurirakentamisessa hyödynnettävien uusiomateriaalien käyttöä voidaan lisätä merkittävästi materiaaleja tuotteistamalla ja kaupallistamalla sekä rakentamistekniikkaa, suunnittelua ja hankintamenettelyjä kehittämällä.

Meneillään olevan UUMA2-ohjelman valmistuessa vuonna 2015 alustavat tulokset voitaisiin konvertoida laajemmaksi ja todella konkreettiseksi resurssitehokkuushankkeeksi, jossa pyritään integroimaan erilaisia säännöstöjä ja toimintatapoja yhtenäiseksi logistiseksi kokonaisuudeksi. Mahdollinen jatkohanke soveltuisi hyvin LIFE:n 2014-2020 ohjelmakauden resurssitehokkuushankkeeksi. Hankkeen organisointi ja käytännön toteutus pystyttäisiin mahdollisesti hoitamaan lähinnä yksityisen sektorin toimesta eikä se siten rasittaisi julkisen ja erityisesti ympäristösektorin rajallisia resursseja.

4 Näkemyksiä integroituihin hankkeisiin muista maista

Osana selvitystä on haastateltu LIFE -asiantuntijoita Hollannista, Puolasta, Ruotsista ja Virossa. Seuraavaan kappaleeseen on koottu haastattelujen pohjalta ajatuksia integroituihin hankkeisiin valmistautumisesta sekä hankkeiden organisoinnista näissä maissa.

4.1

Ruotsi

4.1.1

LIFE Luonto ja biodiversiteetti (Erik Sandström/Eco Innovation AB)

Laaja integroitu hanke jossa EU:n LIFE -osuus on 60 % tuo lisää rahaa jäsenmaihin. IP-hankkeet priorisoivat yhteistyötä eri organisaatioiden välillä monimuotoisuuden turvaamiseksi. Rahoitusta voi myös käyttää aluekehityksen stimulointiin. Pitkä haku-aika voi heikentää halua luoda tai osallistua projekteihin erityisesti elinkeinoelämän puolella. Ruotsissa on hyvät mahdollisuudet integroidun LIFE Luonto -hankkeen kokoamiseksi.

Ruotsissa olettamuksena on että *Naturvårdsverket* ja *Havs- och vattenmyndigheten* eivät halua toimia pää-edunsaajina. *Naturvårdsverket* toimii koordinaattorina ja hankevetäjiä tai partnereina voisivat olla esimerkiksi LRF (*Lantbrukarnas riksförbund*), *Skogsägarföreningen*, *Sveaskog*, *Skogstyrelsen* ja *Naturskyddsföreningen*.

Naturvårdsverket on perinteisesti ollut merkittävä kansallinen rahoittaja LIFE Luonto projekteissa. Tämän lisäksi osarahoituksena tulisi käyttää maaseutu- ja alueohjelmia sekä kansallisten rahoitusohjelmien että EU-rahoitusohjelmien osalta.

Haettavien IP -hankkeiden teemat ovat hyvin paljon kiinni komission priorisoinneista. On järkevää valita sellainen teema jolla on parhaat mahdollisuudet tulla hyväksytyksi. Lähtökohtana ovat luonto- ja lintu-direktiivit. Priorisoitavia aiheita ovat ne, jotka yhdistävät yhteiskunnan eri sektoreita ja jotka voivat saada rahoitusta monelta ruotsalaistaholta ja EU-tason rahoitusmuodosta.

Hankeaihiota

- Uhanalaisten lajien toimintaohjelman toteuttaminen
- Biogeografisten alueiden Natura 2000 alueiden yhteenkuuluvuuden (*connectivity*) parantaminen.
- Itämeren biologisten olosuhteiden parantaminen uhanalaisten lajien elinympäristönä.
- Projektin UNESCO:n biosfääriajattelun integroinnista Natura 2000 alueiden hoitoon.
- Ekosysteemipalvelut ja Natura 2000 alueilla ja niiden ulkopuolella
- Projektin vieraslajeista.

LIFE Ympäristö ja ilmastotoimet (Ulf Castenfors/GIA Sweden)

Integroituja hankkeita ei täällä nähdä kovin suurena muutoksena aikaisempaan menettelyyn, vaan ne nähdään lähinnä suurina LIFE -hankkeina. Osarahoitusta muista EU-lähteistä tullaan kyllä harkitsemaan, mutta suurienkaan hankkeiden rahoitusta ei nähdä sinänsä ongelmallisena. Transnationaalisuus ei tulle olemaan keskeinen teema Ruotsin tulevissa hankkeissa. Itämeren puitteissa tapahtuva yhteistyö voidaan ottaa huomioon, mutta Itämeren osalta on olemassa suuri määrä mahdollisia teemoja ja organisaatioita, mikä voi tehdä hankkeista vaikeita hallinnoida. Pohjoiskalotin kaivostoiminnan laajeneminen ja siihen liittyvät ”green mining” teemat voisivat tulla kysymykseen yhteistyössä Ruotsin ja Suomen välillä. Hankaluutena voivat olla kaivosliiketoiminnan liiketaloudelliset intressit eli lähinnä suuri määrä yksityisiä ulkomaalaisessa omistuksessa olevia yhtiöitä, joiden saattaa olla vaikea sovittaa yhteen aikataulujaan ja intressejään.

Puola (Andrzej Muter/National Fund for Environmental Protection and Water Management)

Integroidut hankkeet edustavat ikään kuin uutta rahoituslähdettä. Kun hankkeet kiintiöidään maittain (eli vähintään kolme integroitua hanketta/jäsenmaa) tämä tulee näkymään taattuna rahoituksena verrattuna tähänastiseen tilanteeseen. Integroidut hankkeet antavat mahdollisuuden hankkia osarahoitusta monipuolisemmista lähteistä nykytilaan verrattuna.

Hakuprosessissa tarvitaan ulkopuolista asiantuntemusta/konsulttia. Käytännön toimia ei ole vielä mietitty. Asetuksen mahdollistamaa *Technical assistance* -tukea pyritään käyttämään hyväksi.

Integroitu hanke pyritään valmistelemaan kaikille kolmelle sektorille: Resurssitehokkuus, Luonto & biodiversiteetti ja Ilmastonmuutos. Tällä hetkellä näyttää siltä, että vesiympäristöön liittyvät hankkeet ovat sisällöllisesti etusijalla eli valmius niiden kehittämiseen on suurinta.

Julkinen sektori nähdään lähes ainoana mahdollisuutena koordinoivaksi edunsaajaksi integroiduissa hankkeissa. Puolassa on vahvoja aluehallintoyksiköjä, jotka myös tulisivat kysymykseen hankevetäjinä tai -kumppaneina.

Hankkeiden toteuttamista varten joudutaan muodostamaan kumppanuuksia, lähinnä julkisen sektorin organisaatioiden kesken, mutta myös kansalaisjärjestöjä (NGOs) tultaneen rekrytoimaan mukaan, ilmeisesti ja erityisesti luontosektorin hankkeissa. Puolan LIFE Luonto -hankkeissa kansalaisjärjestöillä on ollut suuri rooli. Yksityisen sektorin mukanaolo kumppanuuksissa on aika epätodennäköistä.

Kansallinen viranomainen ei ole toistaiseksi laatinut mitään erityistä materiaalia, luonnoksia tai muuta sellaista asiasta.

Näyttää siltä, että Puola noudattaa *wait-and-see* menetelmää eikä halua ”kiirehtiä asioiden edelle”, mikä heijastellee muutoinkin Puolan tilannetta ja toimintatapaa.

Hollanti (Dirk Schaap, Ministry of Infrastructure and Environment)

Integroitujen hankkeiden hakuprosessin organisointia ei ole vielä selvitetty Hollannissa. Maassa on kansallinen organisaatio (National Agency), joka on vastuussa useimpien EU:n rahoitusinstrumenttien hallinnasta. Toimenpano on kuitenkin organisoitu instrumenttien mukaisesti; tällä hetkellä ei ole selvää kuinka eri instrumentit yhteen sovitettaisiin LIFE integroituja hankkeita silmälläpitäen. On kuitenkin todennäköistä, että integrointitehtävä annetaan yhdelle suurelle organisaatiolle.

LIFE Ympäristö –teemassa keskitytään luontoasioihin ja Natura2000 toimeenpanoon. Ilmastonmuutos- teemassa keskityttäneen sopeutumiseen yleensä. Kovin kapea-alaiset ja erityiset hankkeet eivät tulle kysymykseen. Mahdollisia hakijatahoja rohkaistaan integrointiin.

Todennäköisiä koordinoivia edunsaajia ovat suuret kansalaisjärjestöt (NGOs) ja erityisesti paikallishallinto. Keskushallinnon tasolla toteutettavia hankkeita ei suositata. Paikallinen taso nähdään Hollannissa hyvin aktiivisena ja luovana, jolla on paljon mahdollisuuksia integroituihin hankkeisiin.

Paikallinen hallinto yritetään saada hankkeisiin mukaan. Kansalaisjärjestöjen (NGOs) ja yksityisten yritysten mukanaoloa suositataan. Hankkeet, joissa on 3-5 toteuttajaa, nähdään tavoiteltavimpina. Varsinaisten hanketoteuttajien lisäksi mukana voi olla paljon erilaisia sidosryhmiä.

Toistaiseksi asiaan liittyen ei ole Hollannissa valmisteltu kirjallista materiaalia, muistioita tai muuta sellaista. Asiaa on kuitenkin viety eteenpäin proaktiivisesti, mutta yksityiskohtainen valmistelu ja hanke-ehdotukset tehdään sen jälkeen kun komissio on laatinut tarkemmat ohjeet ensimmäisen vaiheen toimista. Asiasta on tarkoitus järjestää workshoppeja, sidosryhmien kokouksia sekä kiinnittää erityinen konsultti valmistelutehtävää varten.

Viro (Annika Varik, Ministry of Environment)

Virossa IP -asiaa ei ole juuri selvitetty. Viime vuosina koko LIFE -ohjelman hankaluutena on ollut rahoitus. Yksityinen sektori ei perinteisestikään ole ollut kiinnostunut ja viimeaikainen finanssikriisi on vähentänyt valtion ja muun julkisen sektorin mahdollisuuksia rahoittaa LIFE -hankkeita.

Virossa vaikeutena on ollut ja on edelleenkin projektinjohtokokemuksen puute. Erityisesti LIFE ympäristösektorilla on ollut hankkeita, jotka ovat kärsineet huonosta projektinjohtamisesta. Viron ympäristöministeriö näkee lähinnä LIFE Nature ja Biodeversiteetti sektorin hankkeet sellaisina, joilla voitaisiin tähdätä integroituihin hankkeisiin. Virossa on myös projektiosaamista tämäntyyppisiin hankkeisiin liittyen.

Ongelmana on muista lähteistä tulevan osarahoituksen järjestäminen. Interreg-ohjelman scope sulkee pois ympäristöön liittyvän rahoituksen.

Yhteistyö Itämeren suojelemiseksi integroidussa LIFE -hankkeessa on mahdollinen ajatus. Viron kannalta ongelmana näyttää olevan muun muassa suuri toimijoiden määrä (mm. Suomessa) ja on vaikea päättää kenen kanssa toimitaan.

Virolla on tuskin mahdollisuuksia osallistua integroituihin hankkeisiin kovin suurella taloudellisella panoksella. Viron ympäristöministeriön mahdollisuudet hankevalmisteluun ovat rajalliset. Uuteen asetukseen liittyvä tekninen tuki voisi auttaa.

5 Kuinka integroitujen hankkeiden suunnittelu ja työstö tulisi Suomessa tapahtua?

Integroidut hankkeet tähtäävät myös muiden kuin EU:n Life-rahoituksen käyttöön hyödyntämällä EU:n ja kansallisten ympäristöalan rahoitusmahdollisuuksien synergiaetuja. Keskeisenä tavoitteena on siirtyminen perinteisestä alhaalta ylöspäin etenevästä hankesuunnittelusta joustavaan ylhäältä alaspäin etenevään lähestymistapaan.

Ympäristöministeriön rooli on koota Suomessa eri kansalliset -rahoitusmuodot yhdeksi integroiduksi hankekokonaisuudeksi ja esittää kokonaisuus komissiolle niin, että se vastaa kansallista tarvetilaa hankkeen aihepiiriin liittyen, kuitenkin ottaen huomioon yhteisötason tavoitteet. Toisin sanoen kyseessä on perinteisistä Life-hankkeista poiketen keskusjohtoinen (kansallisesti koordinoitu) 'Top-Down' instrumentti.

Ympäristöministeriön rooli tulee korostumaan integroitujen hankkeiden kaksivaiheisessa hakuprosessissa, erityisesti ensimmäisessä vaiheessa eli konseptivaiheessa. Ympäristöministeriön tai sen määrittämän sopivan hakijatahon tulee esittää komissiolle ehdotuksia integroiduiksi hankkeiksi, sisältäen valtakunnallisesti merkittäviä ympäristöön liittyvien suunnitelmien toteuttamisponnistuksia. Samalla on muistettava, että nämä ovat kuitenkin 'vain' ehdotuksia, joiden hyväksytyksi tuleminen on epävarmaa - komissio arvioi kunkin ehdotetun integroidun hankkeen ja myöntää parhaiksi katsomilleen hakemuksille Life- rahoitusta maksimissaan 60% hankkeen kustannuksista. Karkeasti ottaen voisi todeta, että ympäristöministeriö on näin hieman samassa asemassa kuin tavanomaisen Life-hankkeen tekijä perinteisissä Life-hankkeissa: sen tulee kehittää kilpailukyvyltään mahdollisimman vahvoja hankkeihioita esitettäväksi komissiolle, joka tekee omilla kriteereillään rahoituspäätökset. Toisaalta ympäristöministeriön on syytä huolehtia esitettävien hankeaihioiden voimallisesta liittymisestä omaan strategiaansa, varmistaen että integroiduissa Life-hankkeissa tehdään kansallisesti ensiarvoisen tärkeitä asioita.

Samalla kun kansallinen viranomainen eli Suomessa ympäristöministeriö laatii hankekonseptit, on tärkeää hankkeiden suunnittelussa toteuttaa mahdollisimman suurta avoimuutta. Siksi hankkeiden suunnittelussa tulee huolehtia potentiaalisten kumppaneiden riittävästä informoinnista (seminaarit/workshopit ja aiheeseen liittyvä kirjallinen materiaali) ja mahdollistaa heille osallistuminen hankkeeseen esimerkiksi avoimella neuvotteluprosessilla.

Suomessa suurten LIFE integroitujen hankkeiden toteuttajina tulevat kysymykseen suuret organisaatiot, joilla on jo kokemusta laajoista LIFE -hankkeista kuten Suomen ympäristökeskus (SYKE), Metsähallitus ja tuleva Luonnonvarakeskus (yhdistetty Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT, Metsäntutkimuslaitos Metla ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos RKTL).

Vaikka integroiduissa hankkeissa on kysymys ns. "Top-Down" lähestymisestä, on paikallaan aika ajoin tiedustella potentiaalisilta Life-toimijoilta millaisia hankkealoitteita voitaisiin integroiduiksi hankkeiksi tehdä. Tämän toimeksiannon eräs päätavoite oli tehdä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa – heti uuden asetuksen alkaessa - tämän kaltainen potentiaalisten Life-toimijoiden tahtotilojen kuuleminen ja ehdotusten analysointi.

Ympäristöministeriö voisi edelleen pyytää, esimerkiksi verkkosivullaan, ehdotuksia integroiduiksi hankkeiksi tai näiden osahankkeiksi taaten täten osallistumismahdollisuuden myös tahoille, joita ei ole muutoin lähestytty tämän selvityksen yhteydessä.

Ympäristöministeriön kannattaa harkita erityisen ”Integroitu LIFE -hanke” –tilaisuuden/workshopin järjestämistä siinä vaiheessa kun hankkeiden konseptivaiheen laadinnasta on olemassa tarkemmat ohjeet. Tähän tilaisuuteen voisi koota edustajia muutamista (10-12) suurimmista meneillään olevista ja äskettäin valmistuneista LIFE- hankkeista, kattaen vuoden 2014 integroitujen hankkeiden kaikki potentiaaliset teemat (ympäristö/resurssitehokkuus ja luonto/biodiversiteetti). Vuonna 2015 on integroitujen hankkeiden haussa mukana myös ilmastonmuutos-teema.

Konseptivaiheen valmistelu, ensimmäisellä hakukierroksella touko- lokakuu 2014, tulee olemaan keskeinen hankkeen myöhemmän toteuttavuuden kannalta. Konseptivaiheessa tarvitaan potentiaalisten hakijoiden/hankevetäjien panosta. Tässä sitoututetaan partnereita, osarahoittajia ja sidosryhmiä tulevaan hankkeeseen vaikka komissio ei edellytäkään muodollista sitoutumista tässä vaiheessa. On todennäköistä, että ainakin merkittävien osarahoittajien päätöksenteko ja muodollinen sitoutuminen vie aikaa. Rakenne- ja maaseuturahastojen osalta vuosien 2014-2020 muodollisuudet ratkeavat vasta vuoden 2014 puolivälissä. Täten konseptivaiheen sitoutuminen tullee perustumaan osin oletamuksille. Komissio ei edellytä muodollista sitoutumista vasta kuin hakemuksen toisessa vaiheessa (ensimmäisellä hakukierroksella arviolta huhtikuussa 2015), mutta tahtotila tulisi saada aikaiseksi aikaisemmin.

5.1

Potentiaaliset IP-hankkeiden koordinoijat – Suomen ympäristökeskus

Suomen ympäristökeskus edustaa ympäristöalan (LIFE- asetuksessa alateema ”Environment and Resource efficiency”) ja ilmastonmuutosta koskevaa laajaa tietämystä. SYKE on osallistunut LIFE -ympäristö –hankkeiden toimeenpanoon 1990-luvun puolivälistä lähtien.

Taulukko 5. SWOT- analyysi: Suomen ympäristökeskus integroidun LIFE- hankkeen toteuttajana.

Vahvuudet nyt <ul style="list-style-type: none"> • laaja toimintakenttä ja teema-alueiden hyvä tuntemus • valtakunnallisuus • laajat kansainväliset kontaktit 	Heikkoudet nyt <ul style="list-style-type: none"> • toiminta on hyvin tutkimuspainotteista ja kontaktit tutkijayhteisön ulkopuolelle osin vaatimattomat • projektihallinto ylikuormitunut ja orientoitunut ”sisäisiin” projekteihin
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> • iso uusi rahoitus antaa uusia mahdollisuuksia uusiin konsortioihin ja uusiin ei- perinteisiin partnereihin ja yhteistyömuotoihin • vaikuttavuus paranee, jos hankkeisiin mukaan ulkopuolisia ”hands-on” osapuolia 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> • organisaation sisäinen toimintakyky • pitäytyminen osin vain tutkimuksellisessa otteessa

SWOT-analyysi on kirjoittajien laatima ja perustuu luvussa 5.1 referoituun haastatteluun

Potentiaaliset IP- hankkeiden koordinoijat – Metsähallitus

Metsähallitus on valtion liikelaitos, jolla on sekä liiketoimintaa että julkisia hallintotehtäviä. Metsähallituksen hallinnassa on reilut 12 miljoonaa hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita, ja sen haastavana tehtävänä on hoitaa ja käyttää näitä alueita niin, että ne hyödyttäisivät suomalaista yhteiskuntaa mahdollisimman hyvin.

Taulukko 6. SWOT -analyysi: Metsähallitus integroidun LIFE -hankkeen toteuttajana.

Vahvuudet nyt <ul style="list-style-type: none"> • laaja toimintakenttä • valtakunnallisuus • vahva hankeosaaminen • riittävät henkilö- ja taloudelliset resurssit 	Heikkoudet nyt <ul style="list-style-type: none"> • pitäytyminen valtion mailla • pidättyväinen asenne vaikeita hankkeita vastaan • riskinottokyky/halu heikompi • out of the box thinking ei ole jokapäiväistä
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> • iso uusi rahoitus antaa uusia mahdollisuuksia uusiin konsortioihin ja uusiin ei perinteisiin partnereihin ja yhteistyömuotoihin • Metsähallituksen vaikuttavuus paranee • Mahdollisuus nostaa profilia ympäristönsuojelupuolella 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> • organisaation sisäinen arroganssi • muut näkevät Metsähallituksen hyvin itsenäisen organisaationa

SWOT-analyysi on kirjoittajien laatima ja perustuu luvussa 5.2 referoituun haastatteluun

Muut suurehkot tutkimuslaitokset kuten Valtion tekninen tutkimuskeskus (VTT) ja Geologian tutkimuskeskus ovat organisaatioita, jotka tulisivat sinänsä kyseeseen hanketoteuttajina (koordinaattorina), mutta niiden ensisijainen osaaminen ei sinänsä liity ympäristöteemaan tai sen integroimiseen EU:n muihin kehittämisteemoihin.

Potentiaaliset IP-hankkeiden koordinoijat – ELY -keskukset

Alueellisilla ELY -keskuksilla on keskeinen asema ympäristöhankkeiden ankkuroinnissa eri alueisiin. ELY -keskukset ovat myös merkittävässä asemassa osarahoituksesta päätettäessä, sillä sekä rakenne- että maaseuturahastot toimivat paljolti ELY -keskusten välityksellä. ELY -keskukset voisivat harkita myös jonkinlaisen tilapäisen konsortion muodostamista esimerkiksi suurehkon hankkeen toteuttamisessa. Myös maakuntien liitot voisivat tulla kyseeseen suurtenkin hankkeiden toteuttajina.

Taulukko 7. SWOT -analyysi: ELY -keskukset integroitujen LIFE- hankkeiden toteuttajina.

Vahvuudet nyt <ul style="list-style-type: none"> Elinkeino Liikenne ja Ympäristö integroituna saman katon alla => Laaja-alaisuus. Kokemusta paljon LIFE -luonto hankkeista Laaja osaaminen 	Heikkoudet nyt <ul style="list-style-type: none"> Yhteistyö ja tiedonkulku eri yksiköitten (esim. työvoima ja ympäristö) välillä ei vielä ole sujuvaa. Eri rahoituskanavia on paljon, mutta esim. luonnonsuojeluyksikössä ei ole vielä selvää, kuinka rahoitusta organisoitaisiin. Huonosti omia taloudellisia resursseja
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> Luonteva toimija IP -hankkeissa hallinnolliselta ja substanssin kannalta. Voisi toimia kumppanina sekä jopa koordinoivana edunsaajana 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> Rahoituksen puute suunnitteluvaiheeseen Rajalliset omat resurssit Oma osaaminen jää hyödyntämättä, resursien ja tiedonkulun puutteessa

SWOT -analyysi on kirjoittajien laatima ja perustuu luvussa 5.3 referoituun haastatteluun

5.4

Potentiaaliset IP-hankkeiden koordinoijat – yliopistot sekä kunta- ja yksityinen sektori

Muutamilla yliopistoilla (esimerkiksi Helsingin yliopisto ja Itä-Suomen yliopisto) on kokemusta LIFE -hankkeiden koordinoivana edunsaajana toimimisesta. Yliopistoilla on edellytyksiä ainakin integroidun hankkeen osahankkeiden koordinointiin. Helsingin yliopiston edustaja totesi haastattelussa, että integroidussa hankkeessa tulisi huomioida erityisesti erilaisten toimijoiden synerginen mukana olo. Esimerkiksi Helsingin yliopiston käynnissä oleva *Urban Oasis* LIFE- hanke on monen alan ja toimijan integroitu hanke, jossa on vuorovaikutteisesti mukana erilaisia toimijoita (yliopisto, kunta, vesiensuojeluyhdistys ja ELY- keskus). Hankkeessa akateemisen, hallinnollisen ja käytännön alojen yhdistäminen sekä kansainvälinen yhteistyö ovat keskeisiä.

Taulukko 8. SWOT -analyysi: Helsingin yliopiston metsätieteiden laitos integroidun LIFE -hankkeen toteuttajana.

Vahvuudet nyt <ul style="list-style-type: none"> Kokemusta parhaillaan käynnissä olevasta integroitu hanke -tyyppisestä hankkeesta (Keidas-hanke) Hyvin organisoitu projektihallinto Hyvät edellytykset vetää IP-hanketta ja tukea myös pienempiä hankekumppaneita projektihallinnossa 	Heikkoudet nyt <ul style="list-style-type: none"> Omarahoitusosuuteen liittyvät haasteet sekä hallinnollinen kuormitus (haasteena erityisesti pienillä hankekumppaneilla)
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> Valmis integroiduksi hankkeeksi tai sen osaksi soveltuva hankesuunnitelma Korkeampi EU-rahoitusosuus vähentää esteitä hankekumppaneiden mukaan lähtemiseltä 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> Toivottujen hankkeiden liian tarkka ennakkomäärittely voi heikentää hankesuunnittelun innovatiivisuutta Integroitujen hankkeiden laajuus saattaa lisätä hallinnollista kuormaa ja syödä hankkeiden tehokkuutta

SWOT -analyysi on kirjoittajien laatima ja perustuu luvussa 5.4 referoituun haastatteluun

Kuntaliiton osallistuminen integroituun LIFE -hankkeeseen on mahdollista merkittävälläkin osuudella. Kuntaliitolla on asiantuntemusta erityisesti EAKR-rahoituksesta, mikä lienee oleellista hankkeen toisessa hakuvaiheessa. Kuntien ja aluetason (maakuntaliitot) mukanaolo tuovat hankkeeseen mukaan realistisen paikallisen näkökulman, mitä voidaan yleensä korostaa LIFE -hankkeissa.

Erityisteemoja edustavilla organisaatioilla kuten tämän selvityksen yhteydessä haastatelluilla Kemianteollisuus ry:llä ja Kaivannaisteollisuus ry:llä ei ole organisatorisia resursseja integroitujen hankkeiden hankekoordinaatioon kuten ei myöskään teollisuus- ja liikeyrityksillä. Tämä ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta koota erilaisilla järjestelyillä integroitua hanketta tai osahanketta, jossa olisi mukana laaja yksityisen sektorin toteuttajajoukko. Aiemmin kuvatut rahoittajatahot eivät tule kysymykseen hanketoteuttajina.

Yksityisellä teollisuussektorilla ja suurilla yrityksillä ei ole yleensä kukaan yksityiskohtaisia näkemyksiä hankkeiden organisointiin, mutta halukkuutta löytyy -teemasta ja sisällöstä riippuen – osallistua integroituihin hankkeisiin osatoteuttajana. Esimerkiksi metsäyhtiöt voivat olla merkittävänä toimijana sekä luonto/biodiversiteetti-hankkeissa että resurssitehokkuushankkeissa. On luonnollista, että osallistuminen rajoittuu liiketoiminnan kannalta oleellisiin asioihin.

Kansalaisjärjestöjen ja vastaavien (WWF, Östersjöfonden) osalta ei hankkeiden organisoinnista esitetty erityisiä näkemyksiä. Järjestöt ovat koordinoivina edunsaajina liian pieniä, mutta halukkaita osallistumaan partnereina. Keskitettyä ohjeistusta kaivataan.

6 Mahdollisia hankeaihioita

Seuraavassa taulukossa on esitetty yhteenveto niistä hankeaihioista, jotka ovat tulleet esille tämän selvitystyön yhteydessä. Jäljempänä on edelleen lyhyt kuvaus niistä keskeisistä asioista, jotka voisivat sisältyä kolmeen suureen hanke-ehdotukseen teema-alueilla resurssitehokkuus, luonto ja ilmastonmuutos.

Taulukossa 9 on esitetty selvityksen aikana esille tulleet ja konsultin edelleen kehittämät, kokonaisiksi integroiduiksi hankkeiksi soveltuvat hankeideat. Taulukossa on esitetty ehdotus hankkeen mahdollisista toimijoista ja suuruusluokasta sekä joku EU-säädös tai asiakirja, jonka implementointiin hanke liittyisi. Hankkeista voidaan muodostaa myös merkittävästi esitettyjä suuruusluokkia mittavampia kokonaisuuksia (jopa 30–50 M€) muodostamalla integroitu hanke laajoista osahankkeista. Esimerkiksi Ramboll Finlandin ehdottaman Uusiomateriaalien käyttö maanrakentamisessa -hankkeen, Metsäteollisuuden tehdasympäristötoimikunnan ehdottaman materiaalien käytön tehostamishankkeen ja/tai Kemira Oyj:n esittämän fosforihankkeen voisi toteuttaa Alueellinen resurssitehokkuus-hankkeen itsenäisenä osahankkeena. Vastaavasti esimerkiksi UPM Kymmenen esittämän jätepohjaisen biojalostamatoiminnan kehittämistä koskevan hankkeen voisi toteuttaa osana Biotalous-hanketta.

Taulukko 9. Selvityksen aikana esille tulleet hankeideat, integroiduiksi hankkeiksi soveltuvat kokonaisuudet

Hanke ja sisältö	Keskeinen toimija	Laajuus, kustannukset, mahdolliset osarahoittajat ja partnerit	EU-dimensio (top-down) ja linkki YM-strategiaan
LIFE Ympäristö ja resurssitehokkuus			
1. Alueellinen resurssitehokkuus ¹	SYKE	20–30 M€ Aluekehitysrahasto/ sosiaalirahasto Tekesin kautta Maaseudun kehitysrahasto Sitra	Mm. EU:n 2011 Eurooppa 2020 -strategian ”Resurssitehokas Eurooppa”. Jätedirektiivi. Vahva linkki YM-strategiaan, jossa yhtenä päämääränä ”Suomesta luonnonvarojen kestävä käytön ja kierrätyksen mallimaa”. Tässä vahvasti mukana toimivat kierrätysmarkkinat ja se, että kaatopaikalle päätyisi vain vähäinen määrä jätteenä. YM:n strategiatyössä keskeisimpänä ilmiönä tunnistettu resurssitehokkuus/-viisaus.
2. Biotalous	MTT, Luonnonvarakeskus Yrityksiä	8-10 M€ Yrityksiä	Biotalousstrategia Euroopalle, valmisteilla oleva Suomen Biotalous- strategia (strategian toimenpiteissä suurin vastuu TEM:lla ja MMM:llä).
3. Kestävä kaivosteollisuus		10 M€ Tutkimuslaitokset ja yritykset Cleantech, Tekes, Sitra	Mm. EU:n 2011 Eurooppa 2020 -strategian ”Resurssitehokas Eurooppa”, Jätedirektiivi
4. Pohjoisen Suomen luonto, matkailu, kaivosteollisuus, elinkeinot, kulttuuriperintö	ELY-keskukset Maakuntien liitot Metsähallitus	10 M€ Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi	Komission tiedonanto KOM (2010) 352: Eurooppa, maailman ykkösmatkailukohde – Euroopan matkailupolitiikan uudet puitteet
LIFE Luonto			
5. Sisävesi-Life: Luonto-, lintu- ja vesipuitedirektiivin kombinaatio ²	Metsähallitus	20–30 M€ Osarahoitus esim. aluekehitys- ja maaseuturahastoista? WWF, ELY-keskuksia	EU-komission asiakirja: ”Links between the Water Framework Directive (WFD 2000/60/EC) and Nature Directives (Birds Directive 2009/147/EC and Habitats Directive 92/43/EEC)” Vahva linkki YM-strategiaan.
6. Merienhoito suunnittelu ja meristrategiadirektiivin mukaiset toimet	ELY-keskusten konsortio, Metsähallitus	10 M€ Aluekehitysrahasto Maaseudunkehitysrahasto Meri- ja kalatalousrahasto Östersjöfonden WWF	Meristrategiadirektiivi, vesipuitedirektiivi, luontodirektiivi Vahva linkki YM-strategiaan.
7. Luontotyyppien hoidon biojätteen hyödyntäminen	Varsinais-Suomen ELY-keskus, Metsähallitus, SYKE, yksityinen sektori	10 M€ Osarahoitus bioenergia-alan yksityiseltä sektorilta	Biodiversiteettistrategia, Luonto- ja lintudirektiivit (Vesipuitedirektiivi, Tulvasuojeludirektiivi) Ei kovin vahvaa linkkiä YM:n strategiaan
LIFE Ilmastotoimet			
8. Hillintätoimien tehokkuus ³	SYKE	15 M€ Useita partnereita/alihankkijoita	Komission tiedonanto KOM(2011) 112: Etenemissuunnitelma – siirtyminen kilpailukykyiseen vähähiiliseen talouteen vuonna 2050. Erittäin vahva linkki YM-strategiaan, yhtenä päämääränä ”vähähiilinen ja energiatehokas Suomi”.

¹ Hankeidea perustuu osittain Per Mickwitzin (SYKE) asiasta laatimaan muistioon.

² Hankeidea perustuu osittain Ilkka Heikkisen (YM) asiasta laatimaan muistioon.

³ Hankeidea perustuu osittain Mikael Hildénin (SYKE) asiasta laatimaan muistioon.

Taulukkoon 10 on koottu selvityksen aikana esille tulleet muut hankeideat, joiden ei katsota sellaisenaan soveltuvan itsenäisiksi IP -hankekokonaisuuksiksi vaan jotka ovat ensisijaisesti soveltuvia yksittäisiksi hankeosioiksi integroituihin hankkeisiin. Kustakin hankeideasta on toimitettu tässä raportissa esitetyn lisäksi tarkempi kuvaus ympäristöministeriölle.

Taulukko 10. Muut hankeideat (liittyvät useampiin integroitujen hankkeiden teemoihin, soveltu-
via ensisijaisesti hankeosioiksi integroituihin hankkeisiin, eivät niinkään itsenäisiksi integroiduiksi
hankkeiksi.)

Esittäjä: Varsinais-Suomen ELY

Hanke, joka yhdistäisi Natura-alueita, bioenergian ja vesiensuojelun (mm. ruovikoiden niitto).
Hanke toteuttaisi siis vesipuitedirektiivin, luonto- ja lintudirektiivin sekä bioenergiaa ja ilmaston-
muutosta koskevia tavoitteita

Esittäjä: Lapin ELY

HANKEIDEA 1: Soidensuojeluohjelman toteuttamiseen tähtäävähanke. Soidensuojelu kytkeytyy
ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja sopeutumiseen. Etuna olisi se, että voidaan tehdä myös
sellaista, mikä ei suoraan liity Soidensuojeluohjelmaan.

Hanke voisi kattaa ennallistamista, opastusta jne. Tällainen IP-hanke olisi laaja pinta-alaltaan ja
siihen voitaisiin integroida esim. valuma-aluekunnostuksia.

HANKEIDEA 2: Kalatiehanke tai Ounasjoen Natura-alueeseen jotta saataisiin lohi takaisin.
Hankkeeseen voitaisiin ottaa vesivoimayhtiö mukaan

HANKEIDEA 3: Maisemanhoitohanke Perämeren alueille, esimerkiksi Tornionjoen alueelle.
Hanke voisi olla Metsähallituksen vetämä. Kilpisjärven kansallispuistoon voisi myös kohdentaa
LIFE-hankkeen yhdessä naapurivaltioiden kanssa.

HANKEIDEA 4: Kansainvälisten hankkeiden teemoina voisivat olla rajajoet (kalat, vesistö, raakku).

Esittäjä: Metsähallitus

HANKEIDEA 1 Sisävesiasiat

Hyvin tärkeä Metsähallitukselle. Liittyy vesipuitedirektiiviin, blue ja green infra, ekosysteemi-
palvelut joiden ympärillä voisi rakentaa hankekokonaisuus. Metsähallituksella on rajallisesti
osaamista mutta tässä ELY-keskuksilla sekä SYKellä olisi suuri rooli mutta liittäessä hankkeeseen
eräasiat, metsästyksen, ravustuksen jne Metsähallituksella olisi rooli hankkeessa.

Metsähallitus haluaisi löytää kanavia jossa yhdistetään sosiaalipuolta ja luonto, jossa sosiaalipuoli
myös toimisi rahoittajana. Luonnossa ihmiset voivat hyvin, Metsähallitus haluaa hyödyntää tätä
nousetrendiä ja tuottaa uusia konseptipaketteja.

Maakunta, maakuntakehitystä, kulttuuriympäristöt, luontomatkailu jne.

HANKEIDEA 2

Arktinen luonto ja ilmaston muutos. Tähän voi liittyä poronhoitoa ja alkuperäiskansojen kysy-
myksiä, EU:n ulkopuolisten kanssa (Venäjä, Norja) Ruotsi olisi mukana. KV- hankkeen aineksia.
Indikoida muutoksia luonnossa - onko niillä vaikutuksia elinkeinoon jne. Ei ole pohdittu käytän-
nön asioita. Suuria ja vaikeita kysymyksiä. Kulttuuriperintötyö on hyvin mielenkiintoista ja kuluu
Metsähallituksen työpöytään.

Toimijat: Maakuntaliitto, ELY-keskus, selkeämpi ja pienempi konsortio, poronhoitojärjestykset,
saamelaiskäräjät.

Esittäjä: WWF

Poronhoitoalueen ylilaidunnus voisi olla yksi teema, joka on sekä relevantti että tarpeellinen ja jossa on mahdollisuus yhdistää monia eri rahoituselementtejä.

Aihetta voi lähestyä monesta kulmasta ja monella rahoitusinstrumentilla yhtä aikaa.

Suuren luokan huonosti tunnettu luonnonsuojelukysymys Suomessa. Koskee valtavia alueita ja kukaan ei koske siihen. Selvä luonto/biodiversiteetti elementti sekä ilmastoelementti.

- Tunturikoivikot eivät uusiudu ylilaidunnuksen takia (tunturikankaat ja tunturikoivikot)
- Jäkaläpeite on aukkoinen
- Ratkaisu voi olla luopumiseläkejärjestelmä yppinen ratkaisu, jossa rahoitus voisi tulla ihan eri lähteestä.
- Suurpetokorvausjärjestelmä voisi myös olla osa-alue hankkeessa.
- Jopa naali voi olla osa hanketta.

Esittäjä: Helsingin yliopisto

Keidas-hankkeen (LIFE11ENV/FIN/911) idean laajentaminen koko Itämeren valuma-alueen hankkeeksi ja samalla konseptin laajentaminen.

Teemat: vesiympäristö, ilmastonmuutos, biologinen monimuotoisuus, ihmisten viihtyvyys, ekosysteemipalvelut

Act Upstream: Developing the Best Urban Landscape Practices for the Baltic Sea Watershed

Esittäjä: Suomen kuntaliitto

HANKEIDEA 1. Suomi ravinnekierron mallimaaksi –raportissa (MMM 2011:5) esitettyjen toimenpiteiden toteuttaminen integroituna LIFE-hankkeena.

HANKEIDEA 2. Viritteillä olevaan SYKE-Kuntaliitto-Tekes ilmastokumppanuushankkeeseen liittyvä LIFE-hanke. Suunnitelmassa olisi potentiaalia myös laajemmaksi hankkeeksi. Teemoina hiilineutraalius, vihreä talous, cleantech.

Esittäjä: Kemianteollisuus ry

EU:n resurssitehokkuusstrategian täytäntöönpano, kemikaali- ja jätelainsäädännön rajapintoihin liittyvien resurssitehokkuuden esteiden purkaminen. Mahdollisia kemianteollisuuden pilottialueita tällaiselle hankkeelle voisivat olla esimerkiksi Kilpilahden seutu ja Kokkolan seutu.

Esittäjä: Kemira Oyj

HANKEIDEA 1: Vesien käsittelyn ja ICT:n yhdistämisen kehittäminen. Hankkeessa voitaisiin yhdistää vesien online-analysointia, automaattiannostelua, sensoriteknologiaa ja pilvipalveluita. Vesilaitokset toimivat nykyään paljolti manuaaliohjauksella ja online-monitoroinnissa ja -toiminnanohjauksessa olisi potentiaalia.

HANKEIDEA 2: Pohjana olisi komission heinäkuun 2013 tiedonanto ”Communication on sustainable use of phosphorus”. EU on riippuvainen tuontifosforista ja fosforia hukataan paljon. Hankkeen tavoitteena olisi fosforin nykyistä tehokkaampi kierrätys ja saaminen kasvien käyttöön. Hankkeen tavoitteena olisi demonstroida, että kemiallisesti saostettu fosfori voidaan kierrättää kasvien käyttöön ja kehittää tätä edelleen. Hanke linkittyisi vahvasti myös Itämeren suojeluun sekä resurssitehokkuuteen ja toisi maataloudelle kustannussäästöjä mineraalilannoitteiden tarpeen vähentyessä.

HANKEIDEA 3: Hormonihäiriköt ja mikropolutantit. Missään ei ole lainsäädäntöä, joka edellyttäisi hormonihäiriköiden ja mikropolutanttien poistoa jätevesistä. EU:ssa on vireillä keskustelua lainsäädännön luomisesta näitä koskien. Pilotoinnilla ja demonstraatiolla voitaisiin osoittaa, että on olemassa keinoja näiden aineiden poistamiseen jätevesistä ja kehittää näitä teknologioita edelleen, mikä mahdollistaisi myös puhdistamista edellyttävän sääntelyn kehittämisen.

HANKEIDEA 4: Vesienkäsittelyn ja energiatuotannon yhdistäminen osana resurssitehokkuushanketta. On olemassa valmiita mutta kehitysasteella olevia mikrobipolttokennotekniikoita, joilla voidaan tuottaa energiaa jätevesistä. Samalla kun mikrobit käsittelevät jätevettä, ne tuottavat energiaa. Hanke olisi hyvin yhdistettävissä myös HINKU-tyyppiseen ilmastohankkeeseen: kunnan hiilijalanjälkeä pienennettäisiin tuottamalla energiaa kunnallisessa jätevedenpuhdistamossa.

⁴ Hankeideasta keskusteltu puhelimitse myös Cursor Oy:n Jari Järvisen kanssa 15.10.2013. Cursor on kiinnostunut mahdollisuudesta ja halukas käymään jatkokeskusteluja aiheesta.

Esittäjä: UPM-Kymmene Oyj

HANKEIDEA 1: Cursor Oy:n hankkeessa aiemmin kehitetyn BioA-konseptin ideoiden käytännön toteuttaminen LIFE-rahoituksen avulla. BioA:ssa on kyse jätöpohjaisen biojalostamatoiminnan kytkeemisestä metsäteollisuuslaitoksen yhteyteen. Parhailaan Cursorilla on käynnissä ”Biojalostamo-osaamisen ja liiketoiminnan kehittäminen” -hankekokonaisuus. BioA-konseptiin liittyy myös mm. teollisuuden hukkalämmön ja vesien ravinteiden hyödyntäminen biojalostamossa hyödynnettävän levän kasvatuksessa sekä jäljelle jäävän kiintoaineen hyödyntäminen lannoitteena. Hankkeen aiemmissa vaiheissa yhtenä yrityksenä mukana olleella UPM:llä on kiinnostusta olla viemässä konseptia käytäntöön ja tähän liittyvä pilotointi ja demonstraatio saattaisi olla mahdollista toteuttaa LIFE-hankkeena. Cursor Oy saattaisi olla potentiaalinen toteuttaja hankkeelle.⁴

HANKEIDEA 2. Soodasakan ja tuhkan hyötykäyttöä edistävä hanke. Soodasakka on merkittävä metsäteollisuuden jäte, jolle ei vielä ole olemassa hyötykäyttökohteita. Toinen merkittävä metsäteollisuuden jäte, jonka hyötykäytössä on tehostamisen varaa, on tuhka. Keski-Euroopassa tuhkaa käytetään laajasti rakennusteollisuudessa. Suomessa tämä ei ole mahdollista. LIFE-hankkeessa voitaisiin etsiä hyötykäyttökohteita soodasakalle ja tuhkalta sekä demonstroida ja pilotoida mahdollisia hyötykäyttöjä. Osana hanketta voitaisiin etsiä ratkaisuja tuhkan osalta raskasmetallipitoisuuskysymyksiin.

Esittäjä: Metsäteollisuus ry:n tehdasympäristötoimikunta

Materiaali-/resurssitehokkuushanke:

- Vesien hallinnan tehostaminen ja parantaminen
- Metsäteollisuudessa syntyvät jätevedet ja haitallisten syntymisen/esiintymisen estäminen/vähentäminen
- Tietyn tuotantolinjan/tehtaan/alueen materiaalivirtojen kartoittaminen ja materiaalien käytön tehostaminen
- Jätteiden hyötykäytön edistämishanke. Painopiste erityisesti sellaisissa jätelajeissa, joita ei vielä voida hyödyntää materiaalina.

Esittäjä Ramboll Finland Oy

Uusiomateriaalien käyttö maanrakentamisessa

Maarakentamisessa käytettäviä luonnon kiviaineita voidaan korvata uusiomateriaaleilla, joita saadaan ylijäämämaista, teollisuuden sivutuotteista ja jätteistä, lievästi pilaantuneista maista sekä vanhojen maarakenteiden materiaaleista. Näitä materiaaleja kutsutaan UUMA-materiaaleiksi. Infrastruktuurirakentamisessa hyödynnettävien uusiomateriaalien käyttöä voidaan lisätä merkittävästi materiaaleja tuotteistamalla ja kaupallistamalla sekä rakentamistekniikkaa, suunnittelua ja hankintamenettelyjä kehittämällä.

UUMA-materiaalien hyötykäyttämiseksi maarakentamisessa tarvitaan ympäristölainsäädännön lupa- tai rekisteröintimenettelyjä. Meneillään olevassa UUMA2-hankkeessa (v. 2013-2015) yhtenä keskeisenä elementtinä tuottaa ja koota tietoa UUMA-materiaalien ympäristökelpoisuudesta. Meneillään olevan UUMA2-ohjelman valmistuessa vuonna 2015 alustavat tulokset voitaisiin konvertoida laajemmaksi ja todella konkreettiseksi resurssitehokkuushankkeeksi, jossa pyritään integroimaan erilaisia säännöstöjä ja toimintatapoja yhtenäiseksi logistiseksi kokonaisuudeksi. Mahdollinen jatkohanke soveltuisi hyvin LIFE:n 2014-2020 ohjelmakauden resurssitehokkuushankkeeksi.

Kirjallisuus:

- Allardt E. (1983) Sosiologia I. Allardt E ja Werner Söderström Osakeyhtiö. WSOY:n graafiset laitokset Juva. ISBN 951- 0- 11856-7.
- Berninger K., Tapio P. & Willamo R. (1997) Ympäristönsuojelun perusteet. 2. painos. Tammer- Paino Oy. ISBN 951-662-678-5.
- Dauverage P. (2011) 2 edition. Paths to a green world- the political economy of the global environment. MIT Press. ISBN 9780262515825.
- Harju-Autti P., Neuvonen A. & Hakkarainen L. (toim.) (2011) Ympäristötietoisuus_Suomalaiset 2010- lukua tekemässä. Rakennustieto Oy. ISBN 978-951-682-980-0.
- Harju-Autti P. (2011) Teoksessa: Harju-Autti P., Neuvonen A. & Hakkarainen L. (toim.). (2011) Ympäristötietoisuus_Suomalaiset 2010- lukua tekemässä. Rakennustieto Oy. ISBN 978-951-682-980-0.
- Heikkilä T. (2001) Tilastollinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Oy Edita Ab, Helsinki. ISBN 951-37-3345-9.
- Hoffren J. (1997) Teoksessa: Pietarinen J., Jokinen P., Järvikoski T., Hoffren J. & Gustaffson J. 2 painos. Turun yliopiston täydennyskoulutus. ISBN 951-29-1025-X.
- Hirsijärvi S. & Hurme H. (1982) Teemahaastattelu. Kyrrii Oy, Helsinki. ISBN 951- 662- 322- 0.
- Hirsijärvi S. & Hurme H. (2001) Tutkimushaastattelu- teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki. ISBN 951-570-458-8.
- Hirsijärvi S., Remes P. & Sajavaara P. (2002) Tutki ja kirjoita. 6-8. painos. Tekijät ja Kirjayhtymä Oy, 1997. Tummavuoren kirjapaino Oy, Vantaa 2002. ISBN 951-26-4618-8.
- Kortelainen J. & Kotilainen J. (1994) Ympäristön paikalliset tulkinnat- Ympäristötietoisuuden muutos tehdasyhdyskunnassa. Joensuun yliopisto. ISBN 951-708-299-1.
- Lemola T., Hukkinen J., Kuisma M., Viljamaa K. & Lahtinen H. (2010) Ympäristöklusterin tutkimusohjelman loppuarviointi. Ympäristöministeriön raportteja 8/2010. Edita Prima Oy, Helsinki. ISBN 978-952-11-3741-9 (nid.) ISBN 978-952-11-3742-6 (pdf).
- Medhurst J., Franckx L. & Schoeters K. (2010) Mid-Term Evaluation of the Implementation of the Life Regulation. In association with Arcadis and VITO.
- Partanen-Hertell M., Harju-Autti P., Kreft-Burman K. & Pemberton D. (1999) Raising environmental awareness in the Baltic Sea area. The Finnish environment 327, international cooperation. ISBN 952-11-0528-3. ISBN 952-11-1734-6 (pdf).
- Rannikko P. (1995) Ympäristötietoisuus ja ympäristöristiriidat. Teoksessa: Jokinen P., Järvikoski T. & Rannikko P. (toim.). Näkökulmia ympäristösosiologiaan. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. ISBN 951-29-0379-2.
- Tulokas R. (2002) Suomalaiset ja ympäristö- ympäristö ja luonnonvarat. Hakapaino Oy, Helsinki. Tilastokeskus. ISBN 951-727-996-5

Elektroniset lähteet:

- BIM (2009) Ex-Post Evaluation of Projects and Activities Financed under the Life Programme. Country-by-Country analysis Finland. [Viitattu 8.4.2013] Saatavissa: http://ec.europa.eu/environment/life/publications/lifepublications/evaluation/documents/eval_finland.pdf
- Dictionary (2013) [Viitattu 7.3.2013] Saatavissa: <http://dictionary.reference.com/browse/awareness>.
- EIONET, GEMET Thesaurus (2012) [Viitattu 5.3.2013] Saatavissa: <http://www.eionet.europa.eu/gemet/concept?ns=1&cp=2778> Viimeksi muokattu 20.7.2012.
- Euroopan komissio (2006) Euroopan komission verkkosivut. Life- hankkeet Suomessa. [Viitattu 14.01.2013] Saatavissa: http://ec.europa.eu/environment/life/countries/documents/finland_fi_may06.pdf Viimeksi muokattu 13.06.2006.
- Euroopan komissio (2011) Euroopan komission verkkosivut. LIFE- Euroopan alue- ja paikallisviranomaisten apuna. Euroopan unionin julkaisutoimisto. ISBN 978-92-79-19105-3 [Viitattu 21.01.2013] Saatavissa: http://ec.europa.eu/environment/life/publications/lifepublications/lifefocus/documents/teaser_fi-a5.pdf.
- Euroopan komissio (2012 a) Euroopan komission tiedote. [Viitattu 14.01.2013] Saatavissa: http://ec.europa.eu/environment/life/countries/documents/finland_fi_12.pdf.
- Euroopan komissio (2012 b) Euroopan komission verkkosivut. [Viitattu 14.01.2013] About Life. Saatavissa: <http://ec.europa.eu/environment/life/about/index.htm#lifeplus> Viimeksi muokattu 19.12.2012.

- Euroopan komissio (2012 c) Euroopan komission verkkosivut. [Viitattu 8.4.2013] Saatavissa: http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=3926 Viimeksi muokattu 14.9.2012.
- Euroopan komissio (2014a) Life asetus 2014-20. Julkaisupäivä 11.12.2013. [Viitattu 26.8.2014] Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1293&from=EN>
- Euroopan komissio (2014b) Life-ohjelman kansallisille vastuuhenkilöille 18.6.2014 annettu materiaali. Ei julkinen.
- Euroopan komissio (2014c) Life ohjelmaan liittyvä monivuotinen työohjelma (MAWP) 2014-17. Julkaisupäivä 17.4.2014. [Viitattu 26.8.2014] Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014D0203&from=EN>
- Euroopan Unioni (2012) Euroopan unionin verkkosivusto. [Viitattu 17.01.2013] Saatavissa: http://europa.eu/pol/env/index_fi.htm Viimeksi muokattu 14.12.2012.
- Flamm B. J. (2006) Environmental Knowledge, Environmental Attitudes and Vehicle ownership and use. [Viitattu 19.03.2013] Saatavissa: <http://www.uctc.net/research/diss138.pdf>.
- Harju-Autti P., Mickos M., Keskinen S., Oranen K. & Innanen M. (2006) Ympäristön Life Suomessa. EU:n rahoitustuki ympäristönsuojelulle. Ympäristöministeriö. ISBN 952-11-2493-8 [Viitattu 15.01.2013] Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=59670&lan=fi> Viimeksi muokattu 24.11.2006.
- Harju-Autti P. (2007) Ympäristöklusterin tutkimusohjelman itsearviointilomakkeet v. 2000, 2003 ja 2006.
- Harju-Autti P., Tiira M., Hänninen P & Lemola T. (2010) Life+ -pullonkaulat. EU: n ympäristöalan rahoitusvälineen Life+ käytön esteet, haasteet ja parannusehdotukset. 2010. Ympäristöministeriön raportteja 11/2010. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=123957&lan=fi>.
- Internetix(2013) Internetix opinnot. [Viitattu 18.3.2013] Saatavissa: http://opinnot.internetix.fi/fi/materiaalit/ps/ps4/02_tunteet/01_2.1_mita_ovat_tunteet?C:D=gjta.e7SY&m:selres=gjta.e7SY.
- Keränen R. (1999) Selvityksiä: 18. Lyhyt johdatus hanke- arviointiin, sisäinen ja ulkoinen arviointi. Suomen aluetutkimus FAR. ISBN 952-9636-77-6 [Viitattu 22.01.2013] Saatavissa: www.aluekehityssaatio.fi/far/?download=selvityksia18.pdf.
- Klobut L. (2010) EU:n ja Suomen ympäristöpolitiikka. Ympäristöministeriö, kansainvälisten ja EU- asiain yksikkö. [Viitattu 18.01.2013] Saatavissa: http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluekehitys/Ilmastostrategia/EU_ympol160910.pdf Viimeksi muokattu 23.09.2010.
- KvantiMOTV (2011) Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, menetelmätietovaranto. KvantiMOTV, Postikyselyaineisto. [Viitattu 23.01.2013] Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/postikysely/postikysely.html> [Viimeksi muokattu 2.9.2011].
- Metsähallituksen verkkosivut (2012) Vattjan dyyni- Life 1.42005- 31.3.2009. [Viitattu 14.01.2013] Saatavissa: <http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/hankkeet/lifeluontohankkeet/Vattajandyy-niLife/Sivut/Vattajandyy-niLife.aspx> Viimeksi muokattu 12.11.2012.
- MOT 2013. Kielikone Oy. Kielitoimiston sanakirja. [Viitattu 8.1.2013.] Saatavissa Nelliportaalin kautta: <http://mot.kielikone.fi.pc124152.oulu.fi:8080/mot/OUYO/netmot.exe?motportal=80>.
- Seppälä, Jyri (2014) Alueellinen resurssitehokkuus: kohti kiertotaloutta –hankkeen ohjausryhmässä 27.8.2014 esitetty aineisto.
- SuomiSanakirja (2012) [Viitattu 5.3.2013] Saatavissa: <http://suomisanakirja.fi>.
- Tilastokeskus (2013) Tilastokeskus> tietoa tilastoista> käsitteet ja määritelmät> ympäristö. [Viitattu 14.01.2013] Saatavissa: <http://www.stat.fi/meta/kas/index.html> Viimeksi muokattu 21.6.2006.
- Tilastokeskus. Virtual Statistics- VIRSTA. (2006) [Viitattu 17.01.2013] Saatavissa: <http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/01/07/> Viimeksi muokattu 10.08.2006.
- Ympäristöhallinto (2004 a) [Viitattu 14.01.2013] Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=99807> Viimeksi muokattu 12.10.2004.
- Ympäristöhallinto (2009) Ympäristöhallinnon verkkosivut [Viitattu 14.01.2013] Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=7350&lan=fi> Viimeksi muokattu 12.06.2009.
- Ympäristöhallinto (2010) Ympäristöhallinnon verkkosivut [Viitattu 18.01.2013] Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=359010&lan=FI> Viimeksi muokattu 25.05.2010.
- Villa A. & Saukkonen P. (2010) Bioenergia 2020- arvioita kasvusta, työllisyydestä ja osaamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, 6/2010. [Viitattu 14.01.2013] ISBN 978-952-227-341-3 Saatavissa: http://www.tem.fi/files/25900/TEM_6_2010.pdf.

LIITE I. Suomen Life Ympäristö ja Life+ Ympäristö hankkeet 1995–2010

Hankkeen nro Kokonaisrahoitus M€	Hankkeen vetäjä	Hankkeen nimi
LIFE10-0059 1,6	Uudenkaupungin rautavalimo Oy	Odourless casting
LIFE10-0062 1,2	Geologian tutkimus- keskus	Guidelines for Sustainable Exploitation of Aggregate Resources in Areas with Elevated Arsenic Concentrations
LIFE10-0063 2,9	Metsäntutkimuslaitos	Knowledge based data services.
LIFE10-0052 0,4	Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Promoting sustainable salmon fishing prac- tices on Lake Saimaa.
LIFE09-0568 1,8	Uudenkaupungin Rautavalimo Oy	VOCless waste water.
LIFE09-0569 3,1	Suomen Ympäristökeskus	GISBLOOM - Participatory monitoring, forecasting, control and socio-economic impacts of eutrophication and algal blooms in river basins districts
LIFE09-0570 0,9	Maa- ja elintarviketalou- den tutkimuskeskus	Application of LCA for sustainable green cover management using waste derived materials.
LIFE09-0571 1,5	Metsäntutkimuslaitos	Climate change induced drought effects on forest growth and vulnerability
LIFE09-0572 1,6	Ilmatieteenlaitos	Mitigation of Arctic warming by controlling European black carbon emissions.
LIFE09-0573 1,8	Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos	Improving energy efficiency of housing stock: impacts on indoor environmental quality and public health in Europe.
LIFE09-0575 2,9	Ramboll Finland Oy	Sustainable methods and processes to con- vert abandoned low-quality soils into con- struction materials.
LIFE09-0579 1,0	Helsingin kaupunki	Best winter maintenance practices to re- duce respirable street dust in urban areas.
LIFE08-0609 2,8	Suomen Ympäristökeskus	Climate Change Adaptation Tools for Envi- ronmental Risk Mitigation of Acid Sulphate Soils.
LIFE08-0604 1,0	MTT Agrifood Research Finland	Reducing environmental risks in use of plant protection products in Northern Europe.
LIFE07-0133 2,2	Ilmatieteenlaitos	Monitoring and assessment of carbon bal- ance related phenomena in Finland and northern Eurasia.
LIFE07-0138 2,0	UBC	Climate Change Response through Manag- ing Urban Europe-27 Platform.

Hankkeen nro Kokonaisrahoitus M€	Hankkeen vetäjä	Hankkeen nimi
LIFE07-0141 3,1	Suomen Ympäristökeskus	Vulnerability assessment of ecosystem services for climate change impacts and adaptation.
LIFE07-0145 2,1	Helsingin seudun ympäristöpalvelut	Mitigation of and Adaptation to the Climate Change in the Helsinki Metropolitan Area.
LIFE07-0152 2,0	Ilmatieteenlaitos	Climate Change Community Response Portal.
LIFE06-0201 0,6	Axcons Oy	BAT:n kehittäminen mekaanisen massanvalmistuksen VOC-päästöjen torjuntaan.
LIFE06-0195 3,7	Terramare Oy	Menetelmäkehitys tributyylitinalla saastuneiden sedimenttien ruoppaukseen.
LIFE05-0539 1,1	YTV	Waste Prevention Kit for Enterprises, Education and Household (WastePrevKit).
LIFE05-0530 0,8	Suomen 4H-liitto R.Y.	Care4nature.
LIFE04-0300 1,6	Geologian tutkimus- keskus	Tampereen alueen arseeniriskin arviointi ja hallinta. (TAMAS)
LIFE04-0299 1,1	Agropolis Oy	Toiminta- ja markkinointimalli ekologisesti ja eettisesti kestäväälle hevosurheilulle.
LIFE04-0308 1,8	Lapin yliopisto	Matkailualueet maisemalaboratoriona - työvälineitä kestävä matkailun edistämiseen. (LANDSCAPE LAB)
LIFE04-0309 0,4	Teknillinen korkeakoulu	Ekotehokkaan massatapahtuman käsikirja. (ECOMASS)
LIFE04-0304 1,1	Turun yliopisto	Ympäristöä kuvaavan paikkatiedon sisällöllinen ja mittakaavaan, tarkkuuteen sekä käyttöön perustuva integrointi: avustavien mekanismien merkitys (ENVIFACILITATE)
LIFE03-0250 0,6	Suomen Ympäristö- keskus	Luontaisen puhdistumisen (MLP) havainnollistaminen kunnostusmenetelmänä -DEMO-MNA
LIFE03-0237 7,0	Raision kaupunki	Teollisen jätteen ja jäteveden uudelleenkäytön rehevöitymisen ehkäisemiseksi uudella. (RIPESCA)
LIFE02-0331 0,7	Suomen Ympäristökeskus	Alueellinen ekotehokkuus - tapaustarkasteluna Kymenlaakso.
LIFE02-0329 1,3	Tieliikelaitos/ Länsi- Suomen alue	Ympäristömyötäiset menetelmät alempi-luokkaisen tiestön kunnostamiseen.
LIFE02-0328 0,9	Paroc Group Oy Ab	Jätteen injektointi kivivillan sulatusuuniin.
LIFE02-0324 1,4	Utajärven kunta	Rokuan ekologinen matkailuympäristö.
LIFE02-0322 1,1	Agropolis Oy	Maaseutulähtöisen ympäristökasvatuksen toimintamalli.

Hankkeen nro Kokonaisrahoitus M€	Hankkeen vetäjä	Hankkeen nimi
LIFE02-0321 1,1	Teknillinen korkea- koulu Koulutuskeskus Dipoli	Työväline pienille ja keskisuurille kuljetusyri- tyksille ympäristöasioiden hoidon paranta- miseen.
LIFE02-0320 1,1	Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskus	Oppilaitosten ympäristöarvioinnin järjestel- män rakentaminen.
LIFE02-0319 0,5	Salon Kaupunki	Vihreä laakso - eSalonki : Salon seudun ym- päristöhallinnan toimintamalli.
LIFE00-0668 2,3	Lohjan kaupunki	Karjaanjoen vesistö.Yhdennetty hallinta ja toimijaverkosto.
LIFE00-0666 0,6	Varsinais-Suomen liitto	Varsinais-Suomen rannikkoalueen käyttö- ja hoitostrategia.
LIFE00-0656 0,5	Maa- ja elitarviketalou- den tutkimuskeskus	Maaseututuotteiden ekosuunnittelu ja mark- kinointi.
LIFE00-0649 0,9	Etelä-Savon Ympäristökeskus	Ranta-alueen merkitys optimaalisen seuran- taohjelman osana.
LIFE00-0646 1,1	Pohjois-pohjanmaan Ympäristökeskus	Perämeren ympäristötiedon hallintajärjes- telmä.
LIFE99-0224 0,6	Keski-Suomen Viatek Oy	Onnettomuustilanteiden riskienhallinta poh- javesialueilla vaarallisten aineiden ja öljyjen kuljetuksessa maa- ja rautateillä.
LIFE99-0222 1,6	Suomen rakennusjät- teen lajittelu- ja kierrä- tyskeskus Oy	Rakennusjätteen lajittelu- ja kierrätyskeskus.
LIFE99-0221 1,3	Länsi-Suomen Ympäristökeskus	Rehevöityneen järven ja sen valuma-alueen kunnostuksessa käytettävä uusi hallintajär- jestelmä.
LIFE99-0219 0,3	Suomen Ympäristökeskus	Materiaalitehokkuuden neuvontaprojekti .
LIFE99-0216 0,8	Vaasan kaupunki	Vital Vaasa - Kokeiluhanke ja toimintaohjel- ma veden kierron elvyttämiseksi.
LIFE99-0215 0,9	Länsivoima Forest- SAX	Sähköjohdinlinjan vianilmaisun kehittäminen .
LIFE99-0213 1,1	Maatalouden tutkimus- keskus	Maaseudulta vesistöön kulkeutuvan ravinne- kuormituksen vähentäminen toimenpiteillä Kokemäenjoen vesistön valuma-alueella.
LIFE98-0579 0,5	Uudenmaan Ympäristökeskus	Kestävä maatalous Vantaanjoella .
LIFE98-0577 0,3	Tampereen yliopistolli- nen keskussairaala	Sairaalamuovijätteen hyötykäyttömahdolli- suudet.
LIFE98-0574 0,4	Sundin kunta	Kustannustehokas järjestelmä orgaanisen jätteen ja jäteveden käsittelyä.
LIFE98-0573 0,9	Pohjois-Pohjanmaan Ympäristökeskus	Kustannustehokas päätöksenteon työkalu boreaalisten jokivaluma-alueiden hoitoon.
LIFE98-0556 0,9	Kemira Chemicals	Fosfokipsin ja lentotuhkan hyötykäyttö maanrakentamisessa.

Hankkeen nro Kokonaisrahoitus M€	Hankkeen vetäjä	Hankkeen nimi
LIFE97-0336 0,9	Suomen Ympäristökeskus	Yhdennetty ympäristöarvioinnin mallinnus.
LIFE97-0335 0,7	Suomen Ympäristökeskus	Viljelyalueiden valumavesien hallinta.
LIFE97-0331 0,5	Tampereen kaupunki	Silta.Yhteissuunnittelulla kestävä kehitystä.
LIFE97-0328 3,1	Lohja-Rudus Oy	Saastuneen maa-aineksen alueellinen käsittelykeskus.
LIFE97-0326 0,9	Keski-Suomen Viatek	Kaatoaikkojen hallittu sulkeminen ja jälkihoito Länsi-Uudellamaalla.
LIFE96-0077 1,6	Maatalouden tutkimuskeskus	Kestävän maatalouden indikaattorit, ohjaus ja esittely.
LIFE96-0074 0,2	Helsingin yliopistollinen keskussairaala	Terveysthuollon jätelasinkierrätys.
LIFE96-0071 0,6	Uudenmaan Ympäristökeskus	Suomenlahden rannikkoalueiden kaavoitus.
LIFE96-0068 1,4	Lounais-Suomen ympäristökeskus	Pyhäjärven suojeluprojekti-uusien työmenetelmien kehittäminen.
LIFE96-0063 0,4	Keski-Pohjanmaan liitto	Happamien sulfaattimaiden aiheuttaman happamuuden torjuntamenetelmä.
LIFE96-0049 0,6	Matti Pappinen Oy (Polvijärvi)	Kostean teollisuus- ja yhdyskuntajätteen muuttaminen lämmöksi.
LIFE95-0095 0,5	Oy Labkotec Ab	Uusi menetelmä mitata ja seurata vesien saastumista.
LIFE95-387 2,0	Suomen Ympäristökeskus	Arviointi- ja seuranta menetelmien kehittäminen eräillä seuranta-alueilla Euroopassa.
LIFE95-0096 4,0	UMP- Kymmene Oyj	Paperin valkaisussa muodostuneen jäteveden määrän minimointi.
LIFE95-105 0,7	Helsingin yliopisto	Vesistön ja valuma- alueen kunnostus ja hoito.

Suomen Life Luonto ja Life+ Luonto hankkeet 1995-2010

Hankkeen nro Kokonaisrahoitus M€	Hankkeen vetäjä	Hankkeen nimi
LIFE10-0047 5,1	Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Increasing the ecological connections and coherence of the Natura 2000 network in South-west Lapland.
LIFE10-0048 3,7	Metsähallituksen luontopalvelut	Improving the Conservation Status of Species-rich Habitats.
LIFE09-0563 2,1	Suomen riistakeskus	Return of rural wetlands.
LIFE08-0596 6,7	Metsähallitus	Suoverkosto-LIFE
LIFE07-0151 3,4	Suomen Ympäristökeskus	Inventories and planning for marine Natura 2000 network in Finland
LIFE06-0129 3,4	Varsinais- Suomen ELY-keskus	Kokemäenjoki-Life
LIFE06-0128 1,7	Lapin ELY- keskus	Pelkosenniemi-Life
LIFE05-0105 1,1	WWF	Kiljuhanhen suojelu Euroopan muuttoreitillä.
LIFE05-0104 1,8	Metsähallitus	Dyynien ja kosteikoiden ennallistaminen Vattajan harjoitus- ja ampuma-alueella.
LIFE04-0076 0,6	Pirkanmaan ELY-keskus	Pirkanmaan arvokkaiden lintuvesien kunnostus ja hoito.
LIFE04-0078 1,2	Metsähallitus	Luonnonmetsät ja suot Koillismaahan ja Kainuun vihreällä vyöhykkeellä.
LIFE03-0034 3,7	Metsähallitus	Boreaalisten metsien ja puustoisten soiden ennallistaminen.
LIFE03-0035 0,7	Metsäntutkimuslaitos	LIFE to Koli - Kansallispuiston metsien ja niittyjen ennallistaminen.
LIFE03-0039 3,3	Kaakkois- Suomen Ympäristökeskus	Suomenlahden muuttoreitillä sijaitsevien lintuvesien hoito.
LIFE03-0036 1,5	Pohjois-Karjalan Ympäristökeskus	Karjalan suot ja ikimetsät, helmiä luonnonhistorian ketjussa.
LIFE02-0068 1,7	Turun kaupunki	Urbaanien Natura 2000 alueiden hoito Lounais-Suomessa.
LIFE02-8470 2,2	Pohjois-Savon Ympäristökeskus	Suoekosysteemien palauttaminen ja ympäristökasvatus.
LIFE02-8466 0,9	Hämeen ammattikorkeakoulu	Evo - eteläsuomalaisen metsäluonnon suoje-lua ja tiedotusta.
LIFE02-8465 1,1	Lapin Ympäristökeskus	Simojoen kunnostus ja suojelu.

Hankkeen nro Kokonaisrahoitus M€	Hankkeen vetäjä	Hankkeen nimi
LIFE02-8471 1,6	Keski- Suomen Ympäristökeskus	Linnustollisesti arvokkaiden kosteikkojen suojelu Keski-Suomessa.
LIFE02-8469 1,7	Metsähallitus	Aapasuoerämaan suojelu Pohjanmaalla ja Kainuussa.
LIFE00-7067 1,0	Suomen WWF	Niittyjen ennallistaminen ja hoito Suomessa, Ruotsissa ja Virossa.
LIFE00-7062 0,9	Pohjois-Karjalan Ympäristökeskus	Pohjois-Karjalan lehdot, tikkametsät ja luon- nonmetsät.
LIFE00-7061 0,7	Metsähallitus	Siikalahden arvokkaan lintujärven suojelu ja hoito.
LIFE00-7060 3,2	Lapin ELY- keskus	Keski-Lapin linnustollisesti rikkaiden aapa- soiden suojelu ja käyttö.
LIFE00-7059 1,9	Metsähallitus	Tikankontin ja lettorikon suojelu Pohjois-Suomessa.
LIFE99-6278 1,4	Metsähallitus	Lounais-Suomen arvokkaiden kosteikkoalueiden hoito ja suojelu.
LIFE99-6276 1,1	Lapin Ympäristökeskus	Lapin linnustoalueiden suojelun ja monikäytön yhteensovittaminen.
LIFE99-6272 0,5	Pirkanmaan Ympäristökeskus	Lehtojen hoito ja suojelu.
LIFE99-6247 2,0	Pohjois- Savon Ympäristökeskus	Lehtipuuvaltaisten luonnonmetsien ja lehto- jen suojelu.
LIFE99-6268 1,5	Metsähallitus	Boreaalisten luonnonmetsien suojelun ja muiden maankäyttötarpeiden yhteensovitta- minen Syötteen alueella.
LIFE99-6267 1,7	Metsähallituksen Perä-Pohjolan luontopalvelut	Ylläs-Aakenuksen Natura-alueen vanhojen metsien suojelu.
LIFE99-6251 1,1	Keski-Suomen Ympäristökeskus	Metsä- ja rantaluonnon suojelu ja hoito Keski-Suomessa.
LIFE98-5325 0,8	Metsästäjien keskus- järjestö	Metsäpeuran rotupuhtauden turvaaminen.
LIFE97-4110 2,3	Länsi-Suomen Ympäristökeskus	Merenkurkun saaristo-Life
LIFE97-4105 0,5	Helsingin kaupunki	Viikin-Vanhankaupunginlahden linnustonsuo- jelualue Helsingissä.
LIFE97-4102 1,0	Uudenmaan Ympäristökeskus	Stensbölen Natura 2000 -alueen suojelu ja hoito Porvoonjokisuistossa.
LIFE97-4098 1,0	Metsähallitus	Kiljuhanhen suojelu.

Hankkeen nro Kokonaisrahoitus M€	Hankkeen vetäjä	Hankkeen nimi
LIFE97-4095 6,2	Lapin Ympäristökeskus	Aapasoiden suojelu Lapin kolmion alueella ja Pohjois-Pohjanmaalla.
LIFE97-4090 0,3	Ahvenanmaan maakuntahallitus	Lehdesniittyjen suojelu ja ennallistaminen Ahvenanmaalla.
LIFE97-4086 0,7	Helsingin yliopisto	Jokihelmisimpukan elinympäristöjen kunnostaminen.
LIFE96-3028 1,2	Porin kaupunki	Luonnonhoitosuunnitelma Natura 2000 -alueilla Yyterissä.
LIFE96-3027 2,1	Metsähallitus	Saaristomeren kansallispuiston perinnebiotooppien hoito ja ennallistaminen.
LIFE96-3026 4,3	Pohjois- Pohjanmaan ympäristökeskus	Vanhojen metsien suojelu Kuusamossa.
LIFE96-3025 0,8	Pirkanmaan ELY-keskus	Keidassoiden, aapasoiden ja korpien ennallistaminen Natura 2000 -alueilla.
LIFE96-3023 1,9	Pohjois-Pohjanmaan Ympäristökeskus	Rahjan saaristo.
LIFE95-156 0,9	Varsinais-Suomen ELY- keskus	Liminganlahden kosteikkoalueiden suojelu.
LIFE95-147 2,0	Etelä-Savon Ympäristökeskus	Saimaannorpan hoitosuunnitelma Pihlajavedellä.
LIFE95-102 0,7	Keski- Suomen Ympäristökeskus	Valkoselkätikan ja sen elinympäristöjen suojelu ja hoito Keski-Suomessa.
LIFE95-099 1,2	Lounais-Suomen Ympäristökeskus	Merikotkan ja sen elinympäristöjen suojelu Saaristomerellä.
LIFE95-097 0,9	Suomen metsähallitus	Luonnon monimuotoisuuden ja erityisesti liito-oravan suojelu Nuuksiossa.

LIITE 2: Osion 2 yhteydessä haastatellut organisaatiot ja henkilöt

LIFE 2014-2020 Integroidut hankkeet

Selvitystyön yhteydessä haastatellut organisaatiot ja henkilöt

Mahdollisia toteuttajia ja osatoteuttajia

Organisaatio	Edustaja	Tietoja
Varsinais-Suomen ELY-keskus	Tapio Aalto	puhelinhaastattelu 7.8.2013
Lapin ELY-keskus	Noora Raasakka	haastattelu 13.8.2013
	Jouni Rauhalu	
	Miikka Halonen	
MTT	Sirpa Kurppa	puhelinhaastattelu 13.9.2013
Metsähallitus	Mikko Tiira	haastattelu 15.7.2013
Itämerisäätiö/Östersjöfonden	Lotta Nummelin	puhelinhaastattelu 19.8.2013
WWF	Petteri Tolvanen	haastattelu 20.8.2013
Kemianteollisuus ry	Juha Pyötsiä	haastattelu 27.8.2013
	Sami Nikander	
Helsingin yliopisto/ metsätieteiden laitos	Outi Salminen	haastattelu 14.8.2013
UPM Kymmene Oyj	Päivi Salpakivi-Salomaa	haastattelu 19.9.2013
	Sami Lundgren	
Kemira Oyj	Riikka Timonen	haastattelu 6.9.2013
Kuntaliitto	Maija Hakanen	haastattelu 16.8.2013
Kaivannaisteollisuus ry	Pekka Suomela	haastattelu 3.9.2013
Metsäteollisuus ry		
tehdasympäristötoimikunta	Fredrik Blomfelt	haastattelu 2.10.2013

Mahdollisia osarahoittajia

Organisaatio	Edustaja	Tietoja
Työvoima- ja elinkeinoministeriö	Harri Ahlgrén	haastattelu 20.8.2013
SITRA	Jukka Noponen	haastattelu 22.8.2013
Suomen akatemia	Laura Raaska	haastattelu 23.8.2013
TEKES	Teija Lahti-Nuuttila	haastattelu 23.8.2013
	Reijo Munther	
	Virpi Mikkonen	
	Pia Salokoski	
Maa- ja metsätalousministeriö	Sirpa Karjalainen	haastattelu 26.9.2013
	Elina Nikkola	
	Marja-Liisa Tapio-Biström	

Muiden EU-maiden edustajia

Organisaatio	Edustaja	Tietoja
GIA Sweden AB	Ulf Castenfors	haastattelu 2.9.2013
Eco Innovation AB,	Erik Sandström	puhelinhaastattelu 20.9.2013
Viron ympäristöministeriö	Annika Varik	haastattelu 2.9.2013
National Fund for Environmental Protection and Water Management/Puola	Andrzej Muter	puhelinhaastattelu 4.10. ja 8.10.
2013 Ministry of Infrastructure and Environment/Hollanti	Dirk Shaap	puhelinhaastattelu 3.10.2013, sähköpostikirjeenvaihtoa 18.10.2013

KUVAILULEHTI

<i>Julkaisija</i>	Ympäristöministeriö Luontoympäristöosasto			<i>Julkaisu-aika</i> Lokakuu 2014
<i>Tekijä(t)</i>	Pekka Harju-Autti, Elisa Röpelin, Pekka Hänninen, Joonas Alaranta, Milka Parviainen ja Camilla Strandberg-Panelius			
<i>Julkaisun nimi</i>	Life-rahoitus Suomessa. EU:n Life-rahoitusvälineen merkitys Suomessa ja tulevaisuuden haasteet			
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Ympäristöministeriön raportteja 22/2014			
<i>Julkaisun teema</i>				
<i>Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut</i>				
<i>Tiivistelmä</i>	<p>EU:n ympäristöalan rahoitusväline Life on toiminut Suomessa vuodesta 1995 rahoittaen suurimpia kansallisia ympäristönsuojeluhankkeita. Tässä raportissa tarkastellaan Life-rahoituksen toimintaa Suomessa arvioimalla sen hankkeiden toteutumista ja pohtimalla seuraavan seitsenvuotisen rahoituskauden 2014–20 asettamia tulevaisuuden haasteita.</p> <p>Raportin ensimmäinen osa tarkastelee, kuinka hyvin maassamme vuosina 1995–2010 toteutuneet Life-hankkeet ovat onnistuneet. Tarkoituksena on ymmärtää Life-hankkeiden laajempi merkitys kansallisesti, erityisesti 1) selvittää, minkälaisia konkreettisia ympäristövaikutuksia hankkeiden ansiosta on saatu aikaan; 2) vertailla, kuinka hankkeiden onnistuneisuus ja vaikuttavuus on vaihdellut eri Life-osaohjelmien (Ympäristö/Luonto) sekä ohjelmakausien (Life/Life+) välillä; 3) tutkia, minkälainen vaikutus hankkeilla on ollut poliittiselle/ yhteiskunnalliselle kentälle ja kohderyhmänsä ympäristötietoisuuteen; 4) laatia tulevan asetuskauden perinteisiä hankkeita varten rahoitusvälineen toiminnalle parannusehdotuksia.</p> <p>Uudella asetuskaudella 2014–20 Life -rahoitusvälineen budjetti kasvaa merkittävästi ja samalla asetukseen sisällytetään perinteisten hankkeiden rinnalle aivan uusi hankemuoto – integroidut, eli yhdistetyt, hankkeet. Ne ovat laajalaisia hankkeita, jotka tarjoavat erinomaisen mahdollisuuden saada suomalaiset rahoittajat ohjattuihin toimintoihin aiempaa voimallisemmin yhteistyössä.</p> <p>Raportin toinen osa sisältää tarkastelua perinteisten Life-hankkeiden saralla tapahtuvista muutoksista ja perinpohjaisen katsauksen 2014–2020 Life -rahoituskauteen liittyviin integroituihin hankkeisiin. Tässä osiossa on haastattelujen avulla selvitetty integroitujen LIFE -hankkeiden mahdollisten osarahoittajien näkemyksiä sekä mahdollisten hanketoteuttajien pohdintoja hankemuotoon liittyvistä haasteista. Lisäksi selvitettiin näkemyksiä integroituihin hankkeisiin muista EU-maista. Tämän työn keskeisintä antia ovat ehdotukset integroitujen hankkeiden suunnittelun organisointiin Suomessa sekä selvityksen aikana esille tulleet ehdotukset integroiduiksi hankkeiksi.</p>			
<i>Asiasanat</i>	ympäristötutkimus, innovaatiopolitiikka, EU-rahoitus, life			
<i>Rahoittaja/ toimeksiantaja</i>	Ympäristöministeriö			
	ISBN 978-952-11-4333-5 (nid.)	ISBN 978-952-11-4329-8 (PDF)	ISSN 1796-1696 (pain.)	ISSN 1796-170X (verkkok.)
	<i>Sivuja</i> 98	<i>Kieli</i> suomi	<i>Luottamuksellisuus</i> julkinen	
<i>Julkaisun myynti/ jakaja</i>	Julkaisu on saatavana vain internetistä: www.ym.fi/julkaisut			
<i>Julkaisun kustantaja</i>	Ympäristöministeriö			
<i>Painopaikka ja -aika</i>	Helsinki 2014			

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Miljöministeriet Naturmiljöavdelningen	Datum Oktober 2014		
Författare	Pekka Harju-Autti, Elisa Röpelin, Pekka Hänninen, Joonas Alaranta, Milka Parviainen och Camilla Strandberg-Panelius			
Publikationens titel	Life-rahoitus Suomessa. EU:n Life-rahoitusvälineen merkitys Suomessa ja tulevaisuuden haasteet (Life-finansieringen i Finland. Utvärdering av EU:s Life-instrument i Finland och dess framtida)			
Publikationsserie och nummer	Miljöministeriets rapporter 22/2014			
Publikationens tema				
Publikationens delar/andra publikationer inom samma projekt				
Sammandrag	<p>EU:s finansieringsinstrument för miljöområdet, Life, har verkat i Finland sedan 1995 och finansierat några av de största nationella miljöskyddsprojekten. I den här rapporten studeras Life-finansieringen i Finland: genomförandet av de finansierade projekten bedöms och framtidsutmaningarna för nästa sjuåriga finansieringsperiod 2014–2020 begrundas.</p> <p>I rapportens första del granskas hur väl de Life-projekt som genomfördes i vårt land 1995–2010 har lyckats. Avsikten är att förstå Life-projektens nationella betydelse mer genomgripande, i synnerhet att 1) utreda vilken konkret miljöpåverkan projekten åstadkommit, 2) jämföra hur projektens framgång och genomslag har varierat mellan olika Life-delprogram (Miljö/Natur) och programperioder (Life/Life+), 3) undersöka vilken inverkan projekten haft på det politiska och samhällsliga fältet och på målgruppernas miljömedvetenhet, 4) ta fram förslag på hur finansieringsinstrumentets verksamhetsbetingelser kunde förbättras med tanke på de traditionella projekten under kommande programperiod.</p> <p>Under den nya programperioden 2014–2020 ökar budgeten för Life-instrumentet märkbart, och parallellt med de traditionella projekten införs en alldeles ny projektform: integrerade projekt. De är omfattande projekt som erbjuder en utmärkt möjlighet att få finländska finansiärer att samarbeta i allt högre grad.</p> <p>Rapportens andra del innehåller en studie av de förändringar som skett beträffande de traditionella Life-projekten samt en grundlig översikt över de integrerade projekt som hänförs till finansieringsperioden 2014–2020. I den här delen har man med intervjuer undersökt vad eventuella delfinansiärer av integrerade Life-projekt har för synpunkter samt vad eventuella projektgenomförare har för tankar om de utmaningar som är förenade med projektformen. Dessutom studerades andra EU-länders synpunkter på integrerade projekt. Det mest centrala utfallet av detta arbete är förslag på hur planeringen av de integrerade projekten kunde organiseras i Finland och de förslag på integrerade projekt som lagts fram under utredningens gång.</p>			
Nyckelord	utmaningar miljöforskning, innovationspolitik, EU:s finansiering, life			
Finansiär/uppdragsgivare	Miljöministeriet			
	ISBN 978-952-11-4333-5 (hft.)	ISBN 978-952-11-4329-8 (PDF)	ISSN 1796-1696 (print)	ISSN 1796-170X (online)
	Sidantal 98	Språk Finska	Offentlighet Offentlig	
Beställningar/distribution	Publikationen finns tillgänglig endast på internet: www.ym.fi/julkaisut			
Förläggare	Miljöministeriet			
Tryckeri/tryckningsort och -år	Helsingfors 2014			

DOCUMENTATION PAGE

<i>Publisher</i>	Ministry of the Environment Department of the Natural Environment			<i>Date</i> October 2014
<i>Author(s)</i>	Pekka Harju-Autti, Elisa Röpölinen, Pekka Hänninen, Joonas Alaranta, Milka Parviainen and Camilla Strandberg-Panelius			
<i>Title of publication</i>	Life-rahoitus Suomessa. EU:n Life-rahoitusvälineen merkitys Suomessa ja tulevaisuuden haasteet (Life funding in Finland. Assessment of the EU Life-instrument in Finland and its future challenges)			
<i>Publication series and number</i>	Reports of the Ministry of the Environment 22/2014			
<i>Theme of publication</i>				
<i>Parts of publication/ other project publications</i>				
<i>Abstract</i>	<p>LIFE programme is the EU's funding instrument for the environment and climate action. It has been operating in Finland since 1995, financing many large-scale national environmental projects. In this report Life financial instrument in Finland will be assessed by first analyzing the earlier Life projects and then pondering the future challenges of the next financial period 2014-20.</p> <p>The first part of the report examines the success of earlier Life projects in years 1995-2010. The aim is to comprehend the effect of Life on national scale, particularly by 1) assessing the concrete environmental effects of the Life projects; 2) comparing the success and effect of Life subprogrammes (Environment/Nature) and Life financial periods (Life/Life+); 3) assessing the effect of Life projects on political field and on environmental awareness; 4) recommending some welcome changes for the traditional Life projects in the next financial period</p> <p>The new Life programme 2014-20 will have a substantially larger budget than before. It also consists of a new category of projects, jointly funded integrated projects, which will operate on a large territorial scale. These projects will aim to implement environmental and climate policy and to better integrate such policy aims into other policy areas, offering a great chance for better synergies and cooperation between Finnish national environmental innovation funders.</p> <p>In the second part of the report the report focuses to the upcoming changes for the traditional projects, followed by a thorough look on the integrated projects. Many potential applicants were interviewed on their views about the potential challenges with the integrated projects. In addition, many Life experts abroad were interviewed. An important part of this work was to find recommendations for the national planning of the integrated projects, and to obtain the most relevant ideas from the key organizations for the integrated projects.</p>			
<i>Keywords</i>	environmental research, innovation policy, EU funding, life			
<i>Financier/ commissioner</i>	Ministry of the Environment			
	ISBN 978-952-11-4333-5 (pbk.)	ISBN 978-952-11-4329-8 (PDF)	ISSN 1796-1696 (print)	ISSN 1796-170X (online)
	<i>No. of pages</i> 98	<i>Language</i> Finnish	<i>Restrictions</i> For public use	
<i>For sale at/ distributor</i>	The publication is available only on the internet: www.ym.fi/julkaisut			
<i>Financier of publication</i>	Ministry of the Environment			
<i>Printing place and year</i>	Helsinki 2014			

EU:n ympäristöalan rahoitusvälineen Lifen hankkeet edustavat suurimpia kansallisia ympäristönsuojeluhankkeita. Tässä raportissa tarkastellaan Life-rahoituksen toimintaa Suomessa arvioimalla sen lähes 20-vuotista menneisyyttä ja pohtimalla seuraavan seitsenvuotisen rahoituskauden 2014–20 asettamia tulevaisuuden haasteita.

Uudella asetuskaudella 2014–20 Life -rahoitusvälineen budjetti kasvaa merkittävästi ja samalla asetukseen sisällytetään perinteisten hankkeiden rinnalle aivan uusi hankemuoto – integroidut, eli yhdistetyt, hankkeet. Ne ovat laaja-alaisia hankkeita, jotka tarjoavat erinomaisen mahdollisuuden saada suomalaiset rahoittajatahot toimimaan aiempaa voimallisemmin yhteistyössä.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

ISBN 978-952-11-4333-5 (nid)
ISBN 978-952-11-4329-8 (PDF)
ISSN 1796-1696 (pain.)
ISSN 1796-170X (verkkok.)